BUITEN de orde

anarchistisch kwartaalblad

2 2016

€2,50

Les milicies us necessiten!

ATLANTIDA. A.G. Pº DE LA REPUBLICA 347·52636 BARTA

THEMA
Spanje

Ende Gelände 2016
GroenFront! en anderen in actie tegen bruinkool

Geen kind aan de kant!
De stilte rond gezinslocaties doorbreken

Anarchisten als regeringspartij
Over een gevaarlijke en contraproductieve logica

: van

Buiten de Orde

Het is alweer tien jaar geleden dat we hier aandacht besteedden aan het feit dat het toen zeventig jaar geleden was dat de Spaanse Burgeroorlog en de Spaanse Revolutie uitbraken. Dat betekent dat deze gebeurtenissen nu nog weer tien jaar dieper zijn weggezakt in het verleden. Waar we toen al vraagtekens plaatsten bij de verheerlijking en versimpeling van een complexe reeks gebeurtenissen die zich in een heel andere wereld afspeelden, lijkt dat vandaag de dag alleen maar relevanter.

Toch speelt die revolutie van tachtig jaar geleden nog altijd een grote rol als model om hedendaagse revolutionaire situaties te begrijpen, zij het met wisselend succes. In de debatten over de ontwikkelingen in Rojava, bijvoorbeeld, is ‘Spanje’ steeds op de achtergrond aanwezig, zeker onder anarchisten. Het leek ons dus een goed idee om ook bij dit tachtigste herdenkingsjaar weer even stil te staan, in de vorm van een thema. Daarbij besteden we ook aandacht aan ontwikkelingen in het Spanje van lang na de burgeroorlog, want de schaduwen van de oorlog en de daarop volgende dictatuur blijken erg lang.

Verder speelt het onderwerp migratie in dit nummer weer een grote rol. We zien hoe extreemrechts zijn kans schoon lijkt te zien om mee te liften op de golf van ‘bezorgde burgers’. We besteden aandacht aan het lot van vluchtelingenkinderen in de zogenaamde ‘vrijheidsbeperkende locaties’ en aan de campagne ‘Geen kind aan de kant’. In een interview met leden van de Griekse organisatie Diktio lezen we over de zelforganisatie van migranten in Griekenland en over hoe solidariteit met migranten eruit kan zien. En we hebben zoals altijd een chronologisch overzicht van recente acties tegen het migratiebeleid.

Verder is er een interview met iemand van Vloerwerk, een nieuw praktisch en toegankelijk solidariteitsnetwerk rondom arbeid. In onze economische verkenningen dromen we vervolgens van helikoptergeld. We komen erachter wat de kunstenaar Jonas Staal (bekend van de bermmonumenten voor Geert Wilders) met Rojava te maken heeft.

Kortom, het is weer een bont nummer geworden dat hopelijk zal inspireren om de wereld een beetje anarchistischer te maken. A las barricadas! En veel leesplezier!

de redactie

colofon

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. De redactie is in redactioneel opzicht onafhankelijk van de bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteed aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil naast een blad voor de leden van de Vrije Bond een blad van de hele anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond krijgen Buiten de Orde gratis thuis; niet-leden kunnen zich abonneren voor 15,00 euro per jaar. Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.
Je kunt je abonneren door o.v.v. ‘abonnement Buiten de Orde’ 15,00 euro over te maken op:
Rekeningnummer IBAN: NL80INGB0005495473 | BIC/Swift: INGBNL2A t.n.v. Vrije Bond Amsterdam

Verkooppunten
Losse nummers zijn te koop voor 2,50 euro bij de betere linkse boekhandel:
Het Fort van Sjakoo (Amsterdam), Rosa (Groningen)

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
I: www.vrijebond.org/buitendeorde | E: redactie@buitendeorde.nl | T: 0858778958

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521 | 1001 RA Amsterdam | Nederland
E: secretariaat@vrijebond.nl | I: www.vrijebond.org | T: 0858778958

: in

Buiten de Orde

4 **Ende Gelände 2016 – waarom we gingen**
GroenFront! en anderen in actie tegen bruinkool

6 **1 Mei-viering Tilburg**
sfeer, kracht en groei

8 **1-Mei in Nijmegen**
Een kort interview met de AGN

10 **Niet enkel vrijheid van meningsuiting, maar vrijheid zelf**
Een kritiek op burgerrechten

12 **Vrijheid van meningsuiting**
FAQ

16 **De hoop achter Sanders, de angst achter Trump**
Verkiezingsstrijd in de Verenigde Staten

20 **Economische reddingsoperaties?**
Helikoptergeld, Franse onrust en bedreigde pensioenen

22 **Vloerwerk**
Solidariteitsnetwerk rondom arbeid

24 **Publieke ruimtes tegen de macht**
Jonas Staal helpt een nieuwe wereld te verwezenlijken

26 **Kroniek oproer en verzet**
Februari-mei 2016

28 **All quiet on the Kurdisch front**
En dat geldt ook voor de Nederlandse media

31 **Mijn oma en opa waren anarchisten**
Klootzak...!!

32 **Nieuwe vrienden van de bezorgde burger**
De opkomst van extreemrechts

34 **Geen kind aan de kant!**
De stilte rond gezinslocaties doorbreken

37 **Deportatie**
Presentatie fotoboek en bijbehorende CD
Jan Kees Helms

38 **Kroniek migratiestrijd**

40 **Diktio**
Solidariteit en autonomie

43 **Op naar het tiende congres van de IFA!**
Van 4 tot 7 augustus wordt in Frankfurt het congres van de Internationale van Anarchistische Federaties gehouden

44 **Alert!**
Dictator Franco verdient geen lof

46 **Sjakoo's boekentips**
Boeken die diverse aspecten van de Spaanse Burgeroorlog en Revolutie belichten

72 **Achterop**

Thema - Spanje

48 **Inleiding**
Van de redactie op het thema 'Spanje'

49 **De Spaanse Burgeroorlog (1936-1939) in vogelvlucht**
Een achtergrondartikel voor de overige stukken in dit thema

54 **Voor een maatschappij zonder leger**
Over de bewapening van het Spaanse volk tijdens de burgeroorlog en revolutie

62 **Anarchisten als regeringspartij**
Over een gevaarlijke en contraproductieve logica

66 **Viva la muerte de Franco!**
Over de dood van een dictator

69 **Spanje: 'Mordaza'**
Worgwetten in de praktijk

70 **Aankondiging: De oorlog begon in Spanje**
Activiteiten in het kader van tachtig jaar herdenken Spaanse Burgeroorlog

Ende Gelände 2016 – waarom we gingen

GroenFront! en anderen in actie tegen bruinkool

Tussen 13 en 16 mei bezetten 3500 tot 4000 activisten uit heel Europa een van de grootste bruinkoolmijnen in Duitsland. Onder hen 150 tot 200 klimaatactivisten uit Nederland. Voor heel veel mensen was het de eerste keer dat ze aan een burgerlijk ongehoorzame actie meededen.*

Waarom helemaal naar Oost-Duitsland afreizen om 48 uur lang een kolenmijn te bezetten, het risico te lopen opgepakt te worden en onder het kolengruis terug te komen? Niet alleen omdat het gaaf is om aan mee te doen.

1. Voor een Duitsland zonder bruinkool en steenkool

De Ende Gelände-campagne is rond 2010 gestart in het bruinkoolgebied bij Keulen en heeft de '*kolenausstieg*' (uitfaseren van kolencentrales) op de Duitse politieke agenda weten te zetten. De politieke druk om alle bruinkoolmijnen en alle kolencentrales te sluiten neemt toe. Na de '*atomaustieg*' de volgende stap in de Duitse '*Energiewende*'. Ook die '*atomaustieg*' werd in gang gezet door burgerlijk ongehoorzame acties. Het waren de jaarlijks terugkerende blokkades van treinen met kernafval in het Wendland die de Duitse politiek dwong de kerncentrales uit te zetten. Het plan is nu hetzelfde te doen met kolencentrales. En als Duitsland die stap neemt gaat dat enorme effecten hebben op de Europese energiepolitiek en uitstoot. De Duitse bruinkoolmijnen zijn de grootste bron van CO_2 in Europa. Het zal ook een genadeslag geven aan energiereuzen als RWE en E.ON die zich nog steeds verzetten tegen de '*Energiewende*'. Wij helpen onze vrienden over de grens graag om dat doel dichterbij te brengen. De planeet aarde is een ecosysteem zonder landsgrenzen.

Waarom geen Groningse variant van Ende Gelände?

---

2. Voor de inspiratie en de energie om door te gaan

Het was een ongelofelijk inspirerende actie om aan mee te doen. Meer dan 3500 activisten uit minstens twintig landen, gekleed in witte overals met stofmasker, verdeeld over verschillende 'vingers' van honderden mensen georganiseerd in talloze affiniteitsgroepen, verlieten het actiekamp om verschillende delen van het enorm uitgestrekte mijncomplex te bezetten. Twee vingers liepen de mijn in en bezetten de enorme graafmachines. Eén vinger bezette de machines op het overslagstation waar de bruinkool in goederenwagons gestort wordt. Twee andere vingers, in samenwerking met het '*bike block*', bezetten het spoor aan weerszijden van de gigantische Schwarze Pumpe kolencentrale van 1600 MW, zodat ook de goederenwagons vol bruinkool die als reserve waren klaar gezet de centrale niet konden bereiken. Er was zelfs een groep van rond de zeshonderd mensen die spontaan besloot het terrein van de kolencentrale te bestormen. En dat alles met relatief weinig weerstand van de politie. Wetende dat ook als de politie geprobeerd had ons te stoppen we er in geslaagd waren om die te omzeilen.

Absoluut hoogtepunt was het moment waarop een van de koeltorens uitging en duidelijk werd dat Vattenfall (de Zweedse eigenaar van de mijn) gedwongen was om de kolencentrale op een laag pitje te zetten.

Net voldoende om zichzelf van stroom te voorzien, maar niet genoeg om nog elektriciteit aan het net te leveren. Een gigantische overwinning. We hebben met honderden gekampeerd in zelf gebouwde tentjes op de sporen en in de machines. Door achterblijvers op het actiekamp voorzien van essentiële steun in de vorm van soep, dekens en koffie. Je moet erbij geweest zijn om te snappen welke kracht er zich verzameld in een goed georganiseerde, slogans roepende groep activisten die vastberaden op zijn doelwit af gaat. 'Who shut shit down? We shut shit down!'. Na 48 uur werden de meeste blokkades opgeheven en de blokkadegroepen feestelijk onthaald op het kamp. De 'blauwe vinger' kwam pas terug nadat de groep door de politie ingesloten en kort gearresteerd werd, om vervolgens vlak naast het kamp te worden afgezet.

3. Voor het opbouwen van een beweging die fossiele brandstof onder de grond houdt

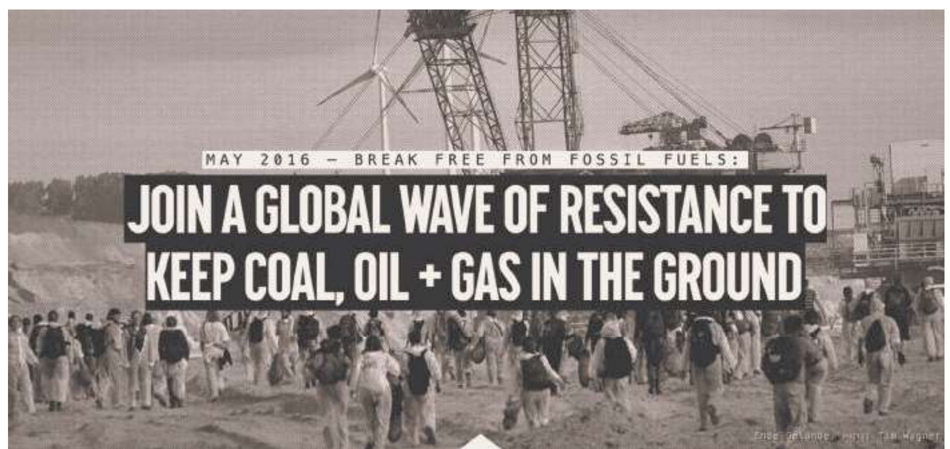
Wat even inspirerend is dat Ende Gelände een enorme coalitie is van delen van de milieubeweging die voordien zelden zo intensief met elkaar samenwerkten. Brave *non-profits* en radicale eco-anarchisten hebben besloten de handen ineen te slaan. Ook in Nederland hebben GroenFront!, Fossielvrij, Transitie NL en Students Act on Climate actietrainingen georganiseerd en bussen geregeld, maar ook vrijwilligers van Milieudefensie en Greenpeace gingen mee.

Ende Gelände was daarnaast onderdeel van een wereldwijde golf van burgerlijk ongehoorzame acties met de naam Break Free 2016, op initiatief van het wereldwijd opererende 350.org. Met soortgelijke acties in onder andere Canada, Turkije, Nigeria, Wales, de VS, de Filipijnen en Australië. Na het klimaatakkoord van Parijs heeft de klimaatbeweging duidelijk besloten de handen ineen te slaan en de druk op te voeren. Er is in Parijs een mooie belofte gemaakt om de klimaatcrisis te beperken tot 1,5 graden Celsius opwarming. Maar zonder massale druk van onderop, waarvan escalerende burgerlijke ongehoorzaamheid en directe actie een onmisbaar onderdeel is, zal die belofte loos blijven. We hebben een beweging nodig die in staat is om af te dwingen dat steenkool, aardgas en olie daar blijft waar het hoort: onder de grond.

4. Om deze acties te laten overslaan naar Nederland

Nederland is het fossiel aan- en afvoerputje van Europa. Met het grootste aardgasveld van Europa in Groningen, de grootste olie- en steenkoolhaven van Europa in Rotterdam. Drie gloednieuwe kolencentrales die vorig jaar(!) aangingen. En natuurlijk de tentakels van Shell. De achterblijver in de Europese energietransitie. Genoeg redenen om ook hier de druk op te voeren. Er kan met de Spoorwegstaking, de Provo's, krakers en stakers geput worden uit een rijke traditie van burgerlijke ongehoorzaamheid. Dat gezapige polderlandje berust op een mythe. Waarom geen Groningse variant van Ende Gelände?

Als tweehonderd activisten uit Nederland bereid zijn om helemaal naar het oosten van Duitsland af te reizen voor het bezetten van een bruinkoolmijn dan moet er een veelvoud te mobiliseren zijn voor acties in Nederland. Wij zijn enorm gemotiveerd en geïnspireerd terug gekomen. Ende Gelände was een vonk die we gaan gebruiken om deze groeiende beweging te laten overslaan naar Nederland.

Noot

* Dit artikel verscheen eerder op groenfront.nl

1 Mei-viering Tilburg: sfeer, kracht en groei

Voor het vierde achtereenvolgende jaar is de Eerste Mei in Tilburg zowel op straat als binnenshuis gevierd. We hadden een demonstratieve optocht, gevolgd door een manifestatie met sprekers, muziek en lekker eten, op poten gezet onder het motto 'Vier de Solidariteit'. Vervolgens was er ook nog een 1 Mei-lezing van Dennis Bos over anti-orangisme. Alle activiteiten waren geslaagd, en bovendien was er een stijgend deelnemersaantal ten opzichte van eerdere jaren te zien. De sfeer was uitstekend, strijdbaar, levendig en ook nog eens erg gezellig.

Dat vooral de demonstratie zou slagen, stond van te voren helemaal niet vast. De weersverwachting was een week voor 1 mei nog uiterst twijfelachtig, en de gemeente deed vervelend. Georganiseerde Weldaad, samen met De Wijk Helpt de club die de organisatie deed, had al weken geleden de aanmelding geregeld. Vervolgens had zich een flink aantal groeperingen en initiatieven achter de oproep geschaard, waaronder Doorbraak, enkele plaatselijke AFA-initiatieven en zelfs een plaatselijke FNV- afdeling.

Pas de laatste week voor de demonstratie reageerde de gemeente, met bespottelijke inperkingen. De helft van de demonstratieroute moest worden geschrapt, en het beginpunt moest anders. We hebben duidelijk gemaakt dat de publiciteit al rond was, en dat we het niet konden maken om mensen naar een ander beginpunt te loodsen terwijl er al weken oproepen op internet rondgingen, posters werden opgehangen en flyers in brievenbussen geduwd met de oproep: kom naar De Heuvel. Dat beginpunt wisten we uiteindelijk te behouden, maar de route bleef zwaar ingekort. Bijna het hele binnenstadsdeel was ons ontzegd. De route door een woonwijk werd wel ongemoeid gelaten. Wel op de stoep lopen natuurlijk.

> Wel leuk: sociaaldemocraten die, bij gebrek aan sociaaldemocratische viering, zich dan maar voegen bij deels door anarchisten op touw gezette actie

Op de dag zelf scheen de zon! Op en rond de Heuvel stonden echter wel ME-busjes en flink wat agenten. Die deden verder niks, maar het blijft onaangenaam. Wij verzamelden, eerst een twintigtal mensen, maar dat groeide allengs aan, en op het hoogtepunt heb ik 47 deelnemers geteld, pakweg 15 meer dan vorig jaar op het verzamelpunt. Weer een stap vooruit dus. Al het rondzenden van Facebook- en andere internetoproepen, het ophangen van posters, het huis aan huis en langs andere kanalen verspreiden van pamfletten bleken niet tevergeefs.

Onder de demonstranten bevonden zich anarchisten met zwart-rode vlaggen en ook een zwarte vlag met de omcirkelde A erop. Enkelen van ons hadden zich ook voorzien van een groot spandoek: 'Sloop staat en kapitaal – een wereld van ons allemaal'. Er waren marxisten uit Turkije, er waren ook enkele PvdA-ers, compleet met vlaggen. Wel leuk: sociaaldemocraten die, bij gebrek aan sociaaldemocratische viering, zich dan maar voegen bij deels door anarchisten op touw gezette actie. Er waren flink wat mensen die zich sowieso aangesproken voelden door het 1 Mei-idee, de solidariteitsboodschap, mensen uit het linkse, radicale en alternatieve wereldje in Tilburg. Deels vanwege de betrokkenheid van een enthousiaste jonge trotskist van Turkse afkomst was het aantal mensen van Turkse afkomst op de demonstratie aanzienlijk. Ook dat is vooruitgang in een alternatief wereldje waar witheid nog veel te veel de norm is.

Naast het spandoek over staat en kapitaal waren er meer doeken, waaronder natuurlijk het kopspandoek met het motto: 'Vier De Solidariteit!' Het idee van de middag was vooral om twee groepen in de knel te verbinden: enerzijds vluchtelingen, geteisterd door een politiek van uitsluiting; anderzijds arme mensen van Nederlandse herkomst, geteisterd door bezuinigingen en intussen door politici opgestookt zich tegen bijvoorbeeld vluchtelingen te keren, in plaats van te onderkennen dat vluchtelingen en witte armen in het zelfde schuitje aan de onderkant zitten en beter af zijn met zij aan zij dan tegenover elkaar te staan.

We gingen lopen, om vrij snel weer stil te staan. Op het Pieter Vreedeplein de eerste sprekers, deels ook in het Turks. De Turkse kameraden deden ook een rondedans op – kennelijk – Turkse revolutionaire muziek. Daarna weer verder. We weken ter plekke al van de route af en namen toch iets meer binnenstad, geen politie meer in de buurt. Ook liepen we midden over de winkelstraat. Niks stoep. Auto in aantocht, demonstranten: 'Whose streets? Our streets!' Vervolgens liepen we via de Spoorlaan de woonwijk in. Dat was een beetje vreemd want er heerste daar uitgestorven doodse stilte. Die route door de woonwijk – gekozen met het idee dat dáár mensen wonen die de solidariteitsboodschap die 1 Mei uitdraagt, rechtstreeks aangaat – bleek toch niet zo 'n geslaagd traject op te leveren.

Plezierig was het intussen allemaal wel. Leus na leus weerklonk: 'So-so-so, solidariteit!' Dat zat lekker dichtbij het motto van de demonstratie en de manifestatie. Verder: 'A, Anti, Anticapitalista!', 'Geen man, geen vrouw, geen mens is illegaal', 'Say it loud, say it clear, refugees are welcome here!', 'Leve Eén Mei', 'Hun strijd onze strijd, internationale solidariteit', waarbij 'internationale' door sommigen van ons welbewust tot 'antinationale' werd omgevormd. 'One solution, revolution', gevolgd door 'One direction, Insurrection'. Een beetje onwezenlijk dus, in de goeddeels lege straten. En diverse mensen zeiden meteen of achteraf dat leuzen die iets beter aan zouden sluiten toch wel een aandachtspunt zijn. We zongen trouwens wel '1 2 3 4 5 6 7, waar is onze poen gebleven, het is niet hier, het is niet, het is niet daar, allemaal naar Wassenaar' (of :'naar de zorgverzekeraar'). Op zeker moment hoorde ik ook mensen dat oude lied van de Internationale Nieuwe Scene zingen: 'O lioliola, onze rijen groeien aan, de waren socialisten, willen een vrij bestaan'.

Niks stoep. Auto in aantocht, demonstranten: 'Whose streets? Our streets!'

We hielden, midden in de woonwijk, voor nog enkele toespraken, een minuut stilte voor al diegenen die in de strijd voor een rechtvaardiger maatschappij waren omgekomen, en deden een wat rommelige poging om de Internationale te zingen. Kopietjes maken dus, volgende keer, zij die zoiets echt willen. Iemand van de PvdA deelde heel vriendelijk broodjes uit, iets waarmee de bezuinigingen waar die PvdA in de regering mee voor tekent, trouwens niet echt zijn gecompenseerd. We liepen vrolijk over straat trouwens, geen agent om ons de stoep op te drijven, en nauwelijks auto's. Op de Besterdring veranderde dat laatste, maar politie was nog steeds nergens te bekennen. Dus toch een rijbaan als demonstratietraject gepakt voor de slotetappe. Niks stoep, niks absurde inperkingen – die ter plekke dus ook niet werden gehandhaafd.

Daarna: Hall of Fame, manifestatie! Eten! En enkele sprekers, een zanger, en een trommelgroep. Van de sprekers noem ik Gerda de Vries, van Emancipatie Expertisecentrum Feniks, die wederom de nog steeds ongelijke behandeling van vrouwen besprak. Ze sloot af met de tekst van 'Er is een land waar vrouwen willen wonen', een feministische klassieker van Joke Smit. En Dhjana, die heel effectief een lans brak voor een campagne tegen het opsluiten en deporteren van kinderen zonder geldig verblijfspapier en hun gezinnen: Geen Kind aan de Kant. Een hoogtepunt van de dag, wat mij betreft, een heel indringend betoog. Ook een Syrische vluchteling sprak ons toe en vroeg een moment stilte voor de slachtoffers in dat geterroriseerde land.

VIER DE SOLIDARITEIT
ZONDAG 1 MEI
DAG VAN DE ARBEID

Illustratie: Nick J. Swarth · Grafisch ontwerp: BlikVorm

14:00 UUR
MARS EN MANIFESTATIE
Georganiseerde Weldaad: verzamelen voor de mars op de Heuvel om 14:00 uur. De mars eindigt naast de Hall of Fame, Burgemeester Brokxlaan 6, Tilburg. Daar vindt vanaf 16:00 uur een manifestatie plaats met sprekers en muziek. En er is een picknick. Breng zelf ook iets te eten en/of te drinken mee, dat je kunt delen met de andere deelnemers aan de manifestatie. Veel hoeft het niet te zijn. Het gaat om het gebaar.

19:00 UUR
LEZING
Tilburgse Anarcho Sociëteit: lezing van Dennis Bos, 'Anti-Orangisme, van Koning Gorilla via de rookbom van 1980 naar Lucky TV'. Bij Raakveld, Koestraat 113, Tilburg. Inloop 18:00 uur. Aanvang 19:00 uur.

1MEITILBURG

Op de manifestatie waren ook kraampjes, waaronder de distro, de voor verspreiding bedoelde boeken- flyer- en stickerverzameling van de Autonomen Brabant, een club waar ik ook bij zit. Van daaruit verspreidde één van ons ook de voor deze gelegenheid vanuit deze groep geschreven, geprinte en gekopieerde tekst Eén Mei: Dag van de Arbeid, dag van solidariteit en strijd!

Er was een flinke groep Syrische vluchtelingen. Zij hadden voor de maaltijd gezorgd, in samenspraak met het buurtinitiatief dat vluchtelingen en wijkbewoners tracht te verbinden: De Wijk Helpt. In totaal stonden of zaten we met enkele tientallen mensen op die binnenplaats, waarvan 15 tot 20 geen deelnemers waren aan de demonstratie. Dat brengt het totaal aan deelnemers van deze activiteiten al snel in de buurt van de 65 tot 70 mensen.

Van die mensen ging een flinke handvol na zes uur op pad naar Raakveld, alwaar de Tilburgse Anarcho Sociëteit TAS de jaarlijkse 1 Mei-lezing op touw had gezet. Voor het vierde jaar op rij sprak daar Dennis Bos, deze keer over anti-orangisme, protest tegen monarchie en Oranjehuis in een informatief en zeer geestig verhaal zoals we dat inmiddels van hem gewend zijn. Bij de lezing waren in totaal rond de dertig bezoekers, ongeveer net zoveel als in eerdere jaren. Voor een deel waren het mensen die naar demonstratie/ manifestatie waren geweest, maar voor een deel ook niet. Dat laatste gold voor toch pakweg een tiental mensen.

Alles bij elkaar denk ik dat er aan de diverse 1 Mei-vieringen in Tilburg toch tachtig tot negentig mensen hebben deelgenomen. Dat is in enkele jaren tijds dus zeker verdubbeld. Dat stemt hoopvol en blij. Ik hoop dat mensen elders zeker zo'n mooie Eerste Mei hebben gehad als wij die in Tilburg hebben meegemaakt en vormgegeven.

door Peter Storm

Bron

Bovenstaand artikel is overgenomen van het weblog ravotr.nl en voor *Buiten de Orde* ingekort en bewerkt door de schrijver.

1-Mei in Nijmegen

Een kort interview met de AGN

De AGN heeft dit jaar op 1 mei een demonstratie georganiseerd. Dit was niet de eerste keer. Wat is voor jullie het belang van die dag en van een demonstratie op die dag?
Dat klopt, het is inmiddels alweer de derde 1-Mei demonstratie die we in Nijmegen organiseren. Dit jaar hebben we in navolging van vorig jaar weer een antikapitalistische demonstratie georganiseerd. 1 Mei is historisch een dag van sociale strijd terugvoerend op de Haymarket Affaire. De maatschappij en economie zijn sindsdien veranderd en er zijn hier in West-Europa veel sociale voorzieningen afgedwongen. Maar de sociale verworvenheden die in de jaren '70 en '80 zijn afgedwongen staan onder druk en economische uitbuiting is voor een deel van West-Europa naar de periferie in Oost- en Zuid-Europa en vooral Azië verplaatst. Daarbij moeten we niet vergeten dat ook hier in Nederland mensen nog steeds op basis van hun afkomst minder betaald worden, zoals arbeiders uit Oost-Europa die vooral in de bouw als goedkope arbeidskracht worden ingezet. De nieuwe generatie jongeren heeft het ook zwaar, met veel onzekere werkcontracten en hoge lasten.

Er is een nieuw tijdperk van de klassenstrijd aangebroken. Waar ons wordt voorgehouden dat we vooral erg van elkaar verschillen, hebben we juist zo veel met elkaar gemeen. En juist als we dat herkennen, kunnen we een sterke vuist maken tegen de verschillende sociale problemen waar we allemaal tegenaan lopen. 1 Mei is voor ons een dag waarop de verbinding die we met elkaar hebben centraal staat, en waarbij we een alternatief, voor ons revolutionair wereldbeeld aan het licht brengen.

Het is voor ons van belang een revolutionaire cultuur op te bouwen, en de 1ste mei is daar een onderdeel van. Zo'n cultuur bestaat uit verschillende dingen: muziek, samenkomst en sociale rituelen, ook herdenkings-, feest- en strijddagen.

> Het is voor ons van belang een revolutionaire cultuur op te bouwen, en de 1ste mei is daar een onderdeel van

Hoe was de demonstratie, ook in vergelijking met voorgaande keren?
De demonstratie was met zo'n 350 mensen redelijk goed bezocht. Er waren dit jaar iets meer mensen dan in 2015. Opvallend was echter wel dat er dit jaar een stuk minder mensen uit de voor ons bekende anarchistische kringen aanwezig waren. Wat de reden hiervoor is weten we niet, en er is wel een analyse voor nodig om te kijken waar dit aan ligt. Aan de andere kant laat dit zien dat we wel degelijk mobilisatiekracht hebben buiten onze eigen kringen.

Hoe verliep het organiseren van de demonstratie?
We zijn de afgelopen twee jaar hard bezig geweest om buiten onze gangbare netwerken verbanden op te bouwen. Dat heeft een begin gevonden met de Gezi-opstand waarbij we in contact zijn gekomen met kameraden met een Turkse en Koerdische achtergrond. Die contacten hebben vorig jaar geleid tot een 1-Mei demonstratie en het vervolg dit jaar. Deze banden zijn het afgelopen jaar verder versterkt.

De voorbereidingsgroep was dit jaar sterk uitgebreid en de samenwerking liep over het algemeen soepel. Dit jaar deden o.a. mensen van Doorbraak Nijmegen, het Koerdisch Centrum uit Arnhem, de Democratische Volksvereniging DHD, Internationale Socialisten (IS) Nijmegen en verschillende onafhankelijke mensen mee.

De deelname van IS was voor ons een lastige afweging. We kennen de activisten uit de lokale groep hier in Nijmegen redelijk goed. Zij hadden ons vorig jaar benaderd met de vraag waarom zij toen niet uitgenodigd waren om mee te organiseren. Het was voor ons lastig hier een duidelijke lijn in te trekken, omdat we aan de ene kant bekend zijn met het centralistische karakter van de trotskistische organisatie, en aan de andere kant vertrouwen hebben in de lokale activisten. Daarbij komt ook nog dat de andere organisaties waar we contact mee hebben ook geen non-hiërarchische organisaties zijn, toch willen we hun achterban bereiken. We hebben een afweging gemaakt op ons eigen vermogen te vertrouwen om het libertaire karakter van de demonstratie te waarborgen en beïnvloeden. We hebben daar wel duidelijke afwegingen gemaakt en zien geen belang bij het uitnodigen van andere verdere autoritaire en parlementaire groepen. Uiteindelijk kijken we daar als AGN positief op terug.

Een 1 Mei-demonstratie lijkt vandaag de dag vooral iets voor anarchisten, socialisten en communisten te zijn. Lukt het jullie om ook breder te mobiliseren?
Dit gaat moeizaam en vraagt veel creativiteit, gewaagdheid en inspanning. We hebben naar promotiemateriaal gezocht met een herkenbaar en strijdbare, maar ook open uitstraling. Dit geldt voor zowel de website (www.1mei.org) als voor de rest van het promotiemateriaal als posters en flyers. We kijken kritisch naar ons taalgebruik en proberen te zorgen dat dit begrijpelijk en toegankelijk is. Ook hebben we goed gekeken naar waar we het promotiemateriaal hebben verspreid, zoals langs de route van de demonstratie, in de armere en achtergestelde wijken van Nijmegen en openbare plekken als bibliotheken, kroegen etc. Ons

belang is om sociale strijd weer te normaliseren.

We hopen dat we hiermee ook inspiratie bieden voor de verdere anarchistische beweging om naar buiten te treden en de verbinding met de maatschappij weer aan te gaan. Deze connectie zijn nwe de afgelopen decennia verloren, en hierdoor is onze beweging in isolement geraakt. Willen we daar uitkomen, dan moeten we doordacht handelen. Het verzet moet weer gepopulariseerd worden.

Alleen maar praten met mensen uit je eigen straatje leidt uiteindelijk alleen maar tot isolatie

Betekent het eventueel breder kunnen mobiliseren ook dat er in Nijmegen een brede beweging wordt opgebouwd? Wat kunnen jullie hier over vertellen? Wat zijn de moeilijkheden die jullie hierbij ondervinden en welke dingen lopen juist heel goed?
Een brede beweging bouwen is niet makkelijk. En dat gaat ons ook af met vallen en opstaan, zeker in een tijd waarin Nederland toch steeds weer binnen het oog van de sociale storm weet te blijven.

We lopen tegen allerhande cultuurverschillen aan, van taalbarrières tot de vanzelfsprekendheid van de groepen waar we contact mee hebben om met de overheid samen te werken. Voor ons is het hier mee om weten te gaan en toch dicht bij de eigen ideeën te blijven in de Nederlandse context onderdeel van sociale strijd. Alleen maar praten met mensen uit je eigen straatje leidt uiteindelijk alleen maar tot isolatie, dat heeft het afgelopen decennium toch wel bewezen.

We hebben de afgelopen jaren stappen gezet en nieuwe vrienden en kameraden leren kennen. Deze ervaringen zijn waardevol en we zetten er op in deze verder uit te breiden.

door Dennis en Maartje

Stop de Nazi-mars

Protesteer tegen de Pegida demonstratie op zaterdag 18 juni in Breda

Op zaterdag 18 juni organiseert het extreem-rechtse Pegida Nederland een demonstratie in Breda gericht tegen vluchtelingen. Met een ‘mars’ door Breda willen ze hun verwerpelijke racistische en islamofobe gedachtegoed onder de aandacht brengen. Laat Ze Niet Lopen, een initiatief tegen racisme en extreem-rechts, roept op om in actie te komen tegen deze racistische optocht. Stop Pegida en haar extreem-rechtse achterban, houd racisten van de straat!

De demonstratie van Pegida begint om 14:00 in Breda. De exacte locatie heeft Pegida nog niet bekend gemaakt. Voor informatie over de lokatie is het handig om www.laatzenietlopen.nl in de gaten te houden. Ook kan je ‘Laat Ze Niet Lopen’ volgen op Twitter en Facebook. In de aanloop naar, en op de dag van het tegenprotest voorzien wij in de laatste informatie, kaartjes van de omgeving en infostructuur.

Kom 18 juni in actie en stop de opmars van extreem-rechts! Laat Ze Niet Lopen!

Niet enkel vrijheid van meningsuiting, maar vrijheid zelf

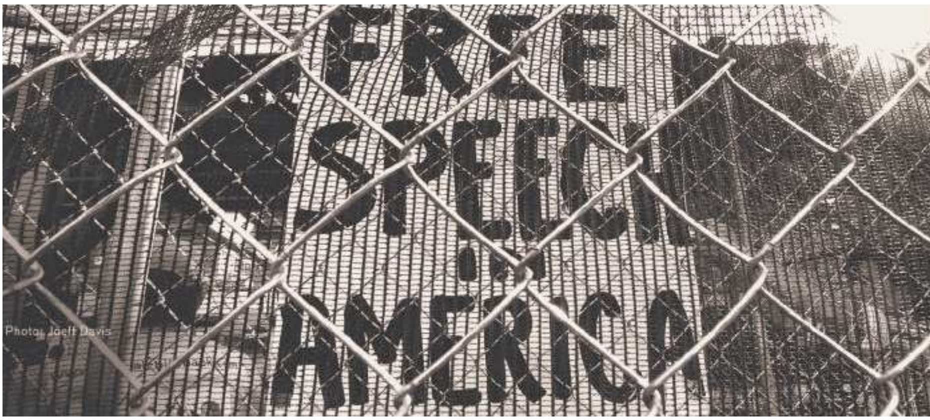
Een kritiek op burgerrechten

Door de jaren heen hebben anarchisten de vrijheid van meningsuiting verdedigd. Dit is belangrijk als principe: in een anarchistische visie op de samenleving mag zowel de staat als enig andere entiteit niet in staat zijn op te leggen wat wel of niet gezegd mag worden. Het is ook belangrijk in de praktijk: als revolutionaire minderheid zijn we frequent doelwit van repressie, vrij vaak worden onze speeches, artikelen, websites en demonstraties het slachtoffer.

Vechten voor de vrijheid van meningsuiting is voor een langere tijd al deel geweest van anarchistische campagnes. De Industrial Workers of the World vochten tegen restricties op publieke betogingen voor vakbonden door de gevangenissen te overspoelen, tot steden gedwongen werden hun gemeentelijke regelgeving aan te passen. Emma Goldman en Alexander Berkman verdedigden gepassioneerd de vrijheid van meningsuiting in de VS tijdens de Eerste Wereldoorlog en in de Sovjet-Unie na de Russische revolutie. Tijdens het Makhnovistisch verzet in Oekraïne en de Spaanse burgeroorlog onderscheidden de anarchisten zich van zowel linkse als rechtse autoritairen door de persvrijheid niet in te perken. Het meer recente voorbeeld van de SHAC 7-rechtszaak, waarbij dierenrechtenactivisten werden gedefinieerd als terroristen, simpelweg voor het hebben van een website die directe actie promootte, laat zien dat het woord ons nog steeds in conflict brengt met de staat.

Maar anti-autoritairen zijn niet de enigen die de het vaandel van het vrije woord hebben opgenomen. Meer recentelijk is het rechts in de VS dat begonnen is te beargumenteren dat nalaten om conservatieve denkbeelden op gelijke voet te zetten met de meer progressieve denkbeelden een vorm van repressie van hun vrije meningsuiting is. Door 'linkse' universiteiten en de media ervan te beschuldigen hun denkbeeld te onderdrukken (wat een lachwekkende bewering is, gezien de enorme institutionele macht en financiering die deze denkbeelden promoten) maken ze gebruik van een grondrechtsdiscours voor hun reactionaire politiek. Zogenaamde progressieve campussen tonen hun ware gezicht zodra ze institutionele macht mobiliseren om rechts grondgebied te verdedigen op de universiteiten, waarbij ze zo ver gaan dat ze de oppositie censureren en intimideren.

Extreemrechts en fascistische organisaties zijn in het vrijheid-van-meningsuitingsdiscours meegegaan. In de VS zijn Anti-Racist Action[1] en vergelijkbare groepen vrij succesvol geweest in het verstoren van hun events en organisatiepogingen. Met het resultaat dat fascisten nu steeds meer afhankelijk zijn van de staat om hen te

verdedigen, waarbij ze claimen dat het organiseren voor racistische, anti-immigratie en antihomo-politiek een vorm van meningsuiting is die door de wet beschermd wordt, en binnen het raamwerk van de ACLU[2] klopt dat ook. Fascistische groepen die in de meeste industriële democratieën hun werk niet mogen publiceren vanwege wetten die aanzetten tot haat verbieden, publiceren regelmatig in de VS waar dat soort wetten niet bestaan en kunnen van daaruit hun werk wereldwijd verspreiden. Dus in de praktijk helpt staatsbescherming van het vrije woord het organiseren van fascisten.

Als het vrije woord beschermen het sponsoren van rijke rechtse politici en het toelaten van fascistisch rekruteren betekent, is het misschien tijd dat anarchisten dit principe opnieuw gaan bekijken.

De retoriek van het vrije woord

Het lijkt alsof er een brede consensus is binnen het politieke spectrum van de VS voor het recht op vrije meningsuiting. Terwijl tegenstanders misschien hier en daar kibbelen over de limieten, zoals wat wel of niet onder obsceniteit valt, zijn spraakmakers links en rechts het erover eens dat het vrije woord essentieel is voor de Amerikaanse democratie.

Aanspraken op deze traditie van ongelimiteerde meningsuiting geven legitimiteit aan groepen met denkbeelden buiten de mainstream, en zowel fascisten als radicalen maken hier gebruik van. Advocaten verdedigen vaak anarchistische activiteiten door een beroep te doen op het eerste artikel van de grondwet dat voorkomt dat wetgeving restricties kan plaatsen op de pers of geweldloze manifestaties. We kunnen bondgenoten vinden die ons zullen steunen als het gaat om vrije meningsuiting die anders ons nooit zouden steunen vanuit een gedeelde visie van directe actie om een wereld te creëren die vrij is van hiërarchie. De retoriek van de vrije meningsuiting en de rechten uit de grondwet geven ons een gedeelde taal waarmee we onze reikwijdte van steun kunnen uitbreiden en waarmee we ons verzet beter begrijpelijk kunnen maken voor potentiële bondgenoten waarmee we over langere perioden diepere banden kunnen opbouwen.

Maar tegen welke prijs? Dit discours van rechten geeft de indruk dat de staat noodzakelijk is om ons tegen hem te beschermen, alsof die een soort Jekyll-en-Hyde gespleten persoonlijkheid heeft die tegelijkertijd ons aanvalt met wetten en politie en aanklagers terwijl hij ons beschermt met wetten advocaten en rechters. Als we deze metafoor accepteren mag het niet verrassend zijn dat hoe meer we de arm die ons beschermt versterken, des te sterker de arm wordt die ons aanvalt.

> In de keuze tussen rechten en publieke steun zijn radicalen vaak beter af met het laatste

Zodra onze vrijheid is gedefinieerd als een assortiment van rechten die de staat ons geeft, is het makkelijker om het zicht te verliezen op de vrijheden die deze rechten zouden moeten waarborgen en schuift de focus in plaats daarvan naar de rechten zelf, waarbij we impliciet de legitimiteit van de staat erkennen. Dus, wanneer we zichtbaarheid en steun bouwen door middel van de retoriek van rechten kan het gebeuren dat we de mogelijkheden van strijd tegen de staat zelf in de problemen brengen. We openen daarbij ook de deur voor de staat om 'rechten' van anderen ten koste van ons af te dwingen.

Ondanks de radicale roots van organisaties zoals de American Civil Liberties Union die zich inzetten voor staatsbescherming van vrije meningsuiting, zorgt deze vorm van burgerrechten ervoor dat de verdediging van het vrije woord alle radicale inhoud verliest. Wat impliceert dat alleen de staat de mogelijkheid ons vrij te uiten kan garanderen, met als gevolg dat de macht van de staat boven het recht op vrije meningsuiting zelf wordt versterkt.

De burgerrechtenverdediging

In de VS gaan velen ervan uit dat het makkelijker is voor de staat om radicalen het zwijgen op te leggen en te isoleren in landen waar vrijheid van meningsuiting niet beschermd wordt door de wet. Wie wil dan niet deze wettelijke bescherming versterken als dat waar is?

Integendeel, in landen waar vrijheid van meningsuiting niet beschermd wordt door de wet zijn radicalen niet altijd meer geïsoleerd. Sterker nog, de gemiddelde persoon staat soms nog sympathieker tegenover degenen die in strijd met de staat zijn, aangezien het moeilijker is voor de staat om zichzelf te legitimeren als beschermer van vrijheid. Wetten kunnen de staat nauwelijks zoveel dwarszitten als publieke tegenstand en in de keuze tussen rechten en publieke steun zijn radicalen vaak beter af met het laatste.

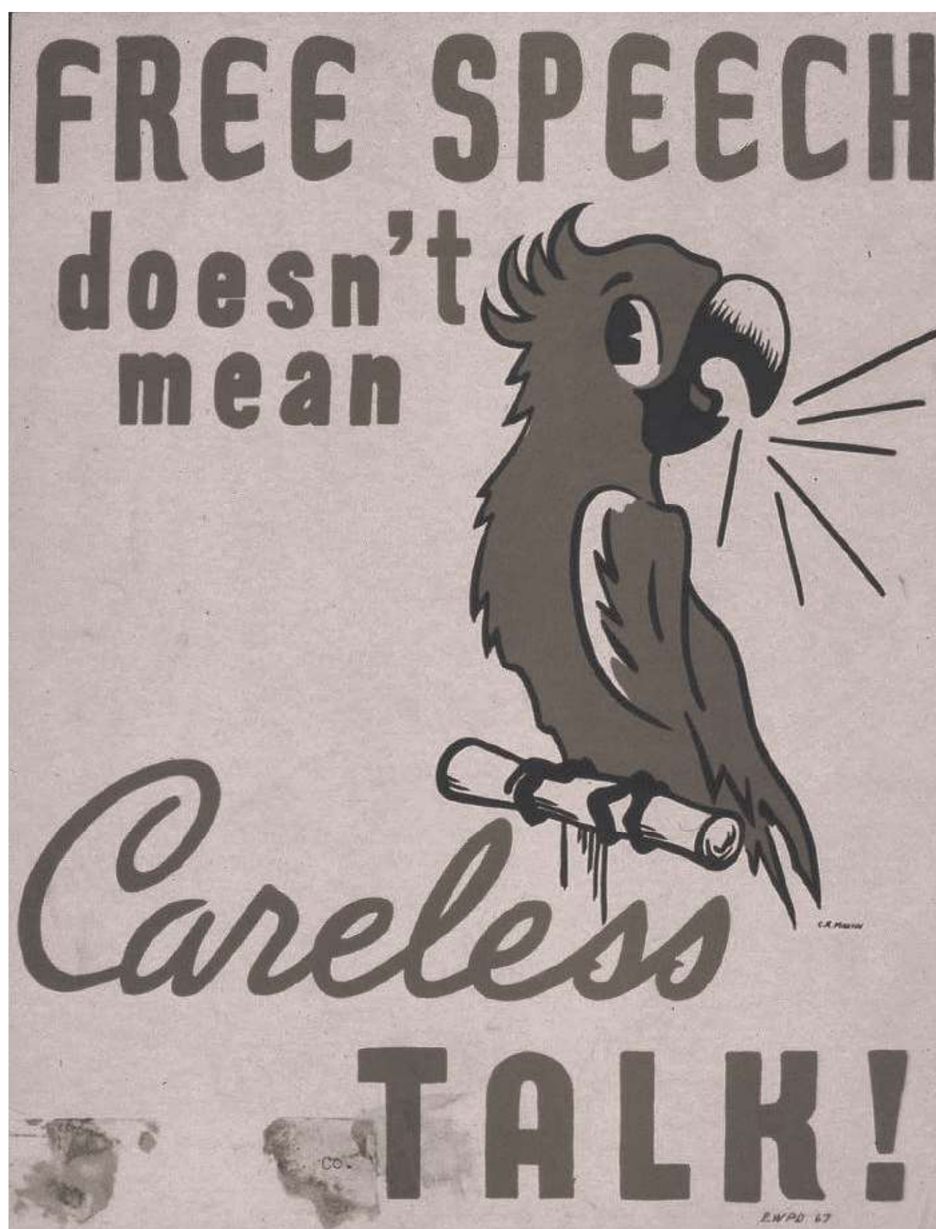

Één woordenboek definieert burgerlijke vrijheid als 'de staat van enkel ondergeschikt zijn aan de wetten opgezet voor het welzijn van de gemeenschap'. Dit klinkt ideaal voor wie geloven dat de wetten die uitgevoerd worden door een hiërarchische macht het 'welzijn van de gemeenschap' kunnen dienen, maar wie definieert 'de gemeenschap' en wat 'welzijn' is, behalve zij die aan de macht zijn? In de praktijk maakt het discours van burgerlijke vrijheid het mogelijk voor de staat zijn vijanden te marginaliseren. Als er een legitieme weg is voor elke vorm van meningsuiting dan is het duidelijk dat zij die zich niet aan de regels houden niet legitiem zijn. Dus kunnen we deze definitie ook lezen alsof 'burgerlijke vrijheid' alle wetten zijn voor het welzijn van de gemeenschap, en zij die zich niet aan de wet houden zijn dan ook tegen de gemeenschap.

Als we ons focussen op het recht van vrije meningsuiting zien we alleen maar twee hoofdpersonen, het individu en de staat. In plaats van mee te gaan in het debat van wat we de staat wel of niet moeten toestaan zouden anarchisten zich moeten focussen op een derde hoofdpersoon, het grote publiek. We winnen of verliezen onze strijd op het terrein van hoeveel soevereiniteit de bevolking in het algemeen bereid is af te staan aan de staat, hoeveel indringing zij bereid is te accepteren. Als we het over rechten moeten hebben is het misschien beter om te stellen dat de staat geen recht heeft ons het zwijgen op te leggen dan dat we het recht op vrije meningsuiting hebben. Sterker nog, laten we heel ander taalgebruik ontwikkelen.

Vrije meningsuiting en democratie...

Het discours van vrije meningsuiting in de democratie gaat ervan uit dat er geen significante ongelijkheid van macht bestaat en dat het primaire mechanisme van verandering de rationele discussie is. In werkelijkheid beschikt een kapitalistische elite over de meeste middelen en kristalliseert macht zich naar boven langs meerdere assen van onderdrukking. Tegen deze configuratie is meer nodig dan meningsuiting alleen om sociale verandering mogelijk te maken.

Er kan geen werkelijke vrijheid van meningsuiting bestaan behalve tussen gelijken; tussen partijen die niet alleen gelijk onder de wet zijn, maar ook over vergelijkbare middelen beschikken en gelijke inspraak hebben in de wereld die zij delen. Kan men van een werknemer werkelijk zeggen dat zij even vrij is in het uiten van haar mening als haar baas als die in staat is haar bestaansmogelijkheid af te nemen? Zijn twee mensen even vrij in het uiten van hun mening wanneer de één een nieuwsnetwerk bezit en de andere zich niet eens het fotokopiëren van flyers kan veroorloven? In de VS, waar donaties aan politieke kandidaten wettelijk gesproken een vorm van meningsuiting zijn, betekent dit: hoe meer geld je hebt, des te meer 'vrije meningsuiting' je kan uitoefenen. Zoals de slogan gaat 'freedom isn't free', en nergens wordt dat zo duidelijk als bij meningsuiting.

In tegenstelling tot de propaganda van democratie hebben ideeën alleen geen intrinsieke macht. Onze capaciteit om naar overtuigingen te handelen, en niet enkel de uiting daarvan, bepaalt hoeveel macht we hebben. In die zin is de 'markt van ideeën'[3] een treffende metafoor: je hebt kapitaal nodig om mee te doen en hoe meer je hebt, des te meer mogelijkheden je hebt om de ideeën uit te voeren waar je jouw geld voor inzet. Net zoals het succes van een paar ondernemers en supersterren wordt aangevoerd als bewijs dat de vrije markt hard werken en vindingrijkheid beloont, suggereert de mythe van de markt van ideeën dat het kapitalistische systeem blijft bestaan omdat iedereen het erover eens is (zowel miljardair als piccolo) dat kapitalisme het beste idee is.

... zo lang je maar niks doet

Maar wat als, ondanks de scheve concurrentieverhoudingen, iemand in staat is iets te zeggen dat de machtsstructuur dreigt te destabiliseren? Als de geschiedenis een indicator is zal snel blijken dat vrijheid van meningsuiting niet een absoluut recht blijkt te zijn. In de praktijk wordt het ons toegestaan onze mening vrij te uiten zolang die uiting geen enkele verandering teweeg kan brengen. De veronderstelling dat meningsuiting alleen niet schadelijk kan zijn impliceert precies dat het ineffectief is; daarom is alles wat wel effect heeft niet bij onze rechten inbegrepen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de Espionage Act gebruikt om elke poging tot 'insubordinatie, disloyaliteit, muiterij, (of) dienstweigering' of het ontregelen van het rekruteren door de strijdkrachten te criminaliseren. President Woodrow Wilson drong aan op het aannemen van deze wet omdat hij geloofde dat antioorlogsactiviteiten de oorlogsinspanning van de VS konden ondermijnen. Alexander Berkman en Emma

Goldman werden gearresteerd onder deze wet voor het drukken van anarchistische literatuur die tegen de oorlog was. In dezelfde zin werden de Anarchist Exclusion Act en de Immigration Act gebruikt om immigranten te weigeren of te deporteren die ‘niet geloven in of tegen alle georganiseerde overheid zijn’.[4] Berkman, Goldman en honderden andere anarchisten werden gedeporteerd onder deze wetten. Er zijn meerdere andere voorbeelden die laten zien dat wanneer meningsuiting een dreiging vormt voor de staatsmacht, zelfs de meest democratische regeringen niet aarzelen om die te de onderdrukken.

Dus wanneer de staat zichzelf presenteert als de verdediger van het vrije woord kunnen we ervan uitgaan dat dit is omdat onze heersers geloven dat kritiek toestaan hun positie beter versterkt dan het onderdrukken daarvan. De liberale filosoof en ACLU-lid Thomas Emerson zag in dat vrijheid van meningsuiting ‘kan werken als een soort ‘veiligheidsklep’ om stoom af te blazen wanneer mensen anders op revolutie gebrand zijn’. Daarin ligt het werkelijke doel van het recht op vrije meningsuiting in de VS.

Niet het vrije woord, maar vrijheid zelf

Natuurlijk moeten anarchisten niet gaan organiseren tegen vrije meningsuiting. Maar de grip van de staat op het discours van vrije meningsuiting lijkt nu de voorwaarden voor het debat neer te zetten: of we staan censuur toe, of we staan staatsbeveiliging van onze vijanden toe en hun recht om te organiseren tegen ons en anderen. Dit resulteert in paradoxen, zoals radicalen die ervan beschuldigd worden tegen vrijheid te zijn omdat ze fascisten verstoorden.

In tegenstelling tot staatsbeveiliging van KKK-manifestaties en dergelijke, zijn er modellen van vrije meningsuiting die niet afhankelijk zijn van het uitvoeren van rechten van boven af of van sancties tegen onderdrukkend gedrag. Anarchisten kunnen meningsuiting zien als iets dat niet fundamenteel verschilt van actie, maar als een vorm van actie: daar waar het anderen schaadt, wanneer het hiërarchie en onrecht versterkt kunnen we ons ertegen teweerstellen op dezelfde manier als tegen elke andere vorm van mishandeling of onderdrukking. Dit is simpelweg zelfverdediging.

Wanneer xenofobe politici zoals Tom Tancredo[5] komen spreken in een publieke universiteit wordt zijn flinke honorarium betaald door belastinggeld, afgenomen van werkers en aan de universiteiten gegeven zodat het blijft circuleren tussen de rijken en de machtigen. Ongeacht het gekrijs van rechts over marginalisering van conservatieve meningen, het feit dat Tancredo machtig genoeg is om een lucratieve spreekgelegenheid te bemachtigen geeft aan dat zijn denkbeelden nauwelijks onderdrukt worden. Als rijke blanke burger en publiek figuur kan zijn kans om zichzelf te uiten redelijkerwijs niet worden vergeleken met die van bijvoorbeeld de Latina-immigranten die hij gebruikt als zondebok in zijn politieke campagnes. Als hun stem en hun handelingsruimte gelijk wogen zou Tancredo kunnen zeggen wat hij wou, maar hij zou machteloos staan in het opleggen van zijn plannen aan anderen.

Wanneer we direct het conflict met hem aangaan in plaats van netjes het niet met hem eens te zijn, vallen we zijn recht op vrije meningsuiting niet aan; we verzetten ons tegen de macht die hij over ons heeft door instituties gebaseerd op geweld, een macht die hij wil uitbreiden door middel van een bijeenkomst en toespraak om rijkdom, legitimiteit en rekruten te verwerven voor zijn racistische inspanningen. Dit wijst naar een politieke praktijk die vrijheid niet reduceert tot rechten, maar de privileges van de staat aankaart en daarin geen valse dichotomie schept tussen meningsuiting en actie maar juist beide beoordeelt met dezelfde standaarden. Dat laat de staat niet toe zichzelf te *framen* als de verdediger van de vrijheid van meningsuiting, maar stelt dat wij de enigen zijn die onze eigen vrijheid kunnen beschermen en verbreden.

Minder burgerlijkheid, meer vrijheid!

door CrimethInc.

Vertaling en bewerking: Daniël de Klerk

Bron

Gepubliceerd in *Rolling Thunder*, nummer 9, voorjaar 2010.

Noten

Vanwege de omvang van de noten hebben we ervoor gekozen deze niet te plaatsen. Ze zijn opvraagbaar bij de redactie.

Vrijheid van meningsuiting

FAQ

Door fascisten de mond te snoeren ben je net zo slecht als zij.
Je kan net zo goed zeggen dat door fascisten niet de mond te snoeren (dus ze de kans geven te organiseren om hun ideeën aan de rest van ons op te leggen) je net zo slecht bent als zij. Als je iets om vrijheid geeft moet je niet stil blijven staan als men mobiliseert om het af te nemen.

Moeten we ze niet gewoon negeren? Zij willen aandacht en we laten ze winnen als we ze aandacht geven.
Integendeel, fascisten willen juist geen aandacht trekken voor hun organisaties; dat doen ze juist in het geheim omdat ze bang zijn dat een boos publiek ze zal stoppen. Ze organiseren publieke events om potentiële rekruten te laten zien dat ze macht hebben en ook om te proberen hun denkbeelden te legitimeren als deel van het politieke spectrum. Door openlijk weerstand te bieden aan de fascisten laten we aan hen zien – en nog belangrijker, aan iedereen die overweegt zich bij hun aan te sluiten – dat ze niet zomaar in staat zijn hun macht over ons te vestigen, zonder slag of stoot. Door fascisten te negeren zorgen we ervoor dat ze ongehinderd kunnen organiseren en de geschiedenis laat zien dat dit zeer gevaarlijk is. Het is beter dat we ze permanent stoppen.

De beste manier om fascisme te bestrijden is juist door ze hun ideeën te laten uiten, zodat iedereen kan zien hoe achterlijk ze zijn. Het is effectiever om hen te ontwrichten met ideeën dan met dwang.
Mensen worden geen fascist omdat ze hun ideeën overtuigend vinden; men wordt fascist om dezelfde reden dat men politieagent of politicus wordt, om macht te hebben over andere mensen. Het is aan ons om te laten zien dat fascisme hen niet in staat stelt die macht te vergaren en dat dit enkel resulteert in hun publieke vernedering. Dat is de enige manier om ze te isoleren van hun potentiële rekruten. De geschiedenis laat telkens zien dat fascisme niet enkel met ideeën kan worden verslagen, dat gemeenschappelijke zelfverdediging nodig is. Ons wordt verteld dat als alle ideeën openlijk besproken kunnen worden dat de besten daaronder zullen winnen, maar daarmee houdt men geen rekening met de werkelijkheid van ongelijke macht.

Fascisten zijn juist nuttig voor mensen met macht en privileges, die ze overladen met middelen. Als zij ervoor kunnen zorgen dat fascisten meer spreektijd en zichtbaarheid voor hun ideeën krijgen dan die van ons, zouden we niet slim zijn om onszelf te beperken op dat veld. We kunnen eindeloos met ze debatteren, maar als we niet voorkomen dat ze de capaciteit bouwen om die ideeën waar te maken, maakt het niet uit.

Neonazi's zijn niet relevant; institutioneel racisme is de echte dreiging vandaag de dag, niet de extremisten in de marges.
Het merendeel van het racisme uit zich in subtiele alledaagse vormen. Maar de zichtbaarheid van fascisme zorgt er voor dat andere rechtse groepen zichzelf als gematigd kunnen presenteren. En daarmee legitimeren ze de racistische en xenofobische aannames die hun posities ondersteunen en de systemen van macht en privileges die zij verdedigen. Tegen fascisme vechten is een essentiële stap in de richting van de structuren en waarden ontkrachten die aan de wortels liggen van institutioneel racisme.

Hier en wereldwijd worden mensen geterroriseerd en vermoord door fascisten vanwege hun ras, religieuze of seksuele verschillen. Het is zowel naïef als respectloos tegenover hun slachtoffers om over de oude en huidige realiteit heen te kijken van fascistisch geweld. Omdat fascisten geloven in direct handelen naar hun doelen in plaats van zichzelf te beperken tot de representatieve democratie zijn ze nog gevaarlijker in proportie tot hun aantallen dan anderen. Dit maakt het zeer belangrijk om snel met ze afrekenen.

Vrijheid van meningsuiting beschermt ieders recht van spreken, dat geldt ook voor mensen waar je het niet mee eens bent. Hoe zou jij het vinden als je een impopulaire mening had en anderen probeerden jou het zwijgen op te leggen?
We zijn tegen fascisten om wat ze doen, niet om wat ze zeggen. We zijn niet tegen de vrijheid van meningsuiting; we zijn tegen het feit dat zij een politiek van haat en terreur proberen uit te voeren. Het is niet in onze macht om ze te censureren; dankzij de 'neutraliteit' van de kapitalistische markt kunnen zij ongestoord hun haatliteratuur publiceren op papier en het internet. Maar we laten ze niet in onze gemeenschappen komen om de macht op te bouwen die ze nodig hebben om die haat uit te voeren.

De regering en de politie hebben nooit geprobeerd ieders vrijheid van meningsuiting gelijk te beschermen en dat zullen ze ook nooit doen. Het is in hun eigen belang om denkbeelden en acties te onderdrukken die een gevaar vormen voor de bestaande ongelijkheid van macht. Ze zullen honderden of duizenden euro's aan belastinggeld uitgeven aan de ME, helikopters en scherpschutters om een NVU-manifestatie te beschermen, maar als er een anarchistische manifestatie is zal diezelfde politie er zijn om die te stoppen en niet om die te beschermen.

Anarchisten vinden het niet fijn om door de staat het zwijgen te worden opgelegd, maar we willen ook niet dat de staat onze vrijheid definieert en bestuurt. In tegenstelling tot organisaties wier verdediging van de 'vrijheid' hen ertoe brengt de NVU en dergelijke te steunen, steunen wij boven alles zelfverdediging en zelfbeschikking. Wat is het doel van vrijheid van meningsuiting als het niet is een wereld creëren die vrij is van onderdrukking? Fascisten zijn tegen dat doel en daarom vechten we tegen fascisme met alle mogelijke middelen.

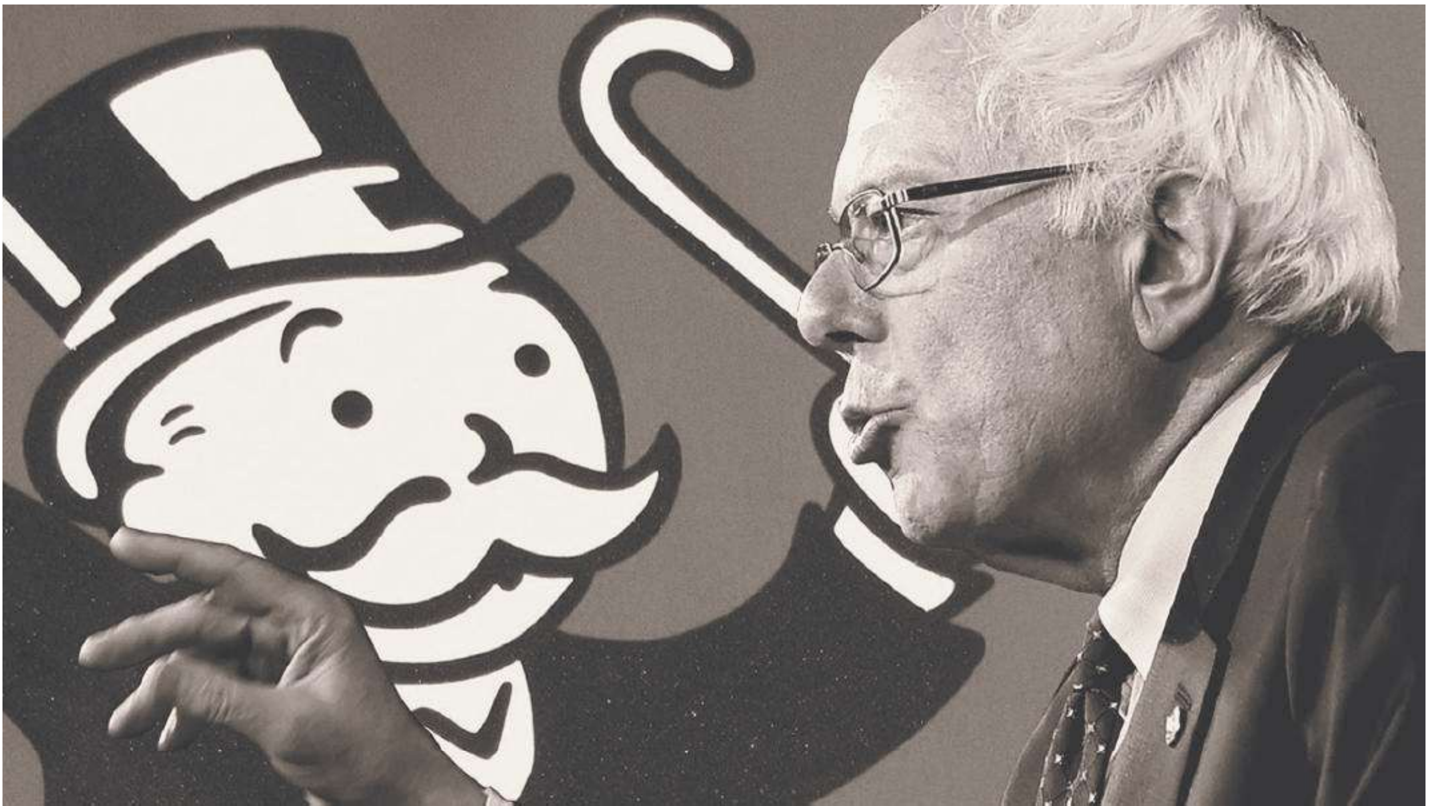
Als fascisten geen platform hebben om geweldloos hun mening te uiten, zullen ze geleidelijk ertoe gedreven worden om die met geweld te uiten.
Fascisten proberen alleen hun mening geweldloos te uiten om een basis te creëren voor hun gewelddadige activiteiten. Omdat fascisten een vorm van sociale legitimiteit nodig hebben om hun programma uit te voeren zorgt het geven van een platform ervoor dat ze in staat zijn fysiek letsel aan te richten bij mensen. Publiekelijk uiten van meningen die een ideologie van haat promoten, ongeacht of je dat op zichzelf gewelddadig vindt, leidt tot en gaat samen met gewelddadige acties. Door zichzelf te affiliëren met bewegingen en ideologieën die gebaseerd zijn op onderdrukking en genocide laten fascisten zien dat het hun intentie is om die erfenis van geweld voort te zetten, maar alleen als ze een basis van steun kunnen ontwikkelen.

Proberen hun stem te onderdrukken werkt averechts door belangstelling voor hen te creëren.
Verzet tegen fascisme zorgt er niet voor dat men belangstelling krijgt voor fascistische denkbeelden. Integendeel, juist door fascisme te beschermen op grond van vrijheid van meningsuiting creëer je belangstelling voor hun denkbeelden door ze legitimiteit te geven. Dit speelt hun organisatiedoelen direct in de kaart, waardoor ze een muur bouwen tussen hen en hun tegenstanders door vrijheid van meningsuiting te gebruiken als afleiding. Door racisme, homofobie, antisemitisme, islamofobie en xenofobie te tolereren zijn zogenaamde voorstanders van het vrije woord medeplichtig aan de uiting van geweld dat het laten organiseren van fascisten mogelijk maakt.

Ze hebben rechten net zoals iedereen
Niemand heeft het recht onze gemeenschap te bedreigen met geweld. Net zoals wij het recht van de regering en de politie (die meer gemeen hebben met de fascisten dan met ons) afwijzen om voor ons te bepalen wanneer fascisten te ver gaan in het uiten van hun denkbeelden en een directe bedreiging vormen. We gaan onze vrijheid om te bepalen wanneer en hoe wij onszelf verdedigen niet afstaan.

door CrimethInc.
Vertaling en bewerking: Daniël de Klerk

Bron
Gepubliceerd in *Rolling Thunder*, nummer 9, voorjaar 2010.

De hoop achter Sanders, de angst achter Trump

Verkiezingsstrijd in de Verenigde Staten

De voorverkiezingen naderen hun treurige ontknoping, met Donald Trump als winnaar in het Republikeinse kamp, en Hillary Clinton steeds verder op voorsprong bij de Democraten. Het gaat uitdraaien op een verkiezingsstrijd tussen Trump en Clinton, en dat wordt een campagne van de angst.

Hoe anders ziet dat er uit dan in de voorverkiezingen die aan Democratische kant een campagne van de hoop brachten, een hoop op sociale verandering verwoord door Bernie Sanders. De hoop was misplaatst en reëel tegelijk. Ze was misplaatst omdat ze zich richtte precies op een politicus die via de gevestigde kanalen van partijpolitiek, stembusstrijd en bestuurlijke functies in de staat sociale verandering denkt te bereiken. Die kanalen zijn voor dat doel onbruikbaar. De hoop was tegelijk reëel waar ze een beroep deed op de verlangens en inzet van degenen wiens steun hij zocht. De hoop woonde niet in Sanders zelf. De hoop leefde achter Sanders, onder degenen die zich achter hem schaarden omdat ze zichzelf herkenden in Sanders' standpunten en hoe hij die onder woorden bracht. Die hoop leeft nog, maar is snel aan het vervagen nu Sanders het steeds duidelijker niet haalt. Hij ontslaat al campagnepersoneel. Hij wil nog steeds doorvechten tot en met de Conventie waar de Democraten hun kandidaat aanwijzen. Maar zijn inzet daar is het ‘platform’, het ‘partijprogramma’, een lijstje verlangens waaraan geen kandidaat zich veel gelegen laat liggen. De strijd om de Democratische kandidatuur is zo goed als gestreden, en de kandidaat wordt Clinton.

> Sanders was nog slechts onafhankelijk in naam

Maar hoe zat die hoop in elkaar? Waar zaten voor linkse en radicale mensen de pluspunten? Niet zozeer in Bernie Sanders zelf. Dat is een man die, relatief radicaal begonnen als burgerrechtenactivist, een carrière als onafhankelijk politicus maakte, burgemeester van Burlington, later als senator. Als bestuurder opereerde hij iets links van het midden, maar steeds in samenspraak met ondernemers die snapten dat al te asociaal beleid niet nodig en niet opportuun was. In de Senaat groeide hij steeds meer naar de Democratische fractie toe, aan wiens overleg hij ook deelnam. Hij was nog slechts onafhankelijk in naam.

In zijn politieke keuzes bleek zijn loyaliteit aan het Amerikaanse establishment. Binnenlands: hervormingen die de positie van arme mensen iets verbeterden, zonder de macht van grote bedrijven aan te tasten. Internationaal: loyaal aan de imperialistische agenda van de heersende klasse, niet fundamenteel kritisch over Amerikaanse steun aan Israël, voorstander van tenminste sommige oorlogen die het Witte Huis en het Pentagon lanceerden, zoals de Kosovo-oorlog in 1999. De man was en is geen linksradicaal. De man is amper een sociaaldemocraat. Hij was en is een ‘liberal’ in de Democratische traditie van Roosevelt en Johnson: iemand die staatsingrijpen om arme mensen minder arm te maken accepteert, evenals een rol voor vakbonden als tegenwicht tegen grote ondernemers, maar steeds op basis van acceptatie van de kapitalistische orde en van de internationale machtspositie van de VS.

Toen hij bekendmaakte dat hij de Democratische kandidatuur voor het presidentschap zocht, nam hij deze erfenis als inzet mee. Gaandeweg maakte hij wat los onder grote groepen mensen. Zijn campagnebijeenkomsten trokken duizenden, soms tienduizenden bezoekers. Geld begon binnen te stromen, in kleine bedragen uit honderdduizenden huishouders, want groot geld van grote bedrijven accepteerde hij niet. De campagne van Sanders bracht de afgelopen maanden iets op gang dat niet verklaard kan worden uit het optreden van de man zelf. Hij kwam te staan voor iets dat mensen al voelden, iets dat Sanders wist te benoemen maar waar hij geenszins de uitvinder of maker van was. Hij benoemde en

verwoorde een afkeer van de steeds wijdere kloof tussen een kleine steenrijke top en een overweldigende meerderheid die met stagnerende of dalende inkomens, afbrokkelende voorzieningen en het vooruitzicht van eindeloos meer van deze ellende. Het was zeer verwant aan het gevoel waarmee in 2011 tienduizenden mensen in tal van steden deelnamen aan pleinbezettingen en actiekampen, onder de naam Occupy. Het gevoel drukte zich later uit in allerlei stukken sociale strijd, zoals bijvoorbeeld de campagne voor een minimumloon van 15 dollar.

Je zou de Sanders-campagne van de afgelopen maanden kunnen omschrijven als: Occupy gaat naar de stembus. De retoriek is verwant. We herinneren ons de formulering van de 99 procent tegenover de procent aan de top. Bij Sanders zijn die 1 procent doorgaans 'de klasse van miljardairs', zoals in een toespraak aan de Georgetown University in november 2015,[1] waar Sanders zijn programma uiteenzet. 'De klasse van miljardairs kan niet alles krijgen. Onze regering behoort ons allemaal toe, en niet slechts aan de één procent.' Verschil met Occupy is hier wel dat voor Sanders de regering nog altijd 'onze regering' is. Voor veel Occupy'ers was de regering niet van 'ons' maar sowieso van hen, van de 1 procent. In die zin is de Sanders-campagne een stap terug, het invoegen van een vooral buitenparlementair radicalisme, terug in de veilige kanalen van stembus en gevestigde politiek. Aan het radicale sentiment dat er aan ten grondslag ligt, doet dat echter niets wezenlijks af.

De campagne van Sanders laat zien hoe ver opeens de grenzen van het gangbare politieke spraakgebruik ten gunste van links waren verschoven. Sanders noemde zich openlijk 'socialist'. Dat socialisme van hem stelde inhoudelijk weliswaar weinig voor. Als voorbeeld verwees hij graag naar Scandinavische landen, met sociale zekerheid en vakbondsinvloed, met niet al te lage inkomens voor arbeiders, maar zonder onteigening van de kapitalisten of zelfs maar serieuze afname van hun invloed. Het was een vleugje sociaaldemocratie, meer niet, en noch socialisten uit de marxistische traditie, noch anarchisten die zich in het woord 'antiautoritair socialisme' herkennen, konden zich er in vinden. Toch was dat etiket 'socialist' opvallend, en het feit dat het hem niet in de weg stond was dat nog meer.

Occupy gaat naar de stembus

Tientallen jaren lang kon je je als politicus maar beter geen socialist noemen. Wie zich in 1950 dat etiket opplakte, werd door de FBI in de gaten gehouden. Wie zich in 1970 dat etiket opplakte, werd een graag geziene spreker op campussen waar radicale studenten getalsmatig sterk waren. Wie zich in latere jaren dat etiket opplakte, veroordeelde zich tot 0,7 procent van de stemmen. Behalve als er meer gegadigden voor dat etiket waren: dan werden de 0,7 procent onder die gegadigden verdeeld. 'Socialisme' was een taboewoord. Progressieve politici noemden zich 'liberal', en dat was al op het randje. De Democratische presidentskandidaten Eugene McCarthy in 1968, George McGovern in 1972, Jesse Jackson in 1984 en 1988... geen van allen afficheerde zich als socialist, alhoewel hun opvattingen helemaal niet zo ver van die van Sanders afstonden. Ook de onafhankelijke/Groene kandidaat Ralph Nader in 2000 gebruikte het s-woord niet voor zichzelf. Sanders wel, en het blijkt niet tegen hem te werken. Dat betekent dat je, vrij opeens, kunt praten over socialisme, en dus over grondige antikapitalistische maatschappijverandering.

Vroeger ging zo'n discussie veelal als volgt: 'O, ben je socialist? Rooie! Ga terug naar Rusland!' 'Maar, dat bedoel ik helemaal niet!' Waarop in het gunstigste geval een moeizaam gesprek volgt over wat je dan wel bedoelt, gevolgd door een: 'Klinkt mooi, maar kan nooit werken, daar zijn we allemaal veel te egoïstisch voor.' Nu is de kans dat zo'n discussie heel anders loopt: 'Hey, jij bent toch socialist? Zoals mijnheer Sanders die het minimumloon wil verhogen en de miljardairs belasting wil laten betalen?' 'Nou, ik denk dat we nog een flink stuk verder kunnen gaan. We kunnen de miljardairs ook onteigenen en de bedrijven door arbeiders zelf laten besturen.' De ruimte voor radicale socialisten om hun opvattingen voor het voetlicht te brengen, is kennelijk enorm toegenomen. De campagne van Sanders laat dat zien. Die ruimte geldt in beginsel ook voor anarchisten die met het woord 'antiautoritair socialisme', socialisme-zonder-staat, als omschrijving van hun opvattingen uit de voeten kunnen.

Hetzelfde geldt voor dat andere begrip dat Sanders gebruikt: 'politieke revolutie'. In zijn redenering is dat een stevige hervorming van het politieke bestel, waarmee de greep van het grote geld op dat bestel wordt gesloopt. Geen ongebreidelde financiering van campagnes door miljardairs en grote bedrijven, dat is de inzet. Daar is druk vanuit de bevolking voor nodig: om politici die deze verandering willen van steun te voorzien, om ze bij de les te houden waar ze terugkrabbelen. Van revolutie als barricaden-strijd en directe actie is hier geen sprake. Maar dat hij een zo radicaal klinkend woord als 'revolutie' gebruikt, is wel opvallend. En net als met het s-woord kunnen radicalen met dat r-woord ook hun voordeel doen: 'Politieke revolutie om het geld uit de campagnes te halen? Waarom niet de macht van het grote geld helemáál breken? Waarom het politieke bestel zelf niet drastisch ombouwen, of slopen en vervangen door een bestel waarin de mensen samen rechtstreeks de touwtjes in handen hebben, zonder wat voor bestuur-van-bovenaf dan ook? Waarom niet voorbij die politieke revolutie van Sanders kijken, op zoek naar, ik noem maar wat, een politieke, sociale, economische en culturele revolutie?'

Er is dus een brede, naar links bewegende onderstroom onder grote aantallen mensen in de VS merkbaar. Sanders heeft die onderstroom, die verschuiving naar links, niet veroorzaakt. Dat mensen weer over socialisme praten is te danken aan 'de verschrikkelijke prestatie van het Amerikaanse en wereldwijde kapitalisme, en natuurlijk niet aan Bernie', zo stelt Paul Street, een verstandig links-radicaal-socialistisch criticus van het Sanders-verschijnsel, vast in één van zijn vele artikelen over Sanders in *Counterpunch*.[2] Het is de kapitalistenklasse, die, in haar onbeschaamde en nietsontzien-

de arrogantie, niet alleen zichzelf gehaat maakt, maar ook het systeem waarin ze de top vormt, zoveel imagoverlies bezorgt dat woorden om antikapitalistische alternatieven aan te duiden, opeens weer kunnen. Maar het is via de campagne van Sanders dat deze verandering in stemming tastbaar is geworden. Zijn populariteit is daarom niet vreemd. En de populariteit van veel van zijn ideeën bieden aanknopingspunten voor een diepere radicalisering.

Het is dus niet erg nuttig om het hele enthousiasme voor de Sanders-campagne af te doen als misplaatst of onzinnig. Er is écht iets interessants aan de hand. Doen alsof het allemaal nep is alsof alle kandidaten hetzelfde zijn en louter voor hetzelfde staan, miskent dat. Maar enthousiast zijn voor het opkomen van maatschappij-veranderend bewustzijn is nadrukkelijk niet hetzelfde als achter de symbolisch aanvoerder van dat bewustzijn aanhollen, stemmen voor hem vergaren, zijn campagne ondersteunen en dergelijke. Of Sanders zijn politieke revolutie en zijn socialisme en zijn bijbehorende programmapunten nu meent of niet – persoonlijk denk ik van wel – een Sanders-als-president kan ze niet waarmaken. Uitvoerende politieke macht, hiërarchisch ingericht en ingebed in de macht van het geld, gaat daar wel voor zorgen, en anders beschikt het systeem nog wel over andere middelen. De nogal kansloze poging om zijn programma via één van de twee grote kapitalistische partijen er door te krijgen, versterkt dat nog.

De functie van Sanders' campagne bestaat er niet uit om veranderingen door te drukken. De functie bestaat eruit om de veranderingsgezinde linkse stemming om te zetten in politiek kapitaal voor één van de twee politieke partijen. Via Sanders gaan veel jonge linkse mensen op de Democraten stemmen. Via Clinton zou dat nooit zijn gelukt, zij roept bij linkse mensen een immense en terechte weerzin op. Maar wat gaan al deze mensen doen als Sanders straks niet meer in de race is? Zullen ze dan alsnog bij gebrek aan beter Clinton kiezen? Het is ongetwijfeld wat het Democratische establishment hoopt. Het valt te vrezen dat Sanders zich loyaal achter haar schaart als de voorverkiezingen voorbij zijn.

Daarmee zal de hoop van veel van zijn aanhangers worden verraden, geheel voorspelbaar overigens, want zo gaat het keer op keer op keer met linksere politici die via de Democraten presidentskandidaat proberen te worden. Wie zich nu vastklinkt aan Sanders en zijn campagne zal het morgen extra moeilijk hebben om iets van onafhankelijkheid tegenover het democratische partijcircus te herwinnen als Sanders toch gewoon 'een van hen' blijkt. Juichend achter

Sanders aanlopen, alsof hij de redder van het land gaat worden, was, ook al vanwege de afhankelijkheid jegens Grote Leiders, die politieke pathologie die juist in verkiezingstijd zo beklemmend is, sowieso geen goed idee.

De echte betekenis van diens campagne zat niet in diens leiding, maar in diens achterban. Die betekenis komt pas echt tot zijn recht als die achterban ophoudt zich als achterban te gedragen maar voor eigen rekening en verantwoording begint op te treden, als zelfstandige, niet langer in partijpolitiek verstrikte beweging. Dat kan maar beter weer een beweging zijn die straat, woonplaats en werkplek – en niet de stembus en de staatsmacht – als haar strijdtoneel weet te hanteren.

> Trump mobiliseert een enorme, agressieve aanhang op basis van angst voor verandering op allerlei fronten

Zo'n beweging heeft meteen meer dan genoeg te doen, juist ook in dit verkiezingsjaar. Want terwijl bij de Democraten Sanders het gaandeweg aflegt tegen Clinton, daar is bij de Republikeinen Trump vooraan komen te staan. Waar Sanders voor veel mensen hoop symboliseert, daar staat Trump op twee manieren voor angst. Trump mobiliseert een enorme, agressieve aanhang op basis van angst voor verandering op allerlei fronten. In hun masculiniteit bedreigde mannen die juichen bij de vrouwvijandige uithalen van Trump. Witte mensen die angstig worden van elk vertoon van zwart zelfbewustzijn in een land waar witte mensen komende decennia hun getalsmatige meerderheid gaan verliezen. Arbeiders die angstig zijn geworden vanwege het verdwijnen van hun banen richting China, of helemaal zijn weg geautomatiseerd. Angstig geworden Amerikanen die overal in de wereld dreiging zien, van terrorisme, moslims, immigranten, en die denken zich de boze buitenwereld van het lijf te houden door het bouwen van een hek en het gooien van bommen op wie zich buiten het hek waagt te roeren. Het mengsel van racisme, xenofobie en agressief machisme wortelt in angst, doelbewust aangeblazen en opgestookte angst, die door Trump behendig wordt omgezet in politieke macht. Ja, het lijkt op hoe Wilders islamofobie – ook bepaald niet afwezig in de retoriek van Trump – hanteert.

Op zijn beurt boezemt Trump en zijn taal angst in bij linkse mensen in de aller breedste zin van dat woord. Ook dat zal de campagne van dit najaar tot campagne van de angst maken. Trump exploiteert de angsten van rechts en smeedt er een machtsgreep uit. Clinton zal daartegen de angst voor Trump benutten om mensen die verder van haar weinig moeten hebben, toch achter zich te krijgen, uit angst voor het 'grotere gevaar'. Ook deze truc is oud. We moeten Carter stemmen want anders krijgen we Reagan. We moeten Dukakis stemmen want anders krijgen we Bush. We moeten Clinton stemmen want anders krijgen we Dole. We moeten Gore en vervolgens Kerry stemmen want anders krijgen we weer Bush. Angst voor de reactionaire Republikein-van-de-dag doet dienst om de reactionaire Democraat-van-de-dag in het zadel te krijgen of te houden. Wint de Democraat, dan doet die ongeveer wat de Republikein ook gedaan

zou hebben, maar omhuld met een wat mildere, menslievende retoriek. Het idee dat Democratische presidenten gemiddeld een minder agressief beleid voeren, is een fabeltje. De Vietnamoorlog is geëscaleerd onder Democratische presidenten Kennedy en Johnson, en na een climax in de eerste Nixonjaren stapsgewijs afgebouwd dor de republikeinse presidenten Nixon en Ford. De Irak-oorlog werd gelanceerd door Bush, maar het afbouwen was in zijn nadagen in volle gang. En wie stuurt intussen weer extra soldaten naar dat land? Obama.

Angst voor het Republikeinse gevaar is een troef die Clinton zal uitspelen, ook om teleurgestelde Sanders-fans in haar kamp te krijgen. Zo van... 'Ik snap dat je liever Bernie had dan mij. Maar als je mij nu niet steunt, krijg je straks Trump'. Ordinaire politieke chantage is het. Helaas werkt het keer op keer, ten koste van onafhankelijk radicalisme en serieus verzet tegen racisme, militarisme en van alle vormen van rechtse politiek.

Is Trump werkelijk zo gevaarlijk? Nee en ja. Hij is in zijn politieke programma maar gradueel erger dan Clinton, wiens fanatieke enthousiasme voor militaire avonturen onmiskenbaar is. Zij was als minister van Buitenlandse Zaken fan en gangmaker van de bloedige NAVO-oorlog in Libië. Zij had veel dieper in Syrië willen ingrijpen dan haar chef Obama verstandig vond. Zij steunde de staatsgreep in Honduras in 2009. Van de progressieve binnenlandse beleidsplannen van Sanders neemt ze nogal wat afstand. Al het geld dat ze via zeer duurbetaalde lezingen krijgt, laat ze zich opgewekt aanleunen. Het beleid dat Trump zegt na te streven, legt méér nadruk op binnenlandse reactionaire sentimenten, maar veel minder op buitenlandse militaire activiteit. Diens 'hek erom en bommen op de lastposten' is gevaarlijke retoriek, maar geen serieus beleidsplan. Zelfs Republikeinse neoconservatieven flirten inmiddels met het idee om niet Trump, maar Clinton te steunen.[3] Met haar is het wereldwijde Amerikaanse imperium tenminste in veilige, vertrouwde handen, zo is daar blijkbaar het gevoel.

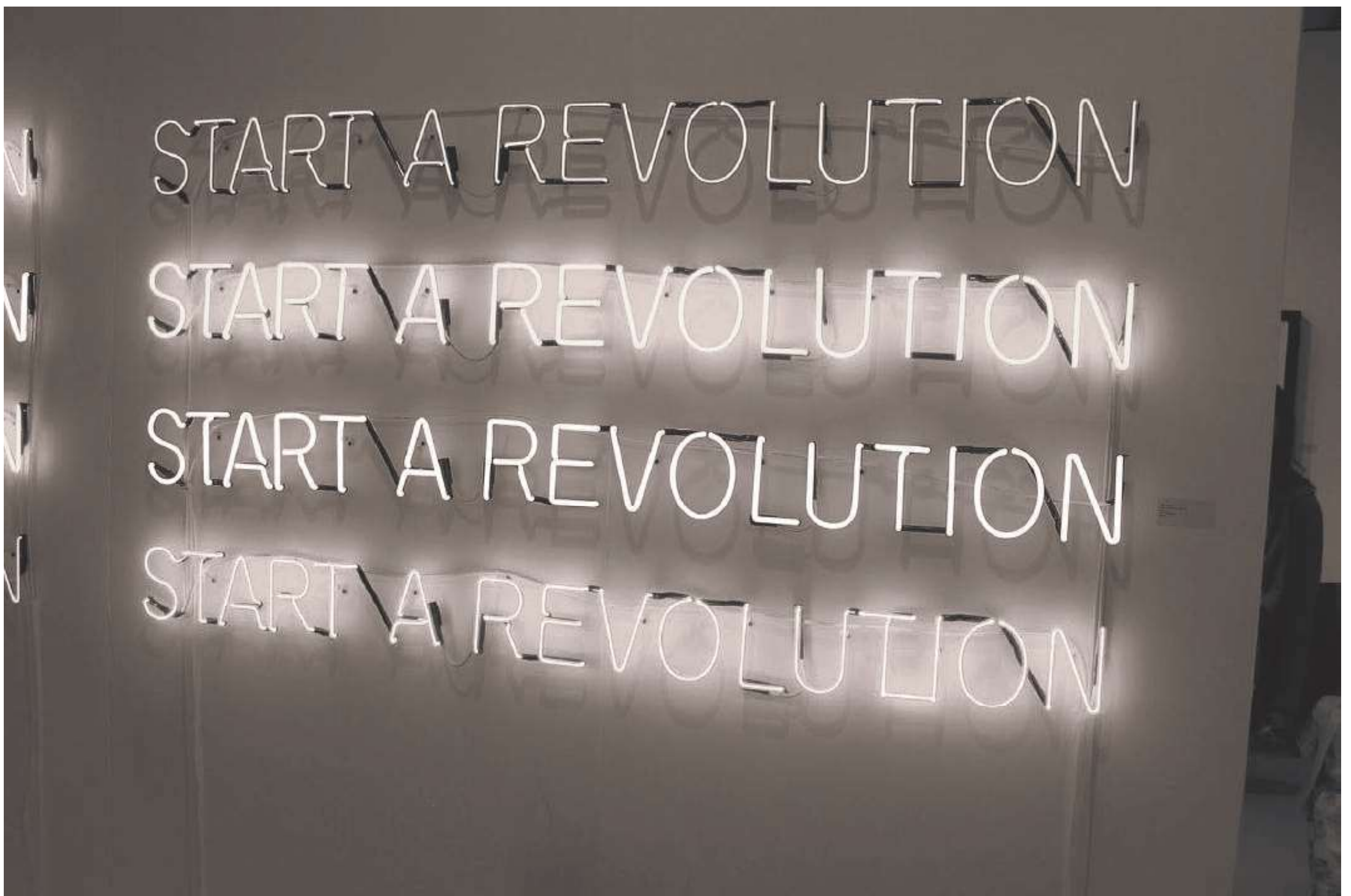
> Zelfs Republikeinse neoconservatieven flirten inmiddels met het idee om niet Trump, maar Clinton te steunen

Het gevaar dat Trump oplevert, zit niet in zijn beleidsvoornemens, maar in zijn strategie en in zijn achterban. Op zijn campagnebijeenkomsten druipt het van de chauvinistische, soms openlijk racistische agressie. Soms duiken er openlijk witte-supremacisten in zijn achterban op en begaan racistische agressie. Intussen zegt Trump doodleuk dat als aanhangers geweld tegen tegenstanders gebruiken, hij bereid is de juridische kosten die daaruit voortvloeien te betalen. Achter de kandidaat manifesteert zich een gewelddadige, fascistoïde dynamiek. Deze embryo's van fascisme maken de campagne van Trump zo veel enger dan die van Ted Cruz, wiens standpunten overigens op veel punten rechtser waren dan die van Trump. Ook als hij in november verliest, dan zou zijn geactiveerde uiterst-rechtse achterban wel eens een gevaarlijke erfenis van zijn campagne kunnen zijn. Het maakt de noodzaak voor onafhankelijke acties tegen het establishment en tegen rechts in al zijn gedaanten, voor het ontwikkelen van netwerken om dit soort acties op touw te zetten, extra urgent. Iedere loyaliteit aan één van de vleugels van het Amerikaanse establishment is daarbij een gevaarlijk sta-in-de-weg.

door Peter Storm

Noten:

1 Bernie Sanders, 'My vision of Democratic socialism in America', *In These Times*, 19 november 2015, op www.inthesetime.com.
2 Paul Street, 'Hey Bernie, leave those kids alone', *Counterpunch*, 26 mei 2016 op www.counterpunch.org.
3 Jon Queally, 'Trump as unifier: Are Hillary Clinton and neoconservatives ready to join forces?', 5 mei, op www.commondreams.org.

Economie

Economische reddingsoperaties?

Helikoptergeld, Franse onrust en bedreigde pensioenen

Helikoptergeld
Plotseling werd er openlijk over gesproken; de mogelijkheid van wat badinerend 'helikoptergeld' wordt genoemd. In plaats van, zoals tot nu toe gebeurde, massa's geld naar de banken te pompen om de economie op gang te brengen, zou je dat geld ook naar burgers kunnen pompen.

Er werden in de financiële media zelfs bedragen genoemd, bijvoorbeeld duizend euro aan elke burger schenken. Het idee is dat die dat dan gaat uitgeven, maar ook dat die daardoor weer vertrouwen in 'de economie' krijgt en allerlei andere uitgestelde grotere aankopen gaat doen. Daarna zou dan op wonderbaarlijke wijze de economie op een hoger toerental blijven draaien.

Echte neoliberalen, zoals president van de Nederlandse Bank Klaas Knot (in *NRC Handelsblad* van 2 april) waren meteen des duivels. Want dan gaat de staat voor Sinterklaas spelen, en volgens hun geloof mag dat alleen richting het bedrijfsleven. Dat maakt daar vervolgens werk van, en dan sijpelt er wat door naar de mensen daaronder, en dan is het een 'gezonde economische ontwikkeling'.

Het probleem is dat dat laatste precies het beleid is geweest van de afgelopen jaren, en sinds vorig jaar in Europa nog eens in opgevoerde versie. Dat wat QE (*Quantitative Easing*) wordt genoemd, en in de VS en Europa uitgevoerd werd, was puur geld 'de economie' in pompen, maar dan door het aan banken te geven. (Officieel kocht de centrale bank, bijvoorbeeld de ECB, dan voor miljarden per maand aan eigen obligaties terug bij die banken.) Dat werd dan gecombineerd met een extreem lage rentestand en het idee was dan dat bedrijven (politici noemden steevast het midden- en kleinbedrijf als voorbeeld) dan makkelijk geld zouden kunnen lenen bij die banken om in nieuwe activiteiten te investeren. Los van het feit dat het op een gebrekkige economische theorie is gebaseerd, werkte het ook nog eens niet. De banken leenden het geld helemaal niet uit, maar gingen ermee speculeren op de beurzen. Als je een verklaring wilt hebben voor het feit dat de beurskoersen sinds het begin van de crisis aardig overeind zijn gebleven, dan vind je die daar. Wat QE bereikt heeft, is dat de aandelenkoersen herstelden, en verder niets.

> Je zou bijna hopen dat het allemaal onzin is

Sinds begin dit jaar moeten alle centrale banken en andere financiële instellingen toegeven dat het veelbeloofde herstel van de economie, vertaald als groei van het BBP met tenminste een paar procent, uitblijft. Ondanks al die honderden miljarden die er in gepompt zijn. En een nieuwe crisis (daarover ging het stuk in de vorige *Buiten de OrA de*) dient zich al weer aan. Dus wat kunnen we nog doen? Opnieuw geld uitstrooien, maar dan over de burgers. Het zal er helaas niet van komen, al is het idee een stuk minder krankjorum dan geld uitstrooien over banken.

Operatie Red de bankiers
Hoe QE in de VS heeft uitgewerkt, wordt uit de doeken gedaan in een met statistieken (we weten, die liegen ook...) onderbouwde analyse op het blog theburningplatform.[1] De conclusie is een aangekondigde ramp. In de VS hield QE na de derde massale pomperij op in oktober 2014. Tot die tijd is een gigantische *bubble* opgeblazen en daarna stagneerden de koersen of zakten ze in. Wallstreet opgepompt, mainstreet blijft echter (als je bijvoorbeeld kijkt naar de werkloosheidscijfers) in zak en as. 'Corporate buybacks, financed with cheap debt, by insanely greedy CEOs is the last leg in this wobbly stool. This will come to a screeching halt as profits collapse and the market goes south.'

Men waarschuwt dat we in een recessie zullen raken, waarna de '*mother of all bubles*' ons schreeuwend de afgrond in zal trekken. Je zou bijna hopen dat het allemaal onzin is, zoals de neoliberale school ons steeds verzekert.

Operatie Red het Franse bedrijfsleven
Een andere poging om de economie weer vlot te trekken, zien we nu in Frankrijk. De socialist Hollande en zijn zakenman-minister van Financiën Macron proberen de stagnerende economie en de aanhoudend hoge werkloosheidscijfers te keren met neoliberale hervormingen. De hervorming van de arbeidswet is een van de pijlers. Het zijn niet eens heel extreme wijzigingen, maar ze komen hard aan bij jongeren, die nu gedwongen kunnen worden om langer te werken tegen minder beloning (of helemaal geen, zoals bij stageplekken). De hervormingen worden verkocht als middel om de economie te stimuleren, want ondernemers zouden bijvoorbeeld makkelijker mensen aannemen als ze ze ook weer makkelijk kunnen ontslaan.

Na een aarzelend begin, voornamelijk wat rituele reacties van vakbonden, sloeg de vlam eind maart alsnog goed in de pan. Dat kwam vooral omdat jongeren (scholieren en studenten) het voortouw gingen nemen in de acties. Waarom dat in Frankrijk nog gebeurt, terwijl de rest van Europa hetzelfde

beleid of nog veel erger (kijk naar Nederland) over zich heen krijgt zonder verzet van enige omvang, is onduidelijk. Maar het gebeurt, net als in 2010 – toen het om de pensioenen ging – toch maar mooi. Overal in het land zijn 'mobilisaties' die vaak door gelegenheidscoalities worden georganiseerd.

Een interessante rol is daarbij weggelegd voor de documentaire *Merci Patron* ('Bedankt, Baas') die net uitkwam en een felle aanklacht tegen de moderne economie bevat. De film wordt veel vertoond bij manifestaties en de maker van de film, Francois Ruffin, (een redacteur van het satirische blad *Fakir* die nog nooit eerder een film had gemaakt) riep op om na een dag van landelijke demonstraties 'op de been te blijven'. Demonstranten hebben daarna pleinen in verschillende steden bezet gehouden om daar debatten en vergaderingen te houden. Op dit moment van schrijven (10 april) zijn er nog steeds bezette pleinen en ook weer nieuwe actiedagen aangekondigd, en beginnen Franse kranten te speculeren over het weer intrekken van de arbeidswet.

> Nu is de stront gewoon weer aan de knikker omdat er niks veranderd is

Operatie Red de miljonairs
Waar al het geld blijft, dat 'verdiend' wordt aan dit beleid, konden we ook mooi volgen in het Panama-schandaal. Maar alleen omdat er een lek was naar een Duitse krant, die slim genoeg was om in te zien dat de beerput te groot was voor een krant alleen en die vervolgens de buit deelde via een internationaal verbond van onderzoeksjournalisten (het ICIJ) waardoor tientallen kranten hun eigen elite konden gaan checken. Zo af en toe komt er daardoor op straat te liggen waar de werkelijke profiteurs van dit systeem zitten. Nu is het wachten alleen nog op de meutes met hooivorken...

Pensioenen?
Je kunt natuurlijk denken dat het macrobeleid van centrale banken een abstract gebeuren is en dat het niet uitmaakt of je nu door de hond of de kat gebeten wordt. Maar, behalve dat het de neoliberale wanorde op de been helpt houden, heeft het ook heel directe effecten. Neem nu de pensioenen. Die komen door het lage-rentebeleid enorm onder druk te staan. Veel pensioenfondsen zien nu hun dekkingsgraad ver onder het vereiste minimum zakken. Die graad geeft aan welke toekomstige pensioenverplicht-ingen een fonds heeft, afgezet tegen z'n vermogen. Een 'gezond' fonds heeft een dekkingsgraad van boven de honderd procent en dat was voor de crisis inzette ook tamelijk gangbaar. Ze zitten nu veelal ver onder de kritische honderd-procentgrens (het ABP eind maart zelfs op negentig procent).[2] Als dat zo blijft moeten ze fors korten op de pensioenen.

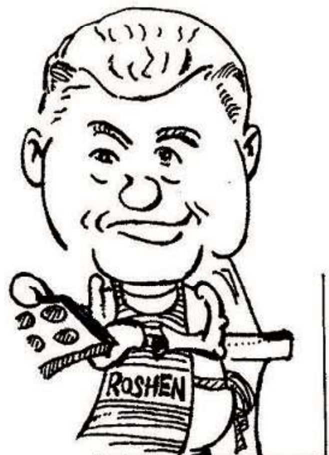
Maar het geldt ook voor informele individuele spaargelden. Veel mensen – vooral in landen waar geen goede pensioenvoorzieningen zijn – proberen geld opzij te zetten voor later als ze ouder zijn. De lage rente betekent dat ze een steeds groter bedrag zouden moeten sparen, gesteld dat ze dat al kunnen, om een vergelijkbare opbrengst te hebben. En nu rentes zelfs negatief worden, en het dus duur wordt om geld te sparen, gaan mensen dat geld ook nog thuis opbergen, met alle extra risico's van dien.

door Kees Stad

Noten:
1 www.theburningplatform.com/2016/03/30/worst-case-scenario-73-down-from-here/.
2 nos.nl/artikel/2100512-dekkingsgraad-grote-pensioenfondsen-zakt-verder-weg.html.

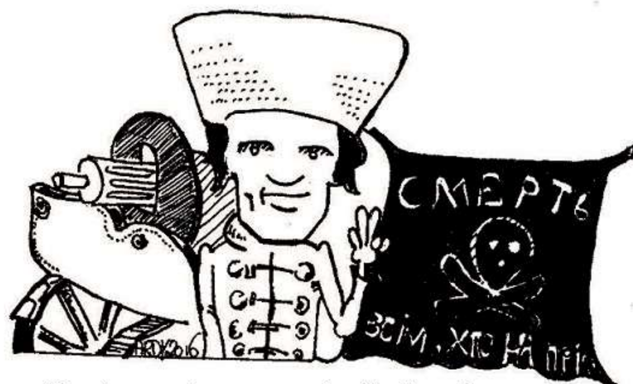
Ingezonden cartoon

Hervormingsprogramma Oekraïne 2016

Poroshenko wordt weer gewoon koekenbakker;

Alle fascisten moeten alsnog hun school afmaken;

Herinvoering van de Vrije Zone van 1918-1921 met als uiteindelijk doel overname van de Europese Unie in 2020.

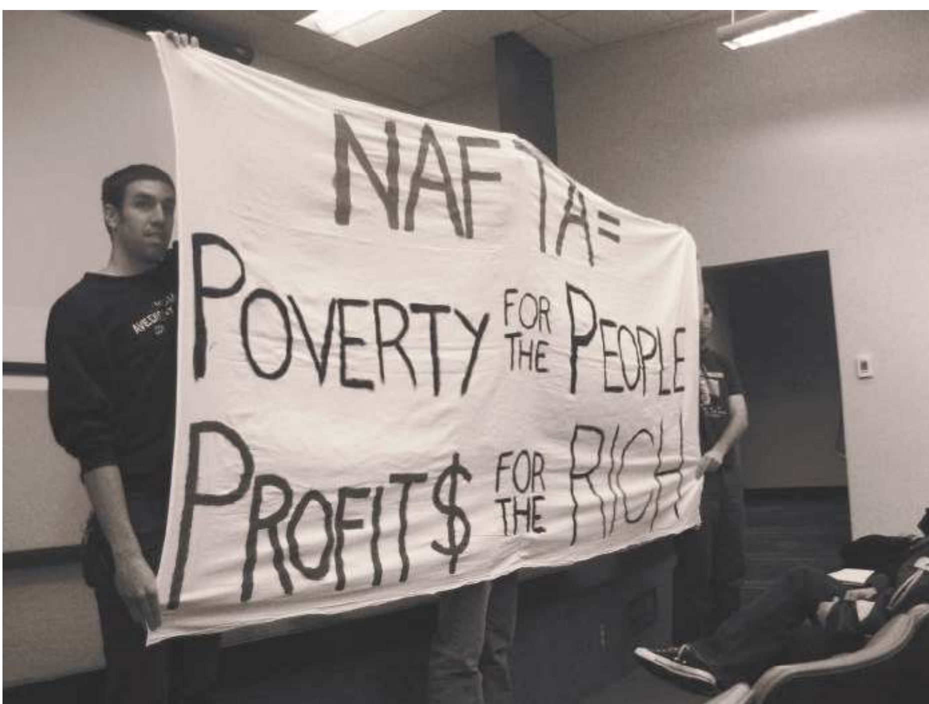

Vloerwerk

Solidariteitsnetwerk rondom arbeid

Via een berichtje op Facebook werd ik een paar weken geleden geattendeerd op Vloerwerk, een nieuwe Nederlandse zelforganisatie. Op hun website las ik: ‘Tegen bazen en bedrijven staan we niet langer alleen. Samen lossen wij onze problemen op.’ Ik was heel benieuwd hoe dit solidariteitsnetwerk – zoals ze zichzelf ook wel omschrijven – te werk gaat. Dennis vond ik bereid een aantal vragen te beantwoorden.*

Hoe zijn jullie op het idee gekomen om met Vloerwerk te beginnen?
Het is alweer een paar jaar geleden dat ik – met enkele anderen van onze groep – op het idee kwam om een solidariteitsnetwerk voor arbeidersverzet op te zetten. Het begon met het het lezen van een brochure over de actiepraktijk van het Seattle Solidarity Network (SeaSol). Die vonden we erg inspirerend! Zelf hebben we ook ervaringen opgedaan met arbeidsconflicten: met de Vrije Bond, de AGA, de FNV en de Internationale Socialisten. Daaruit hebben we geleerd wat wel en wat niet werkt. Wat SeaSol juist interessant maakt, is dat het een netwerk is van de mensen zelf. Van mensen die in een arbeidsconflict terecht kwamen, bij SeaSol aanklopten, de strijd aangingen en vervolgens zelf ook deel gingen uitmaken van het netwerk; door ook weer anderen te helpen bij hun arbeids- of huurconflicten. Zodoende breidt het netwerk zich vanzelf uit en wordt het na elk gewonnen conflict sterker. Dit zowel in omvang als in psychologisch opzicht. Want SeaSol kiest wel die conflicten uit die ze ook kan winnen en dit werkt natuurlijk ook motiverend.

Zijn er voorbeelden uit andere landen?
Er zijn genoeg inspirerende voorbeelden van arbeidersverzet. Soms heel spontaan, zoals in China of Zuid-Amerika. Of in Europa door kleine radicale vakbonden als de FAU, de Solfed of de CNT en zeker ook dichter bij huis. Wat SeaSol anders maakt dan veel van de zojuist genoemde groepen, is dat ze geen vakbond is met een stakingskas waarvan je eerst lid moet worden om je probleem opgelost te krijgen. Evenmin is het een groep waarvan je het gedachtegoed moet onderschrijven om mee in actie te komen. SeaSol slaagt er ook goed in om juist buiten kleine, links-radicale kringen mensen te organiseren tegen onrecht. En dat willen wij ook gaan doen.

Hoe is Vloerwerk georganiseerd?
De groep is horizontaal georganiseerd en kent geen leiders of centraal comité. Er zijn geen betaalde krachten, iedereen doet dit vrijwillig. De voorbereidingsgroep bestaat uit een handvol mensen (man en vrouw). Inmiddels hebben enkele tientallen mensen zich aangemeld om op een of andere manier deel uit te maken van dit netwerk. Je kunt op verschillende manieren meedoen. Van af

en toe een flyer uitdelen tijdens een picketline tot het opzetten van actiecampagnes tegen een bedrijf.

Waarom denken jullie meer slagkracht te hebben dan bijvoorbeeld een vakbond als de FNV?
Omdat we geloven in directe actie van de mensen zelf. Terwijl arbeid steeds precairder wordt, ook in Nederland, en zelfs het aantal mensen mét een baan, maar een inkomen onder de armoedegrens, steeds verder toeneemt, lijken veel mensen dit nogal passief te ondergaan. Een FNV probeert natuurlijk wel met de beste intenties goede cao's op te zetten en een arbeidsinspectie deelt misschien wel eens een boete uit aan een bedrijf wegens misstanden. Maar cao-overleggen, onderzoek en juridische procedures werken traag en werken bovendien zelden mét de mensen die het betreft.

We zijn er niet om cao's af te sluiten

Het verzet en de solidariteit die de arbeidersklasse van honderd jaar geleden nog wel aan de dag wist te leggen lijkt vandaag de dag samen met de sociaaldemocratie te zijn gederadicaliseerd en geïnstitutionaliseerd. Het zijn diensten of producten geworden in onze consumptiemaatschappij. Of je nu de bond belt voor advies, of via een juridische weg je gelijk wil halen, overal krijg je te maken met bureaucratie.

We zijn er ook niet om cao's af te sluiten. Als jij het volgens de cao gegarandeerde minimumloon krijgt, en daar nauwelijks van kan leven, dan is er iets mis met die cao. En zou je alsnog voor jezelf en je gezin moeten opkomen voor een menswaardiger bestaan. Juridische procedures zijn echter lang, ingewikkeld, kosten geld, en misschien leveren ze wel wat op, maar de wat grotere bedrijven laten zich hier niet door afschrikken. Directe actie werkt omdat je de veroorzakers van jouw probleem rechtstreeks confronteert en druk op hen uitoefent om hen zo tot een oplossing te dwingen.

Wat hebben jullie als organisatie vooral nodig de komende tijd? Juridische kennis?
Op zich hebben we juridische kennis in huis. Hoewel het eigenlijk niet de weg is die we willen bewandelen, zijn mensen met arbeidsrechtelijke kennis uiteraard altijd welkom in ons netwerk. Het is goed en belangrijk om te weten waar je recht op hebt volgens de wet. Salarisstroken, contracten en cao's staan nu eenmaal niet bekend om hun leesbaarheid en/of toegankelijkheid. Tevens is deze kennis belangrijk voor het uitoefenen van druk op de baas die niet betalen wil. Als wij hem erop wijzen dat wat hij doet niet alleen onmenselijk is, maar óók tegen de wet is, zal hij een stuk sneller over de brug komen. Wat we vooral nodig hebben zijn mensen – met of zonder problemen op het werk – die tijd en zin hebben om ons te helpen met onze toekomstige acties en campagnes. Van Vloerwerk hoef je niet lid te worden. Wij helpen jou, op voorwaarde dat jij ons en anderen helpt in de toekomst. Solidariteit is gratis. Iedereen is welkom!

Als we even in de toekomst kijken: wat willen jullie over vijf jaar tijd bereikt hebben?
Dan hopen we een heel groot netwerk te zijn geworden. Dat niet alleen bestaat uit activisten uit onze eigen kring, maar vooral ook uit mensen die we zelf hebben kunnen helpen met hun (arbeids)conflict. We hopen dat we verschillende acties en campagnes op onze naam hebben staan, waar mensen enthousiast van worden en die laten zien dat directe actie werkt. En dat onze activiteiten in Amsterdam (voorlopig concentreren we ons alleen op onze eigen stad) zich uitbreiden naar andere steden; of naar andere facetten in onze samenleving waar verzet en solidariteit nodig zijn. Zoals bijvoorbeeld op het gebied van wonen.

door Christiaan Verweij

Bron
www.cactus-nieuws.nl/solidariteitsnetwerk-rondom-arbeid

Noot
* Dennis spreekt op eigen titel en vertegenwoordigt niet per se de standpunten van alle Vloerwerkers.

Meer info
www.vloerwerk.org
info@vloerwerk.org
06-315 426 52

Publieke ruimtes tegen de macht

Jonas Staal helpt een nieuwe wereld te verwezenlijken

In het late voorjaar van dit jaar wordt in Rojava een 'publiek parlement' geopend. Dat is bedoeld als contactpunt voor de democratische autonomie en het ontwerp daarvan is afkomstig van een Nederlander, Jonas Staal. Over dit project en over zijn visie om de wereld een andere vorm te geven gaf hij op 17 maart jongstleden een interview aan belangstellenden in het kunstcentrum NEST naast de oude elektriciteitscentrale in Den Haag. Naar aanleiding daarvan is het volgende artikel geschreven, deels aangevuld uit nader onderzoek.

Jonas Staal, geboren in 1981, studeerde monumentale kunst in Enschede en Boston. Hij ontwikkelde zich tot beeldend kunstenaar en begon zijn kunstenaarsloopbaan met grote expressionistische doeken om zich daarmee in zijn omgeving te laten gelden. Maar sedert 2001 werd deze omgeving opgeschrikt door de *War on Terror* en de repressieve cultuur die daarvan de consequentie was. De strijd tegen het terrorisme en het daaruit voortvloeiende nationalisme dreigde de ruimte waarin hij leefde te versmoren. Met name de moord op Theo van Gogh gaf voor hem aanleiding om zich tegen deze inkapseling te verzetten door binnen politieke bewegingen ruimtes te bedenken die plaats gaven voor alternatieven. Een vroeg voorbeeld daarvan is de Vrijdenkersruimte die hij in 2010 het Van Abbemuseum in Eindhoven kopieerde naar een dergelijke ruimte die door de VVD en PVV was opgezet. Zij hadden kunst ingelijfd voor rechtse propaganda, en deze tentoonstelling maakte de kunst daarvan weer los.

Mobilisatie om fascisering van samenleving halt toe te roepen

---

Een andere actie, een fotoserie van portretten van Wilders in een 'bermmonument' (de Geert Wilders werken) leidde tot aangifte van Wilders en dus moest hij voor de rechter verschijnen. Uitnodigingen aan zijn vrienden voor het proces stuurde hij in de vorm van rouwaankondigingen en zelfs de gerechtelijke tekenaar die hem uitbeeldde, begroette hij als kunstenaar. Een rechtszaak is namelijk een maatschappelijk drama met esthetische vormen, zoals ook een parlementaire zitting of een verkiezingsdebat dat is. Over al deze rituelen wilde hij als kunstenaar gedachten mobiliseren, die aan het proces van fascisering van de bestaande samenleving een halt moesten toeroepen.

Daarna nam hij afscheid van het vormgevoel van anderen en kwam hij ertoe groepen te organiseren die zelf bereid waren het wereldwijde verzet tegen de bestaande staatsterreur aan te gaan en alternatieven te zoeken. Vanaf 2011 vonden *New World Summits* plaats, wereldconferenties van 'naties zonder staat', ofwel vertegenwoordigers van volkeren 'die op een terroristenlijst stonden'. Het gaat hier om Filippijnen, Oeigoeren, Palestijnen (wie kent Arafats gezante Leila Khaled nog uit de tijd van de Oslo-akkoorden?), Papoea's van Irian Barat (Indonesië), Schotten, of wie ook maar bereid is om samen met anderen vorm te geven aan een internationaal 'parlement' en na te denken over een andere meer alternatieve vorm van onafhankelijkheid en autonomie. Het resultaat van dat overleg kon gevisualiseerd worden door nieuwe parlementsgebouwen, maar ook voor de bijeenkomsten zelf zijn speciale meubels ontworpen, al is dat in bestaande gebouwen. Zo zijn maquettes voor de eerste conferenties in Leiden en Berlijn in 2012 te zien op internationale tentoonstel-

lingen.* De bijeenkomsten wekten schandaal op. In India is de conferentie na zijn sessie in Kochi (2013) niet meer mogelijk omdat twee leden werden beschuldigd van materiële steun aan terroristische organisaties en niet langer naar India konden reizen.

In het oorspronkelijke concept is vooral de eigen politieke vormgeving van de uitgesloten natie het hoofdonderwerp, en dat is vooral op de eerste drie conferenties het geval. Je zou je dus kunnen voorstellen dat toen de bepaald niet anarchistische Molukse republiek RMS en zelfs het kalifaat van de Daesh (IS) vertegenwoordigd waren. En op vragen over IS vanuit de zaal is dan ook de mogelijkheid daarvan in principe bevestigd. Maar IS zou zichzelf uitsluiten, omdat het naties waarmee het in deze bijeenkomst zou moeten verkeren – bijvoorbeeld Koerden of Birmese christenen – het recht op een eigen existentie ontzegt als strijdig met hun 'islam', en daarmee de staatsterreur imiteert.

Staal verwijst naar een revolutionaire esthetica van tijdens de Franse revolutie, waar politiek revolutionaire bewegingen voor het eerst zijn uitgebeeld door neoclassicistische schilders in afbeeldingen (bijvoorbeeld 'De eed op de Kaatsbaan' van J.L. David) of symbolen ('De wrekende gerechtigheid' door Prud'homme). De tijd was voor Staal te kort om in te gaan op de bolvormige gemeenschapsgebouwen die zijn ontworpen door de architect Claude Nicolas Ledoux of de radicale verhandeling *De puinhopen* van Constantin François de Chassebœuf, graaf van Volney. Zijn esthetische opvatting van radicale vernietiging van elk monument of symbool van het oude als voorwaarde voor een nieuwe maatschappij is in 1975 opgevolgd door de Khmer Rouge, die in Cambodja aan de macht kwam.

Maar ja, ambivalente discussies over esthetische staatsopvattingen die samengaan met terreur naast een werkelijk revolutionaire esthetiek kennen we in de geschiedenis van de Russische revolutie. De films, die door onder andere Eisenstein, Pudovkin en in hun navolging Jean Vigo zijn vervaardigd – indertijd als karakteristieke gemeenschapskunst gezien – zijn inmiddels onsterfelijke iconen geworden. Voor kunstfilosofen als Menno ter Braak zijn zij richtinggevend geworden. Maar zij werden gevolgd door de repressie van socialistisch realisme en de esthetiek van het militarisme die overigens zijn nog afschrikwekkender tegenhanger vond in het Derde Rijk en de gevolgen daarvan die volgens Staal weer terugkeren in onze samenleving. Staals concept, waarover ik bovenstaande digressie heb gehouden, verhoudt zich dus niet alleen dialectisch met bestaande staten, maar kan niet anders dan zich uiteindelijk keren tegen de staat als zodanig. Hoe dan ook, vanaf de eerste conferenties heeft Staal gesteld dat emancipatorische democratie het uitgangspunt is en dat de ruimten die hij heeft ingericht deze democratie moeten bevorderen.

De esthetische opvatting van radicale vernietiging van elk symbool van het oude

In Brussel 2015 begon het overleg een nieuw karakter te krijgen, met name door de interventie van de vrouwen van Rojava, die op het beraad over staatsvorming reageerden met de uitspraak 'de staat is niet de oplossing, maar het probleem'. Overigens waren de vrouwen van Rojava ook op de eerste bijeenkomsten aanwezig.

Het contact van Staal met Rojava leidde tot de eerste opdracht aan Staal en aan de organisatie van de conferentie: een gebouw te maken in Derik (kanton Cizire) dat als centrum vorm kon geven aan de democratische autonomie op basis van de communes en andere gemeenschappen die daar de maatschappij opbouwden. In 2015 werd de bouw gestart en van 16 tot 17 oktober werd er een bijeenkomst gehouden in Derik, waarbij alle aanwezigen de aanbouw konden bewonderen. Staatloze democratie werd een van de onderwerpen op de volgende conferentie, van 28 tot 31 januari in Utrecht.

Staal gaf de volgende uitleg aan zijn ontwerp: het gebouw in Derik is bedoeld als een agora. Alle communes kunnen er vergaderen. De ruimte is zo ingericht dat er tussen de sprekers en toehoorders geen verschil waarneembaar is: geen katheders, podia of andere opstellingen die afstand scheppen. De overkapping is een koepel, die kruiselings door bogen wordt geschraagd. Op de bogen staan in verschillende talen begrippen die de grondslag vormen voor de samenleving van Rojava, zoals: democratisch confederalisme, zelfverdediging, sociale ecologie, seksegelijkheid. Aan de buitenkant staan fragmenten van de vlaggen van alle lokale organisaties en bewegingen in Rojava afgebeeld, een voorafspiegeling van de Syrische federatie waarnaar Rojava nu streeft als alternatief voor de staatsdictaten waartoe de vredesonderhandelingen in Genève zich beperken.

Na de lezing vond discussie plaats. Daarin werd benadrukt hoe belangrijk de vormgeving is van een ruimte waarin zich het politieke debat afspeelt. Reeds tijdens de Franse revolutie, waarin regering en parlement in de zaal tegenover elkaar stonden, was 'links' en 'rechts' al van politieke betekenis. In het Londense House of Commons zitten de blauwe Tories en rode Labour tegenover elkaar. In elke parlementaire inrichting bevinden zich stoelen, waardoor mensen zich van elkaar onderscheiden, sprekers automatisch bijval verwachten van mensen naast hen, maar de sprekers aan de andere kant als tegenstanders zien. Jonas heeft daarom cirkelvormige banken ontworpen, waardoor mensen kunnen aanschuiven en niet van elkaar gescheiden blijven. Zo is er meer ruimte voor consensus.

Is het mogelijk om vanuit verandering van de omgeving tot een politieke verandering te komen? Of moeten groepen die streven naar politieke verandering ook hun verbeelding gebruiken om andere beelden in de omgeving te brengen? Jonas Staal roept iedereen op om daarover creatief na te denken.

De maquette van het gebouw in Derik is inmiddels overgedragen aan het Van Abbemuseum. Maar ik zag hem zelf in Utrecht in het BAK-kantoor, waarover in het kader meer.

door Jan Bervoets

Noot

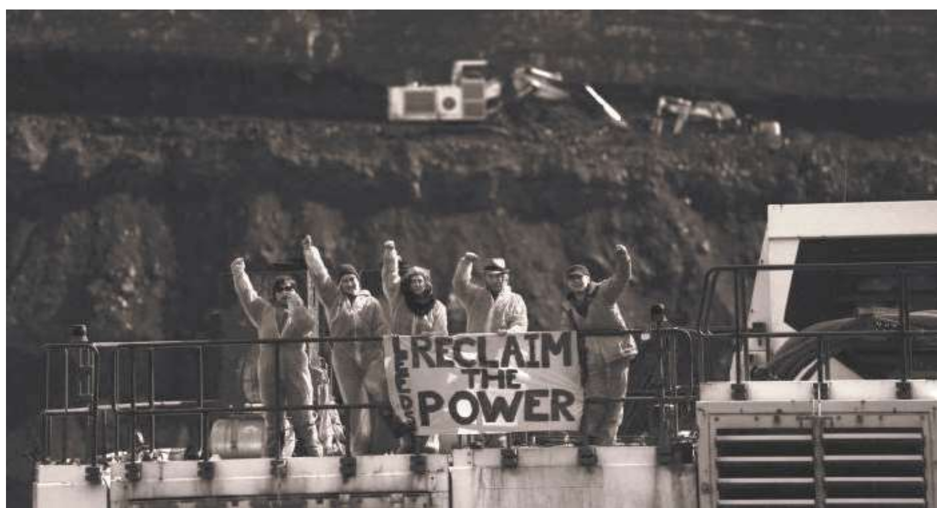
* Bijvoorbeeld: www.gallerialaveronica.it/artworks/jonas-staal-040-new-world-summit-rojava-architec

Basis voor Actuele Kunst (BAK)

Jonas Staal maakt deel uit van een groep beeldende kunstenaars, die elkaar tegenkomen in de Basis voor Actuele Kunst (in het Engels Base for Actual Knowledge, afgekort BAK). De groep organiseert tentoonstellingen in haar atelier aan de Lange Nieuwstraat 4 in Utrecht. Daar is ook de anarchistische bibliotheek gevestigd van Nicoline van Harskamp, die is gevormd toen zij een paar jaar geleden de tentoonstelling organiseerde met het archief van Karl Kreuger onder de titel 'Yours in Solidarity'. Tot 1 mei heeft erop de bovenverdieping een tentoonstelling gestaan over de New World Summit in Rojava en de bouw van het parlementsgebouw van Staal. Verder vinden er maandelijks (behalve in de zomervakantie) woensdaglezingen plaats over een anarchistisch onderwerp.

Meer hierover op de site van BAK:
www.bak-utrecht.nl

Oproer en verzet

Februari-mei 2016

Jordanië
Studenten in Jordanië protesteerden dit voorjaar tegen de hoge collegegelden. Ze deden dat met een langdurige sit-in aan de universiteit van de hoofdstad Aman. Het aantal actievoerenden liep in de honderden. De actie begon eind februari, toen zeventig studenten de nacht op de campus begonnen door te brengen. Nadat het universiteitsbestuur de collegegeldverhoging gedeeltelijk terugdraaide, onderbraken studenten hun actie. De actie werd later hervat om meer concessies af te dwingen. Deze collegegeldverhogingen waren met name bedoeld als een alternatief toelatingskanaal, waardoor je tegen extra betaling selectie kunt omzeilen. 'Onderwijs is geleidelijk aan een voorrecht voor de elite aan het worden, nu het voor de armen erg duur aan het worden is om hun kinderen een opleiding te geven', aldus een actievoerder. (*Al Jazeera*, 15 oktober 2015 en 2 april 2016). Ander land, zelfde soort strijd...

Koeweit
In Koeweit vond eind april een staking in de oliesector plaats. 'Tussen de 7000 en de 13.000 van de 18.000 Koeweitse staatsburgers in de oliesector namen deel aan de staking', aldus Reuters.com op 2 mei. Alleen staatsburgers mogen staken, immigranten hebben in Koeweit geen stakingsrecht. De staking richtte zich tegen veranderingen in het loonsysteem, waarvan met name hoger betaalde arbeiders nadeel verwachtten. De veranderingen zelf komen voort uit het bezuinigingsbeleid van de regering van Koeweit, getriggerd door dalende olie-inkomsten. De staking is inmiddels opgeschort, 'uit respect voor de Emir', en bleef ogenschijnlijk zonder resultaat. Zij had dus op zichzelf weinig radicaals. Maar het conflict laat de sociale spanning zien nu regeringen door dalende olieopbrengsten tot bezuinigingen aangezet, in botsing komen met zelfs behoorlijk hoogbetaalde arbeiders.

Saoedi-Arabië
In de laatste week van april heftiger taferelen in Saoedi-Arabië, waarvan er van ruimte zoals vakbonden in Koeweit hebben, geen sprake is. Daar explodeerde de woede van grote aantallen ontslagen arbeiders. De Bin Laden Group, een bouwfirma die is opgericht door de vader van de bekende Osama Bin Laden, had 50.000 van zijn 200.000 personeelsleden ontslagen en van uitreisvisa voorzien om ze het land uit te werken. Het bedrijf zit in moeilijkheden wegens schulden. Bovendien geeft de regering geen orders meer aan het bedrijf wegens een eerder bedrijfsongeluk. De arbeiders weigeren echter te vertrekken, omdat hun achterstallig loon niet is betaald. Het bedrijf heeft de ontslagen arbeiders in sommige gevallen al vier maanden geen salaris uitbetaald. Arbeiders trokken naar de kantoren van het bouwbedrijf en protesteerden daar dagelijks. Op 30 april staken boze arbeiders in Mekka zeven bussen in de fik. In maart was het al tot protesten gekomen bij het bedrijfskantoor in Riyad. (*Midddleeasteye.net*, 1 mei)

> China en Frankrijk kunnen elk een eigen kroniek vullen

IJsland
Nadat de premier van IJsland genoemd werd in de 'Panama Papers' – omdat ook hij van constructies gebruik maakte om belasting te ontwijken –, gingen grote aantallen mensen in de hoofdstad Reykjavik de straat op in een al eerder aangekondigd protest. Van de in totaal 330.000 bewoners van IJsland betoogden er op 4 april 22.000 (Icelandreview.com op 4 april). Sommigen gooiden eieren tegen het parlementsgebouw (Commondreams.org, 4 april). Betogers eisten dat de premier aftrad. Dat deed de man korte tijd erna dan ook.

Wales
Milieuactivisten hebben op 3 mei een kolenmijn in Wales bezet gehouden. Het betreft de grootste open steenkolenmijn in Groot-Brittannië. De actie vormde de aftrap van een wereldwijde campagne tegen fossiele brandstoffen onder de naam 'Break Free 2016'. 'Door steun te geven aan campagnes en massa-acties gericht op het stopzetten van de gevaarlijkste fossiele brandstofprojecten – van kolenbedrijven in Turkije en de Filippijnen tot mijnen in Duitsland en Australië, *fracking* in Brazilië en oliebronnen in Nigeria – hoopt Break Free de macht en de vervuiling van de fossiele brandstofbedrijven te elimineren en de wereld te sturen in de richting van een duurzame toekomst', zegt uitvoerend directeur May Boeve van 350.org, die het speerpunt van de acties vormt. De actie, waarbij ettelijke honderden demonstranten het terrein van de mijn op gingen, legde de productie stil. Negen actievoerders ketenden zich aan elkaar vast en blokkeerden zodoende een toegangsweg (Commondreams.org, 3 mei).

China
China zou een complete kroniek van oproer en verzet kunnen vullen. Jaar na jaar neemt daar het aantal stakingen en demonstraties toe. Dat gaat pijlsnel. In januari 2011 werden er 8 stakingen geteld. In de jaren 2011 en 2012 waren er 567 stakingen. Alleen al in januari 2016 bedroeg het aantal stakingen al 503 (Washingtonpost.com, 25 februari)! Confrontaties tussen boze mensen en veiligheidstroepen zijn bijna dagelijkse kost. Het gaat om conflicten over inkomens, het gaat vaak ook om protesten tegen vervuilende bedrijven. De economische crisis die ook China raakt, drijft bedrijven tot pogingen de kosten laag te houden, ten koste van lonen en banen. Stakingen zijn daarop de logische reactie. Het gaat intussen om gemiddeld 74 stakingen – per dag!

Een voorbeeld van effectief protest leverden mijnwerkers in de provincie Heilongjiang. Daar had een staatsbedrijf 100.000 mensen ontslagen. Onder druk van het protest erkende de plaatselijke gouverneur dat er inderdaad achterstallige lonen niet waren uitbetaald, en dat dit alsnog zou gebeuren (CNN.com, 30 maart). Gegevens over arbeidersstrijd in China worden bijgehouden en gepubliceerd door China Labor Bulletin (www.clb.hk), een in Hongkong gevestigde NGO waarop eerder genoemde nieuwsbronnen hun informatie deels ook betrekken.

Zuid-Afrika

Nog een land waar vrijwel dagelijks stevige botsingen tussen actievoerders enerzijds en kapitalistische eigendom en gezag anderzijds plaatsvinden: Zuid-Afrika. Stakingen, demonstraties, en opvallend vaak het in de fik steken van politieauto's. De ene keer is het een actie tegen *outsourcing*, zoals aan de Universiteit van Stellenbosch waar op 10 maart brand gesticht werd in een administratiegebouw. De andere keer is het een 'illegale' staking van straatvegers. In Limpopo was op 20 april het afsluiten van 'illegale' en dus 'gevaarlijke' elektriciteitsleidingen de aanleiding. Toen de burgemeester niet kwam opdagen om grieven in ontvangst te nemen, begonnen betogers de wegen te blokkeren, autobanden in brand te steken en stenen te gooien naar voorbijrijdende auto's. Ze eisten elektriciteit, waren zelfs bereid ervoor te betalen, maar zagen zich genoodzaakt tot aanleg van 'illegale' leidingen omdat het bestuur in gebreke bleef. Zie Dialectical-delinquents.com voor vrijwel dagelijkse updates over dit soort strijd, met speciale rubrieken over Zuid-Afrika, maar ook over Frankrijk.

Brazilië

Intussen zindert ook Brazilië van de sociale spanning. President Rousseff staat onder grote druk om af te treden wegens een corruptieschandaal. Maar die druk komt van rechts, van partijen waarvan evident corrupte kopstukken zelf onderwerp zijn van corruptieonderzoeken. Zakelijke belangen zien in het schandaal een buitenkans op de politieke greep te herwinnen die ze door de komst van 'Lula', boegbeeld van de sociaaldemocratisch georiënteerde Arbeiderspartij (PT) en voorloper van Rousseff, deels waren kwijtgeraakt. Die Arbeiderspartij bracht verbeteringen voor veel armen, overigens zonder de greep van de grote bedrijven fundamenteel aan te pakken. Maar voor rechts was het idee dat hun hegemonie minder dan totaal was, al onverdraaglijk. De corruptie waarvan Rousseff is beschuldigd – waarin ze overigens van geen enkel concreet feit is beticht, alleen van indirecte medeplichtigheid – gaf rechts het voorwendsel om in de aanval te gaan. Rechts slaagde er op 14 maart in honderdduizenden betogers de straat op te brengen, terwijl een openbare aanklager zich profileerde als kopstuk van het corruptieonderzoek. Intussen heeft het Huis van Afgevaardigden voor haar afzetting gestemd. De hele gang van zaken komt neer op een rechtse staatsgreep, vermomd als volksopstand. Onder de gangmakers van het rechtse protest bevinden zich bedrijven die zo ongeveer letterlijk slaven in dienst hebben: mensen die gedwongen en onbetaald werk verrichten, bijvoorbeeld op sojaplantages. (Greg Grandin, Thenation.com, 27 april).

Intussen is er echter verzet tegen rechts. Op 31 maart vond een Landelijke dag ter verdediging van de democratie plaats, een protestdag tegen de dreigende staatsgreep. Daaraan namen 700.000 mensen deel, waarvan alleen al 200.000 in de hoofdstad Brasilia, 50.000 in Rio de Janeiro en 60.000 in Sao Paolo. (Mst-brazil.org, 1 april). Dit waren nog redelijk keurige protesten, grotendeels binnen het tamelijk gezagsgetrouwe raamwerk van 'democratie' versus 'dictatuur', van parlementair links tegen hard rechts. Maar ze laten zien dat een daadwerkelijke staatsgreep wel eens een sociale explosie kan ontketenen die het rechtse establishment, dat zich al vrijwel overwinnaar waant, nog nachtmerries kan bezorgen.

Mexico

Op 24 april vonden in Mexico omvangrijke optochten tegen gendergeweld plaats, onder de noemer #VivasNosQueremos. De acties vonden plaats in zeker veertig steden. Gendergeweld heeft in Mexico, net als in andere landen, een dramatische omvang. Het aantal aanklachten wegens verkrachting is jaarlijks 15.000. Dat komt neer op veertig per dag. Dodelijk geweld tegen vrouwen trof afgelopen dertig jaar 50.000 vrouwen. Het aantal vrouwen dat zegt seksueel geweld te hebben ervaren bedraagt 63 procent, in Mexico City zelfs 72 procent. (Revolution-news.com, 24 april)

Finland

In Finland vond van 22 april tot 1 mei een 'actieweek tegen kernenergie' plaats tegen de Fennovoima-Rosatom-kerncentrale. Bij het begin van de actie, toen een tiental mensen aan burgerlijke ongehoorzaamheid rond de centrale wilden beginnen, ging politie wild tekeer, waarbij een moeder die samen met haar dochter aan de actie meedeed, werd opgepakt nadat een agent haar met pepperspray had bestookt. De politie heeft intussen een actiekamp ontruimd. (En-contrainfo.espiv.net, 25 april en1 mei).

Ondertussen, in Frankrijk... maar dat vergt een kroniek op zichzelf.

door Peter Storm

All quiet on the Kurdisch front

En dat geldt ook voor de Nederlandse media

Met de hoofdtitel, ontleend aan een verfilming van Remarque, *Im Westen nichts Neues*, probeer ik zo'n beetje mijn geweten te sussen bij het uitblijven van berichten over het front van de democratische autonomie in Turkije en Syrië. Er is een bloedige patstelling op alle fronten die het nieuws van de slachtingen en de daarnaast voortwoekerende diplomatieke verwikkelingen eentonig maken. Had ik een vervolgkroniek gemaakt, dan zouden de berichten in dit nummer van *Buiten de Orde* zo ongeveer dezelfde zijn als het vorige nummer. Maar ze zijn minder monotoon dan de herhaalde sjibbolets van onze televisiemedia. Die gaan door totdat elke herhaalde leugen tot volkswaarheid verwordt, met nog meer applaus voor het leiderschap van de tirannen die hun totalitaire stelsels in Turkije, Syrië, Israël en omgeving met meer of minder succes salonfähig maken voor de Europese burgerzin. *Melde gehörsamst: wir schaffen das*, leve de soevereine staat!

'De staat is de dood' (Kropotkin)
Maar achter deze façade van ideologische stabiliteit heerst een bloedige werkelijkheid, met name in Turkije. Op 1 december 2016 gelastte Erdoğan aan drieduizend Turkstalige leraren het Koerdische gebied te verlaten. Hij stuurde speciale militie-eenheden naar het gebied om het etnisch te zuiveren. Daarna zijn de krijgsbewegingen eenzijdig en altijd dezelfde gebleven. Steden waarvan de bevolking voor de meerderheid uit Koerden bestaat, zijn geheel of grotendeels tot spergebied verklaard. Journalisten die zich in dit spergebied bevinden, zijn wegens spionage of poging tot hoogverraad aangehouden, zoals indertijd Frederike Geerdink is overkomen. Dat zelfde geldt voor gekozen burgemeesters en wethouders van de HDP. Er geldt in het spergebied een – soms onaangekondigd – uitgaansverbod voor 24 uur per dag, ook voor de voorziening van levensmiddelen. Wie zich op straat begeeft of zelfs voor een raam gaat staan, wordt standrechtelijk geëxecuteerd of vermoord door sluipschutters, zelfs beschoten door tanks of door bombarderende helikopters. Voor Cizre heeft die situatie ruim anderhalve maand geduurd. Binnen het spergebied worden huizenblokken afgezet, waarbij legereenheden woningen binnenvallen, neerschieten wat er zich op hun weg bevindt (met name vrouwen en kinderen), meenemen wat of wie van hun gading is – menig 'agent' is seksueel aan zijn gerief gekomen of enige juwelen rijker. Uiteindelijk worden de huizen stukgeschoten of anderszins onbewoonbaar gemaakt. Met name schiet de politie op mensen met witte vlaggen die medische hulp verlenen, die men dan bij de stervende gewonden laat liggen.

> Wie zich op straat begeeft of zelfs voor een raam gaat staan, wordt standrechtelijk geëxecuteerd of vermoord door sluipschutters

In Cizre hebben uiteindelijk honderden mensen wekenlang tussen doden en gewonden in kelders gezeten. Via hun telefoon vroegen ze hulp omdat ze werden uitgehongerd of omdat hun doden of gewonden in ontbinding begonnen te gaan. Omdat dergelijke berichten beledigend zijn voor het leger en dus strafbaar, heeft de militie met brandbommen of napalm daaraan een einde gemaakt.. Als de regering op 15 februari aankondigt dat Cizre is gepacificeerd, is van het oorspronkelijke bewonersaantal van

200.000 mensen slechts een tiende nog levend aanwezig. De stad ziet eruit als Gaza of Kobani. Hetzelfde scenario speelt zich af in de middeleeuwse wijk Sur in Diyarbakir en in Silopi. Van al deze districten liggen ook de moskeeën in puin, soms ook een Armeens Christelijke kerk. Inderdaad, op bevel van Allah, die vindt dat de Koerden bestreden moeten worden – zegt Erdoğan. Want Erdoğan is groot en Allah is zijn profeet. Als op 23 maart de Turkse mensenrechtenorganisatie HRFT een balans opmaakt, blijken tweeëntwintig wijken in zeven steden voor onbepaalde tijd tot een dergelijk spergebied te zijn verklaard. Het gaat hierbij om drie miljoen mensen, waarvan dus feitelijk het recht op fysiek bestaan is ontzegd. Minstens 355.000 mensen zijn uit hun wijken of steden verdreven. Er wordt nog tegenstand geboden in Nusaybin, dat aan de Turkse kant ligt naast het door Rojava veroverde Til Abyad (Girê Spî), maar ook deze stad met Romeins-Christelijke resten – niet zo beroemd als het intussen op IS heroverde Palmyra – kan zomaar in een puinhoop veranderen.

Tegen dit optreden is geprotesteerd. Op 11 januari dienden een duizendtal hoogleraren en academici een petitie in. Het antwoord van Erdoğan: ‘U staat geregistreerd als hoogverrader’. Inderdaad heeft al een vijftal voor de rechter gestaan. Pas begin maart dringen berichten over radicale perscensuur werkelijk in de Nederlandse media door. Zo geeft de president openlijk toe dat Turkije wapens heeft geleverd aan IS: de journalist die daarover documentatie heeft gepubliceerd en daarvoor is opgepakt, moet volgens hem namelijk tot levenslang worden veroordeeld – voor spionage. Dus omdat hij de waarheid schrijft. Met de politiële inbeslagname van de krant *Zaman* en het persbureau Cihan van het Gülen mediaconcern op 7 maart heeft Erdoğan de gelijkschakeling van de pers afgerond. Het is de enige censuurmaatregel die bij de Nederlandse media protesten uitlokt.

Nog meer voer voor terrorismologen
Op deze terreur volgen Koerdische aanslagen. Een groep die zich Koerdische Valken der Vrijheid (TAK) noemt heeft tweemaal militiegroepen aangevallen in Ankara met ernstige gevolgen voor burgerslachtoffers. Omdat de claim van deze aanslag dagen later volgt, reageert de regering met ‘bewijsmateriaal’ tegen Rojava en de YPG. Zo zou zij kort na de eerste aanslag op 19 februari over vingerafdrukken beschikken die overeenkomen met het paspoort van de zelfmoordterrorist, die uit Kobani afkomstig zou zijn. Sarcastisch vroegen diplomaten die op dat moment met afgevaardigden van Erdoğan aan het praten waren over het vluchtelingenprobleem om inzage van dit bewijsmateriaal. Zij bespaarden daarmee een nieuw bombardement op Kobani.

De TAK, opgericht in 2004, is een offensieve strijdorganisatie, deels van ex-PKK mensen, die de PKK te soft en te ‘politiek’ vinden. Dat blijkt uit een verklaring die ze op 30 december afleggen en waarin zij verklaren bereid te zijn de terreur van de Turkse staat te wreken. Zij betreuren dat daarbij burgerslachtoffers vallen, maar waar gehakt wordt, vallen spaanders. Het zijn vooral jongeren, die hun ouders en familieleden hebben zien vermoorden, die zij niet mochten begraven en die op straat moesten blijven rotten – als teken dat Erdoğans islam hen niet in het paradijs wenste. Met daarbij hun vrienden en verwanten, die zich verenigd achten in hun wraak. En al neemt de PKK afstand van hun daden, ook zij is van oordeel dat de Valken een onvermijdelijk gevolg zijn van de wijze waarop de Turkse staat hen met geweld het recht op leven heeft ontzegd. De weerstand van deze bloedvogels zal pas verdwijnen als de opzettelijk geënsceneerde gruwelen uit de Osmaanse traditie van ruim honderd jaar geleden in Oost- en Zuid-Turkije ophouden en Erdoğans staat zich ontbindt.

> Het zijn vooral jongeren, die hun ouders en familieleden hebben zien vermoorden, die zij niet mochten begraven en die op straat moesten blijven rotten

Ondertussen in en rond Rojava
Voor de jaarkroniek van de anarchie van *De As* (#194) schreef ik in januari over Rojava: ‘Er is een grondgebied ontstaan zo groot als België, misschien wel zo groot als de opstandige Nederlanden ten tijde van de Pacificatie van Gent’. Daarmee kan de territoriale status-quo van de democratische autonomie buiten Turkije het beste omschreven worden. Met ‘België’ bedoel ik de kanton Afrin naast de aaneengesloten gebieden Kobani, Til Abyad (Girê Spî) en Cizire (Jazeera) en de bewesten de Eufraat veroverde gebieden rond een waterbekken. Dat laatste gebied en Til Abyad liggen regelmatig onder Turks vuur, omdat daar de doorgangen van IS zijn geweest of worden bedreigd, en Turkije ze – zoals wij weten met de zegen van de NAVO – claimt als bufferzone.

Maar dat veel grotere gebied, dat in 1575 reikte van noordoost Groningen tot Atrecht en Rijsel (nu Arras en Lille), dat is het resultaat van de diplomatieke claim van Rojava van 17 maart, als antwoord op hun uitsluiting van de vredesbesprekingen die een paar dagen tevoren over Syrië in gang waren gezet. Deze vredesbesprekingen zijn inmiddels een onderonsje tussen Rusland, de VS, Turkije, Assad en de Arabische ligastaten geworden: de binnenlandse Syrische oppositie doet niet mee omdat Assad dat niet wil, Rojava niet omdat anders Turkije door zal gaan met zijn aanvallen op Syrië. Daarom wordt het voor de regio een vredeszaak van absolutistische staatshoofden, waarvan de een nog groter tiran is dan de andere.

Op 17 maart legde de constitutionele vergadering van het democratische stelsel van Rojava een verklaring af waarin het federale en communalistische systeem voor heel Syrië dient te gelden. Alle organen zullen zich richten op de omvorming van Syrië en alle democratische krachten worden opgeroepen zich aan te sluiten. Daarvoor is perspectief. De nog spaarzame oproepen van vrouwenbewegingen op het weblog *Rojava Report* zijn geen herhalingen van frontleiders uit de bestaande communes, maar

komen uit Arabisch sprekende bronnen. In plattelandsgebieden ver van de kantons, meer nabij Damascus en Daraa, is sprake van een beweging met de naam The Day After, waar communebewegingen en vrouwencomités gemeenschappen zonder hulp van YPG of PKK – want aan de andere kant van allerlei linies –democratische antinomieën hebben gevormd. Ook zij keren zich tegen de staat en nemen het recht in eigen hand.

Buiten Syrië zijn er de communes die zichzelf bevrijd hebben van IS, al dan niet in samenwerking met Barzani's Peshmerga (Barzani is de eerste minister van de Koerdische regionale overheid, *noot v.d. redactie*). Op 13 november werd de stad Sinjar door een gezamenlijk offensief van de YPG en de Peshmerga op IS heroverd. Bij deze gelegenheid werd de stad door de YPG aan Barzani overgelaten, maar daartegenover staat dat Barzani op 19 maart zijn steun heeft verklaard aan Rojava's verklaring van 19 maart voor een federaal Syrië als de enige oplossing. Of hij hieruit consequenties trekt voor het herstel en het bestuur van Sinjar valt ernstig te betwijfelen, maar misschien mogen wij hopen op dezelfde Graswurzelrevolution als bewesten Sinjar plaatsvindt. Of komen vanuit zekere vluchtelingenkampen in zijn gebied, waarover in de vorige *Buiten de Orde* geschreven is, bepaalde boodschappen binnen. Het werkelijke territorium van de democratische autonomie, soms in verschillende gradaties, bestaat dus naast Rojava uit *pockets* in het Syrische platteland en grote gebieden in Noord-Irak bewesten Sinjar.

De kracht van de open diplomatie van Rojava ligt vooral in zijn propaganda. Daarvan zijn grote delen al uitgesproken, hetzij als gedachtegoed van Öcalan, hetzij als nieuwe ervaringen van nog onbekende opstandelingen. Door zich te melden bij bestaande instanties als de Europese Commissie of door in Rusland een diplomatieke post te openen, hopen ze ook het wijnglas te gebruiken om de oorlog te winnen. Heeft het succes? Of is

> Ook zij keren zich tegen de staat en nemen het recht in eigen hand

het tot nu toe gehoorde hoera uit zekere hoek slechts lippendienst? Als Barzani zich werkelijk bewust is van wat hij onderschrijft, zal dat moeten blijken uit concrete samenwerking met Rojava. Want tot nu toe zijn de kantons economisch geïsoleerd door embargo's, waaraan Barzani zijn medewerking verleent door de gracht waarmee hij al vanaf 2014 – al eerder dan Erdoğan – de doorgang vanuit Syrië blokkeert en dus bijvoorbeeld het herstel van Kobani belemmert. Die grenzen moeten open: de economie van Kobani wordt in leven gehouden door smokkel van schapen en agrarische producten via de bergen die niet door de rovende en verkrachtende Turkse grenspolitie wordt gecontroleerd en die deel uitmaakt van wat door Erdoğan als guerrilla wordt gezien. Deze solidariteit is in ieder geval zo productief geweest dat de communes van de stad in staat zijn geweest de dorpen in zijn omgeving, die door IS volledig van hun vee zijn beroofd, van schapen te voorzien. Maar zolang het embargo voortduurt, is werkelijke wederopbouw van Kobani als stad met industrieën en een eigen bedrijvigheid ondenkbaar. En dat is wat de buurlanden voorlopig beogen.

Wat de verklaring van 19 maart propageert is dus niet een autonome deelstaat, zoals het *Reformatorisch Dagblad* bericht, maar het federalisme, zoals we dat kennen van Bakoenins *Oproep aan de Slaven* in 1848 en Proudhons oproep over de Italiaanse kwestie in 1862. Inderdaad: het anarchistische wereldbeeld! Wat door propagandisten van de Arabische Liga al 'een doos van Pandora' wordt genoemd, die zich zal uitbreiden over Irak en Iran, maar die alleen maar een eenheid van sheiks, emirs, sultans en andere staatshoofden erkent en geen eenheid van gemeenschappen van onderop die zelf hun gerechtigheid bepalen. Laat deze doos dus wijd opengaan!

door Jan Bervoets

Uit de oude doos

Mijn oma en opa waren anarchisten

Klootzak...!!

Iemand heeft mij wel eens gevraagd of ik kon uitleggen wat het voor mij betekende dat mijn grootouders anarchisten waren. Ik heb hem toen geantwoord dat ik dat niet zo goed weet. Mijn grootouders waren namelijk ook Amsterdammers, arbeiders, kinderen van hun ouders en hun tijd met ieder een eigen karakter. En ze waren mijn oma en opa.

Mijn opa vertelde ooit dat hij in 1918 had meegewerkt aan een poging een kruithuis op te blazen. Hij deed nogal laconiek ten aanzien van zijn eigen bijdrage aan het geheel. Hij had voor de lonten gezorgd. Dat was volgens hem geen gelukkige bijdrage geweest, want die lonten hadden niet goed gebrand waardoor het kruithuis was blijven staan.

Ik kan me nog twee dingen herinneren van dit gesprek. Om te beginnen is bij mij het idee blijven hangen dat de plegers van die aanslag jarenlange gevangenisstraffen hadden gekregen. Dit idee was waarschijnlijk ingegeven door een opmerking van mijn opa dat één van de daders van de aanslag was gestorven in de gevangenis.

Het tweede wat ik me herinner was mijn vraag aan opa: ‘Waar was dat kruithuis?’ Waarop mijn opa antwoordde: ‘In Amsterdam, aan de Haarlemmerweg.’ Ik riep: ‘Klootzak! Als het gelukt was hadden jullie de halve stad opgeblazen!’ Mijn moeder riep vervolgens serieus vermanend: ‘Zeg! Je hebt het tegen je grootvader! Dat wil ik niet meer van je horen!’ Mijn grootvader grinnikte, maar de vermaning beëindigde het gesprek over de aanslag op het kruithuis. Ik herinner me niet dat we het er later nog eens over gehad hebben.

De Sociaal Anarchistische Jeugd Organisatie probeerde het kruithuis op te blazen

En nu de feiten. In januari 1918 probeerde een aantal SAJO’ers (Sociaal Anarchistische Jeugd Organisatie) het kruithuis aan de Haarlemmerweg op te blazen. Dit kruithuis stond helemaal niet in de stad, maar een eind erbuiten, ergens tussen Sloterdijk en Halfweg. De SAJO in Amsterdam werd opgericht rond 1916 en stond het anarchisme van de daad voor. Veel Amsterdamse SAJO’ers kwamen – net als mijn grootvader – uit de Pijp. Anton Constandse werd vanaf 1919 een centrale figuur binnen de SAJO. In de jaren twintig ging de SAJO op in een aantal andere verbanden waaronder de Alarmgroepen, waar weer Anton Constandse, bij betrokken was. Hij was een bekende (of vriend) van mijn grootouders.

Over de reden van het mislukken van de aanslag op het kruithuis in 1918 doet een aantal verhalen de ronde. De krant schrijft dat dankzij het heldhaftig optreden van politieman Heiligers de aanslag werd voorkomen; volgens mijn grootvader deugden de door hem geleverde lonten niet waardoor de aanslag was mislukt en Ger Harmsen verklaart (in zijn boek *Blauwe en Rode Jeugd. Ontstaan, ontwikkeling en teruggang van de Nederlandse jeugdbeweging tussen 1853 en 1940*) dat de aanslag technisch goed was uitgevoerd, maar dat er een druppel water op de lont was gevallen waardoor die niet wilde branden en de politie de daders vervolgens betrapte toen ze de tijdschokbuizen aan het begraven waren. De verklaring van Harmsen verbindt de verschillende verhalen en komt dan wellicht het beste in de richting van de waarheid.

In mijn herinnering was de bijdrage van mijn grootvader beperkt gebleven omdat hij nog zo jong was (16 jaar) toen de aanslag werd gepleegd. Maar dat kan mijn grootvader eigenlijk niet gezegd hebben omdat ik nu weet dat de vijf daders nauwelijks ouder waren dan hijzelf toen (rond de 17 à 18 jaar oud). Ze kregen gevangenisstraffen tussen de zes en twaalf maanden zonder aftrek van de vierenhalve maand voorarrest. Eén van de daders (Wim Holthaus) overleed in de gevangenis aan TBC.

door Anita

Nieuwe vrienden van de bezorgde burger

De opkomst van extreemrechts

Het laatste jaar roeren extreemrechtse groepen zich steeds harder in Nederland. In eerste instantie gevoed door de ophef rondom de komst van vluchtelingen en alom aanwezige islamofobie organiseren ze zich, lopen ze demonstraties, uiten ze zich online en gaan ze soms ook over tot gewelddadigere acties. Het gaat om diverse bestaande partijen en organisaties als de NVU en PVV, maar ook om nieuwe clubjes. Waar komen deze groepen vandaan, en hoe kunnen we hen als antiracisten bestrijden?

Op 11 oktober 2015 hield de Nederlandse afdeling van Pegida haar eerste demonstratie. Pegida is een oorspronkelijk Duitse organisatie die zich richt tegen de islam en vluchtelingen, en acties voert voor het behoud van de zogenaamde Duitse identiteit. In Duitsland brengt deze beweging grote groepen mensen op de been, en zoals wel vaker met rechts-extremistische groeperingen wordt er dan in Nederland ook een poging gedaan een dergelijke beweging op te bouwen.

Dat opbouwen van een grotere organisatie naar inspiratie van buitenlandse voorbeelden is sinds de NSB nooit echt gelukt. Een paar jaar geleden nog probeerde men een aantal keer een Nederlandse kopie van de English Defence League te beginnen. Deze hooligan-achtige club houdt in Engeland al enige tijd redelijk succesvolle (en gewelddadige) demonstraties, maar Nederlandse pogingen strandden al na korte tijd.

> Pegida moet het vooral van steeds dezelfde groep extremisten hebben

De eerste demonstratie van Pegida Nederland kreeg volop aandacht van de pers. De Duitse voortrekkers waren immers vrij succesvol, en ook in Nederland zijn islamofobie en vluchtelingenhaat aan de orde van de dag, en kunnen deze op internet op veel steun rekenen. Daarnaast werd deze demonstratie georganiseerd door Edwin Wagensveld, een Nederlandse wapenhandelaar die al veel ervaring had opgedaan bij de Duitse Pegida. Kortom: men verwachtte nogal wat.

Uiteindelijk kwamen ruim tweehonderd mensen opdagen, naast hooligans, veel Duitse Pegida-aanhangers en wat bezorgde burgers ook veel activisten van diverse extreemrechtse en neonazistische actiegroepen en enkele oudgediende rechts-extremisten van de CD. Door het agressieve gedrag van de hooligans en rechts-extremisten liep de demonstratie al snel uit de hand. Hierna werd het plein waarop Pegida stond volledig afgesloten door de politie waardoor niemand nog iets van hun actie mee kon krijgen.

Ondanks deze tegenvaller liet Pegida zich niet ontmoedigen, en organiseerde men de afgelopen maanden nog meerdere demonstraties. De opkomst is echter nooit meer zo hoog geweest, en bij de meest recente demonstratie van Pegida waren nog ongeveer zeventig mensen aanwezig. Het gaat dan vooral om mensen die bij elke demonstratie aanwezig zijn, met weinig lokale opkomst.

Pegida moet het dus vooral van steeds dezelfde groep extremisten hebben, en het lukt ze niet om met hun demonstraties een breder publiek aan te trekken zoals in Duitsland. Dit werd ook nog eens pijnlijk duidelijk toen Pegida samen met buurtbe-

woners een actie wilde organiseren tegen een opvang voor vluchtelingen in de Haagse wijk Ypenburg. Hier lieten de buurtbewoners het tot hun onvrede afweten en waren het weer vooral bekende Pegida-aanhangers die op kwamen dagen.

Een volledig nieuwe groep is DTG, dat begon als een lokaal initiatief in de Enschedese wijk Dolphia maar inmiddels haar vleugels heeft uitgeslagen en nu staat voor Demonstranten Tegen Gemeenten. De aanhang bestaat uit een samenraapsel van boze buurtbewoners, hooligans en veteranen uit de neonazistische hoek. DTG kwam onlangs weer in het nieuws omdat een aanhanger betrokken zou zijn bij het gooien van brandbommen naar een moskee waar op dat moment diverse mensen, waaronder kinderen aanwezig waren. Wonderwel vielen er geen slachtoffers. Vanwege allerlei interne strubbelingen en ruzies (niets nieuws onder de zon) is DTG inmiddels uiteen gevallen in meerdere groepjes.

Naast deze nieuwe actiegroepen ontstaan er ook allerlei lokale initiatieven tegen de komst van vluchtelingen. Deze lijken vaak spontaan, maar er staan diverse uiterst rechtse partijen klaar om hier zieltjes te winnen en invloed uit te oefenen. Zo stuurt de neonazistische NVU leden naar lokale bijeenkomsten en gemeenteraadsvergaderingen en roept Geert Wilders op om in verzet te komen.

Dat in verzet komen doen veel van zijn aanhangers met het nodige geweld. De lijst met incidenten is helaas veel te lang om hier op te noemen, maar het gaat om bedreigingen, het ingooien van ruiten, het bestormen van een noodopvang et cetera. Zie ook het artikel 'PVV aanhangers op oorlogspad' op de website kafka.nl.

De grens tussen de bezorgde burger en de gewelddadige rechts-extremist lijkt steeds meer te vervagen. Een mainstream politicus als Geert Wilders roept al jaren op tot discriminatie en uitsluiting, en nu zijn aanhangers overgaan tot het plegen van geweld gooit hij er nog een schepje bovenop. Buurtbewoners aarzelen niet om samen te werken met extreemrechtse activisten en clubjes, en demonstreren zij aan zij met hooligans.

Het gaat gelukkig nog wel om een kleine groep die de laatste stap naar het rechts-extremisme zet. De optochten van Pegida blijven toch hangen in de marge, en nieuwe clubjes als DTG gaan ten onder aan onkunde en onderlinge verdeeldheid en geweld.

Qua retoriek lijkt men echter elkaar te willen overstemmen met steeds extremere standpunten. In de mainstream politiek is Wilders nog steeds het meest uitgesproken, maar ook andere politici van verschillende partijen zien hun kans schoon om olie op het vuur te gooien. Aantoonbaar onware uitspraken worden aan de lopende band de media in geslingerd om het vuur van de vluchtelingenhaat nog wat aan te wakkeren, en ministers erkennen het bestaan van een Marokkanenprobleem in het voetbal waarvan de KNVB zegt dat het er niet is.

Er zijn in Nederland geen mainstream linkse partijen of sociale bewegingen van enige omvang die een duidelijk antiracistisch standpunt innemen. Maar ook op economisch vlak is er nauwelijks een serieus alternatief voor neoliberale afbraakpolitiek. Een gat waar de PVV handig in probeert te springen door te zeggen dat zij wel opkomen voor ouderen, pensioenen en banen.

De grens tussen de bezorgde burger en de gewelddadige rechts-extremist lijkt steeds meer te vervagen

Uiteraard biedt de PVV geen daadwerkelijk economisch alternatief. Hun zondebokpolitiek en racisme negeren dat het vooral witte mannen zijn die verantwoordelijk zijn voor de economische afbraak, en dat moslims en vluchtelingen daar vooral slachtoffer van zijn. Maar hun holle retoriek vindt wel enige weerklank in een maatschappij waar economische afbraak niet te stoppen lijkt.

Deze economische dimensie zou deels het succes van de PVV kunnen verklaren, maar de diverse rechts-extremistische splintergroepjes en lokale grassroots anti-vluchtelingenclubjes kennen deze economische dimensie niet of nauwelijks. Het voert veel te ver om in dit artikel diep in te gaan op alle factoren die een voedingsbodem bieden voor dit soort clubs, maar duidelijk is wel dat alleen wijzen naar een economische oorzaak of alleen naar diepgeworteld racisme en discriminatie in de samenleving geen recht doet aan wat we nu om ons heen zien gebeuren. En met alleen een economisch alternatief zijn we als antiracisten nog niet bij een antwoord, daarbij moeten we ook een breed en solidair antiracisme organiseren.

Tijdens de acties van onder andere Pegida is er gelukkig ook een groeiend tegengeluid te horen. Mensen gaan de straat op om te laten zien dat dit soort haat zaaien niet welkom is, en soms honderden mensen proberen om deze rechts-extremisten te overstemmen. In de gevestigde politiek is het echter vooral stil. Dat is voor de meer doorgewinterde antiracist natuurlijk niets nieuws, politieke partijen zijn zelden of nooit onze bondgenoot geweest. Maar hoe een partij als de PvdA probeert om het haat zaaien van Wilders te counteren met een enorme lading vooroordelen en verdachtmakingen ten opzichte van vluchtelingen is desondanks misselijkmakend.

Het echte verzet tegen de hierboven geschetste ontwikkelingen zal, zoals eigenlijk elk daadwerkelijk verzet, ook nu weer van onderop moeten komen. Alleen door zelf in actie te komen, landelijk maar zeker ook lokaal, kunnen we dit soort haat tegenwicht bieden. En om dat tegengeluid meer weerklank te laten vinden en daadwerkelijk succesvol te laten zijn, moeten we tegelijk werken aan een geloofwaardig economisch alternatief.

door Maarten, AFA Nederland

Geen kind aan de kant!

De stilte rond gezinslocaties doorbreken

Waar gaat het over?
In Nederland zijn zeven gezinslocaties, waar vluchtelingengezinnen wonen die volgens de overheid 'uitzetbaar' zijn. In totaal gaat het om ruim duizend kinderen en hun ouders, dat is een kwart van de ongedocumenteerde kinderen in Nederland.

In de gezinslocaties brengen de kinderen en hun ouders jaren in onzekerheid door. Daar komt de voortdurende dreiging van deportatie bovenop: wekelijks worden meerdere gezinnen door de vreemdelingenpolitie meegenomen en overgebracht naar de gezinsgevangenis Kamp Zeist. Van daaruit worden ze op het vliegtuig gezet naar het land van herkomst, terwijl de kinderen zich daar niet meer thuis voelen. Kinderen die achterblijven zien hun vriendjes en vriendinnetjes verdwijnen.

Onderzoeken en publicaties van universiteiten en mensenrechtenorganisaties tonen aan dat zowel het verblijf in de gezinslocaties als de deportaties traumatiserend zijn voor kinderen en hun ontwikkeling in ernstige mate bedreigt. Omdat er maar zo weinig bekend is over de gezinslocaties voltrekt het lijden van vluchtelingenkinderen die al langere tijd hier zijn, zich onzichtbaar en in stilte. Geen kind aan de kant! wil deze stilte doorbreken en organiseert samen met de vluchtelingen in de gezinslocaties twee demonstratietournees in mei.

Wat zijn gezinslocaties en wie wonen daar?
In Nederland zijn zeven 'vrijheidsbeperkende locaties': in Gilze, Katwijk, Den Helder, Amersfoort, Emmen, Goes en Burgum. Hier wonen vluchtelingengezinnen waarvan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) heeft gesteld dat ze 'uitzetbaar' zijn. Dat betekent niet dat deze gezinnen 'uitgeprocedeerd' zijn: vaak lopen er nog wel procedures, zoals een hoger beroep, een procedure bij de Raad van State of het Europees Hof, of een aanvraag voor het Kinderpardon. Het recht van opvang en daarmee ook vrijwaring van uitzetting geldt alleen tijdens standaard asielaanvragen – niet voor de andere procedures.

Tot 2011 hadden gezinnen, als hun asielaanvraag in eerste instantie werd afgewezen en ze niet konden of wilden terugkeren naar het land van herkomst, geen recht meer op opvang in een AZC. Veel gezinnen werden dan dakloos. Na een uitspraak van het Gerechtshof Den Haag, waarin werd gesteld dat gezinnen met minderjarige kinderen niet op straat mochten worden gezet, werden de zogenaamde 'gezinslocaties' geopend. Het COA (Centraal Orgaan opvang Asielzoekers) is verantwoordelijk voor het dagelijks reilen en zeilen van de gezinslocaties. Vanuit de gezinslocaties worden de gezinnen uitgezet. Dit gebeurt door de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) in samenwerking met de vreemdelingenpolitie.

Kinderen en jongeren die in de gezinslocaties wonen, gaan naar Nederlandse scholen in de omgeving. Het verblijf in een gezinslocatie kan jaren duren. De kinderen krijgen Nederlandse vriendjes en vriendinnetjes, maken zich de Nederlandse cultuur eigen en vergeten in de loop van de tijd hun oorspronkelijke taal en cultuur. Ze wortelen zich hier.

Toen bleek dat ook hier gewortelde kinderen werden uitgezet naar landen waar ze zich niet meer thuis voelen, brak er een storm van maatschappelijk protest los. Dit resulteerde in 2012 in de Kinderpardonregeling, in het leven geroepen om kinderen die al jarenlang in Nederland zijn de mogelijkheid te geven om hier te blijven. De criteria

om in aanmerking te komen voor het Kinderpardon zijn echter dermate strikt dat 98 procent van de aanvragen wordt afgewezen. Het advies van de DT&V – of een gezin voldoende heeft meegewerkt aan terugkeer – blijkt daarbij zwaarder te wegen dan de vaststelling of kinderen hier daadwerkelijk geworteld zijn. Defence for Children, de Kinderombudsman en de onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen hebben in de afgelopen jaren felle kritiek geleverd op de criteria van de Kinderpardonregeling.

Hoe ziet het dagelijks leven in een gezinslocatie er uit?

Vanuit een 'ontmoedigingsbeleid' worden de voorzieningen in een gezinslocatie heel sober gehouden. Hoe sober dat is, blijkt uit de volgende voorbeelden.

De gezinnen wonen in één kleine kamer. Heel soms is er een aparte kamer voor de kinderen met stapelbedden, maar meestal niet. Behalve dat het niet makkelijk is om langere tijd in een kleine leefruimte te moeten wonen, is dit ook van invloed op de mate van privacy. Met name voor gezinnen met opgroeiende pubers is dit erg lastig. De ouders hebben niet het recht om een opleiding te volgen, vrijwilligerswerk te doen of betaald werk te zoeken. In sommige gezinslocaties mogen de ouders niet zelf koken, maar worden maaltijden centraal verstrekt. Op de gezinslocatie is beperkt een verpleegkundige aanwezig voor medische zorg, maar voor het bezoek aan een huisarts moet toestemming worden gevraagd. Dit wordt regelmatig geweigerd. De zorg voor kinderen en hun ouders met (oorlogs)trauma's is zo goed als nihil. Omdat er honderden gezinnen in één gezinslocatie worden gehuisvest en de ruimte beperkt is, is het er vaak druk en lawaaiig. Voor schoolgaande kinderen is het zo bijzonder moeilijk om hun huiswerk te kunnen maken, terwijl school juist voor deze kinderen een houvast is. Voor allerlei relatief kleine overtredingen van de huisregels worden er 'boetes' ingehouden op het leefgeld. Een voorbeeld: als kinderen op de gang spelen wordt er vijftien euro gekort op de wekelijkse toelage. Gezinnen hebben een dagelijkse meldplicht en mogen de gemeentegrenzen niet over. Voor bezoeken aan medische specialisten, advocaten of de rechtbank wordt niet altijd een ontheffing van de meldplicht gegeven. Gezinnen worden veelvuldig (onaangekondigd) overgeplaatst. Vijf keer verhuizen is geen uitzondering en iedere keer raken de kinderen hun vriendenkring kwijt.

In de praktijk blijkt echter dat dit sobere voorzieningenniveau niet aanzet tot het meewerken aan terugkeer omdat daarbij andere factoren (veiligheid in eigen land, stateloosheid) een grotere rol spelen. Van alle bewoners van de gezinslocaties is sinds de start van de locaties niet meer dan zestien procent (gedwongen of vrijwillig) vertrokken.

> De officiële term die de IND gebruikt is 'verwijderbaar'

Volgens het asielbeleid zijn de gezinnen in de gezinslocaties 'uitzetbaar' – de officiële term die de IND gebruikt is zelfs 'verwijderbaar'. Deze uitzettingen hebben verreweg de meeste invloed op het dagelijks leven van de kinderen en hun ouders.

Per week worden meerdere gezinnen gearresteerd en gedwongen uitgezet. Dat begint dan altijd met een inval van de vreemdelingenpolitie, rond zes uur 's ochtends. Veel gezinnen zijn dan al wakker, omdat ze wachten of de politie die dag komt en als dat het geval is, voor wie ze dan komen. Een arrestatieteam van vier tot tien agenten valt de kamer binnen. Het gezin krijgt dan vijf minuten om hun spullen bij elkaar te pakken. Er is geen tijd om aan te kleden (veel mensen slapen daarom in hun kleren en niet meer in pyjama) en ook geen tijd om afscheid te nemen. Andere vluchtelingen worden op afstand gehouden of mogen de kamers niet uit.

Er zijn getuigenissen van geweld dat door de politie wordt ingezet, ook als er kleine kinderen bij betrokken zijn: meetrekken en duwen zijn frequent. Maar ook slaan en schoppen. Er zijn meldingen van de inzet van politiehonden en zelfs een getuigenis van het gebruik van een stroomstootwapen op een vijftienjarig meisje. In 2013 werd de toen vijftienjarige M. bont en blauw gesla-

GEEN KIND
AAN DE KANT!

DEMONSTRATIETOURNEE
voor de rechten van
vluchtelingenkinderen
in gezinslocaties

GILZE zaterdag 21 mei 2016 13:30u

DEN HELDER zondag 22 mei 2016 14:30u

KATWIJK zondag 22 mei 2016 09:30u

AMERSFOORT zaterdag 28 mei 2016 12:15u

EMMEN zondag 29 mei 2016 09:30u

KAMP ZEIST zondag 29 mei 2016 15:30u

MEER WETEN? KIJK OP
geenkindaandekant.nl

VOOR
een eerlijk en
onvoorwaardelijk
Kinderpardon

TEGEN
arrestatie, opsluiting en
uitzetting van kinderen

gen door het arrestatieteam: hij protesteerde tegen de arrestatie omdat er nog een procedure liep. Vluchtelingen die opnames maken van de arrestaties worden gesommeerd om de beelden te verwijderen (met de opmerking 'Jij bent de volgende'). Na de arrestatie wordt het gezin in geblindeerde busjes overgebracht naar gezinsgevangenis Kamp Zeist, waarbij het gebeurt dat kinderen tijdens het transport van hun ouders worden gescheiden.

Welke gevolgen hebben de gebeurtenissen in een gezinslocatie voor de kinderen en jongeren die daar wonen?

Kinderen die hun ouders gereduceerd zien tot machteloosheid en inactiviteit, ervaren een hoge mate van onveiligheid in de ouder-kindrelatie. Door het ontbreken van adequate psychische gezondheidszorg in de gezinslocaties, terwijl veel ouders getraumatiseerd zijn en de omgeving zelf ook door de arrestaties onveilig is, bestaat het risico op transgenerationele PTSS: de trauma's en daarmee verbonden angsten en problematiek worden overgedragen op de kinderen. Sommigen zullen uit behoefte aan meer houvast een meer bepalende rol op zich nemen en daarmee mogelijk probleemgedrag ontwikkelen. Dan is er ook een risico op rol-omkering: met name oudste kinderen die de rol van woordvoerder en belangenbehartiger op zich moeten nemen. Eén van de oorzaken hiervan is het feit dat alle officiële communicatie in het Nederlands verloopt, de ouders geen toegang hebben tot taalcursussen terwijl de kinderen wel onderwijs krijgen en daarmee het Nederlands sneller en beter leren dan hun ouders. Ook rol-omkering heeft een negatieve invloed op de ouder-kindrelatie.

De kinderen en jongeren in de gezinslocaties hebben recht op onderwijs en gaan gewoon naar school. Daarmee verschillen ze niet van hun leeftijdsgenoten. Toch zijn er allerlei dagelijkse belemmeringen, waardoor kinderen zonder papieren steeds weer ervaren dat ze 'anders' zijn dan leeftijdsgenoten mét papieren. Klasgenoten die op bezoek komen (huiswerk maken of samen spelen) moeten van tevoren worden aangemeld bij het COA en worden regelmatig geweigerd. Jongeren in het voortgezet onderwijs kunnen niet mee met werkweken in het buitenland, omdat ze niet over de juiste papieren beschikken. Een dagje uit met de ouders is niet mogelijk vanwege de dagelijkse meldplicht van de ouders. Kinderen en jongeren voelen dat ze aan de rand van de maatschappij staan of erger nog, dat ze ongewenst zijn. In combinatie met de onzekerheid over de toekomst is dat een vruchtbare bodem voor de ontwikkeling van depressies.

> Het gebeurt dat kinderen tijdens het transport van hun ouders worden gescheiden

Daarnaast veroorzaken de onaangekondigde politie-invallen en arrestaties een permanente staat van angst bij de kinderen. Voor die angst is er echter geen uitlaatklep: de ouders leven in dezelfde angst en staan hier machteloos in, voor leeftijdsgenoten op school staat het zover van hun eigen belevingswereld dat het onvoorstelbaar voor ze is. Problemen als slapeloosheid, nachtmerries, moeite met concentratie of paniekaanvallen zijn frequent.

Tenslotte hebben de plotselinge verdwijningen van vriendjes en vriendinnetjes voor de achterblijvende kinderen een nefaste invloed. Na verloop van tijd trekken kinderen zich terug in zichzelf, weigeren nieuwe vriendschappen aan te gaan in de angst deze weer kwijt te raken en komen in een steeds groter isolement terecht.

Geen kind aan de kant!

Dit is niet zoals we met kinderen willen laten omgaan. Een van de redenen dat dit allemaal kan gebeuren, is omdat het in stilte en onzichtbaar gebeurt: de overheid houdt het stil, de media zwijgen in alle toonaarden en de vluchtelingen zelf durven nauwelijks hun mond op te doen, uit angst voor represailles van de DT&V.

Geen kind aan de kant! is daarom mede met hulp van de Vrije Bond een brede campagne begonnen, waarbij *diversity of tactics* en het samenbrengen van verschillende perspectieven de basis vormen. Behalve de twee demonstratietournees in mei zijn er ook info-avonden, presentaties en een infobrochure. Op de website www.geenkindaandekant.nl vind je verhalen van de kinderen zelf naast de interviews met experts op het gebied van mensenrechten, jeugdtrauma's en overheidscommunicatie. Ook kan je allerlei info-materiaal downloaden. Op Facebook zijn we ook te vinden.

Geen kind aan de kant!, op poten gezet door mensen met en zonder papieren, zet zich in voor een eerlijk en onvoorwaardelijk Kinderpardon en het stoppen van razzia's, opsluiting en deportatie van kinderen en hun ouders.

door Dhjana

Aankondiging: Jan Kees Helms - Deportatie

Het nieuwe fotoboek en de bijbehorende CD ‘Deportatie’ van Jan Kees Helms werd op 30 april 2016 gepresenteerd in Centrum voor Fotografie en Muziek Sint Aegtenkapel door middel van een concert.

‘Deportatie’ is een muzikale, fotografische en filmische reflectie op deportaties van joden, zigeuners, homoseksuelen en politieke tegenstanders van de nazi’s tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het zogenaamde zuiveren van onmensen uit het Derde Rijk is iets wat systematisch gebeurde, voor het eerst in de geschiedenis op een manier die zijn weerga niet kent.

Het verdriet, de woede en angst die deze periode oproept is nog steeds voelbaar bij mensen die deze dagen hebben meegemaakt. Deze gevoelens zijn overgebracht op latere generaties door de slachtoffers van het naziregime, maar worden eveneens opgewekt door wat de geschiedenis de nieuwe generaties leert. In die zin is de Holocaust nog steeds in levende lijve aanwezig. Deze levendigheid wordt nog groter door de toenemende intolerantie en opkomst van extreemrechts in Europa.

De live presentatie van ‘Deportatie’ bestond uit *field-recordings* die zijn gemaakt in Auschwitz en in het dorp Oswiecim in Polen. De geluidsopnames, van bijvoorbeeld het geschuifel van mensen in het voormalig crematorium van Auschwitz I, worden aangevuld door meditatieve gitaardrones en melancholische pianopartijen. De muziek werd ondersteund met vertraagde filmopnames van het voormalige kamp Auschwitz-Birkenau. ‘Europa’ verbeeldde de vlucht van asielzoekers, het lange wachten en de effecten van Fort Europa op de vluchteling. Dit stuk was eveneens een mengeling van field-recordings en gitaardrones.

Naast de live presentatie is er de CD met een fotoboek, samengesteld met foto’s van het doorgangskamp Amersfoort, concentratiekamp Auschwitz, detentiecentrum Kamp Zeist en acties rondom het Europese vluchtelingenbeleid. De begeleidende teksten zijn geschreven door Peter Storm. Het boek is vormgegeven door Kees van Pagee.

De CD bestaat uit de StringStrang composities ‘Europa’ en ‘Deportatie’ en uit opnames van Little Seed Contact t.b.d. uit begin jaren negentig. De composities ‘Crying Child’ en ‘Crying Child Sings’ belichten het thema op een soortgelijke manier, maar zijn meer experimenteel van karakter. De muziek is indertijd verschenen op cassette op Lor Tapes, en heeft haar zeggingskracht niet verloren. Little Seed Contact t.b.d. bestond uit Marta Piatkowska, Viviane Marc, Peter Versteeg, Assi Kootstra en Jan Kees Helms. De opnames zijn gemasterd door Fear Falls Burning uit België.

De CD is uitgebracht in nauwe samenwerking met het Belgische label EE Tapes.

Meer info
www.jankeeshelms.nl
www.eetapes.be

Kroniek migratiestrijd

Naast de acties die hieronder beschreven staan, zijn vanuit Nederland diverse groepen en individuen actief aan de grenzen van de EU om daar vluchtelingen te ondersteunen en/of deel te nemen aan acties. In Nederland staan (meestal) individuen of kleine groepjes op tegen de haat tegen vluchtelingen die ruimschoots gespuid wordt tijdens bijvoorbeeld gemeentelijke informatieavonden of raadsbijeenkomsten over de (mogelijke) komst van noodopvang of asielzoekerscentra. Op diverse plekken komen vluchtelingen ook zelf in actie voor humanere opvang en tegen bijvoorbeeld de vele overplaatsingen.

28 januari – terrein De Vries en Verburg in Stolwijk afgesloten
'Slotenmakers Zonder Grenzen' sluit het toegangshek van het bedrijventerrein aan 't Vaartland in Stolwijk af met een kettingslot. Op dit terrein bevinden zich de gebouwen van De Vries en Verburg, bouwers van de nieuwe gezinsgevangenis voor vluchtelingen op Kamp Zeist bij Soesterberg. Bij het hek worden teksten geplaatst tegen de gezinsgevangenis.

30 januari – Wij Zijn Hier betrekt Vluchtkade
De actievoerende vluchtelingengroep 'Wij Zijn Hier' betrekt de achttiende locatie in drieënhalf jaar tijd: de Vluchtkade aan de Willem Fenengastraat in Amsterdam. Inmiddels heeft 35 procent van de groep alsnog een verblijfsvergunning gekregen. De Vluchtkade is geen lang leven beschoren, binnen een maand moest de groep alweer vertrekken.

6 februari – 'Vluchtelingen welkom, racisme niet' in Amsterdam
Ongeveer tweeduizend mensen nemen deel aan een door een brede coalitie georganiseerde demonstratie, die een weerwoord vormt tegen de elders in de stad demonstrerende Pegida-fascisten. Een spreekster van de PvdA wordt grotendeels overstemd door demonstranten die de PvdA-houding ten aanzien van het vluchtelingenbeleid aanklagen. Elders in de stad verzetten antifascisten zich actief tegen de Pegida-demonstratie.

11 februari – spandoeken tegen vergadering Frontex in Amsterdam
No Border-activisten hangen op diverse plaatsen rond het Marineterrein in Amsterdam spandoeken op tegen de vergadering van het Management Board van Frontex aldaar. De board-leden, die per boot aankomen, worden geconfronteerd met grote spandoeken die van bruggen naar beneden gehangen worden.

20 februari – Ede voor Vluchtelingen
Als reactie tegen een extreemrechtse demonstratie tegen vluchtelingenopvang in Ede wordt een tegenprotest, 'Ede voor Vluchtelingen', georganiseerd. De gemeente verbiedt de demonstratie in het centrum, een plek buitenaf wordt door de demonstranten niet geaccepteerd. Een klein groepje tegendemonstranten wordt de toegang tot het centrum van Ede ontzegd. De dag ervoor hangen inwoners van Ede een groot spandoek met de tekst 'Vluchtelingen welkom' op bij het viaduct Frans Halslaan.

27 februari – demonstratie 'Safe Passage' in Amsterdam
Als onderdeel van een Europese actiedag vindt in Amsterdam een demonstratie voor mensenrechten voor vluchtelingen geplaatst, specifiek gericht op de oproep vluchtelingen veilige routes naar Europa aan te bieden. Zo'n zeshonderd mensen nemen deel. Elders in de stad verzetten antifascisten zich actief tegen alweer een Pegida-demonstratie.

28 februari – Wij Zijn Hier kraakt 'Vluchtpoort'
Wij Zijn Hier, dat voor 1 maart moet vertrekken uit de Vluchtkade, neemt een nieuw pand in gebruik aan de Frankemaheerd in Amsterdam: de Vluchtpoort. Uit overleg met de eigenaren blijkt dat er al concrete sloopplannen liggen. De groep kan tot uiterlijk 31 maart blijven.

1 maart – manifestatie ter ondersteuning van vluchtelingen in Leiden
Tijdens een inspraakbijeenkomst in de Leidse gemeenteraad over opvang van

vluchtelingen in de stad organiseert Doorbraak een manifestatie voor de deur van het gemeentehuis om solidariteit met vluchtelingen te betuigen. Een kleine honderd deelnemers luisteren naar diverse sprekers en laten hun mening horen door middel van spandoeken en het roepen van leuzen.

10 maart – AAGU blokkeert hoofdingang Ministerie van Veiligheid en Justitie
Activisten van AAGU blokkeren in de vroege ochtend de hoofdingang van het Ministerie van Justitie in Den Haag. De actie is een protest tegen de voor dit voorjaar gepland staande ingebruikname van de nieuwe gevangenis voor vluchtelingengezinnen. Na drie uur zijn de laatste twee activisten uit hun lock-on geslepen. Zes mensen worden aangehouden voor het niet opvolgen van een politiebevel, ze worden 's middags weer vrijgelaten.

12 maart - 'Met hand en hart – saamhorigheid tegen angst en haat' in Ede
In het centrum van Ede komen meer dan honderd mensen bij elkaar om vluchtelingen in de noodopvang een hart onder de riem te steken. Er zijn sprekers die komen vertellen over het vluchtelingenwerk dat zij zelf doen, zoals het brengen van hulpgoederen naar vluchtelingenkampen in Calais en Duinkerken. Daarnaast vertellen jonge vluchtelingen hun verhaal.

15 maart – aftrap campagne 'Geen Kind aan de Kant'
Het nieuwe initiatief 'Geen Kind aan de Kant' wordt gelanceerd. De groep zet zich samen met de vluchtelingenkinderen, hun ouders en tal van organisaties in voor een eerlijk en onvoorwaardelijk Kinderpardon en voor het stoppen van razzia's in de gezinslocaties en de daarop volgende opsluiting en deportatie. Op 21 en 22 mei en 28 en 29 mei organiseert 'Geen Kind aan de Kant' twee demonstratietournees langs vijf gezinslocaties en de gezinsgevangenis.

21 maart – Wij Zijn Hier kraakt in de Zuidas
Wij Zijn Hier kraakt een groot leegstaand kantoorgebouw aan het Burgerweeshuispad in Amsterdam.

23 maart - vluchtelingen blokkeren straat in Amsterdam uit onvrede asielprocedure
Vluchtelingen die in een de tijdelijke opvang verblijven blokkeren een tijd lang de straat. Ze kregen kort tevoren te horen dat het langer gaat duren voor hun asielaanvragen in behandeling worden genomen. Ze vrezen onder meer voor de veiligheid van hun gezinsleden, die nu ook langer moeten wachten voordat ze naar Nederland kunnen overkomen.

24 maart – actie op bouwbeurs tegen gezinsgevangenis
Enkele activisten van AAGU delen als 'promotieteam' honderden flyers over de bouw van de gezinsgevangenis op Kamp Zeist uit tijdens de bouwbeurs 'Building Holland' in de RAI in Amsterdam. Als ze daarna met posters bij de stand van De Vries en Verburg, bouwer van de gevangenis, gaan staan worden ze gearresteerd wegens huisvredebreuk en weggevoerd.

1 april – Wilders in Maastricht uitgejouwd door tegendemonstranten
Geert Wilders wordt tijdens een bezoek aan Maastricht, om een uur lang flyers uit te delen voor een nee-stem bij het Oekraïnereferendum, geconfronteerd met boze lokale antifascisten. Zij maken hem constant duidelijk dat ze liever vluchtelingen dan Wilders zien komen. In een stoet wordt er achter de PVV-groep aangelopen, leuzen galmen door de winkelstraat en door de politie-inzet kan maar weinig winkelend publiek een blik van Wilders opvangen. Wilders houdt het na een kwartier voor gezien en vertrekt met de staart tussen de benen.

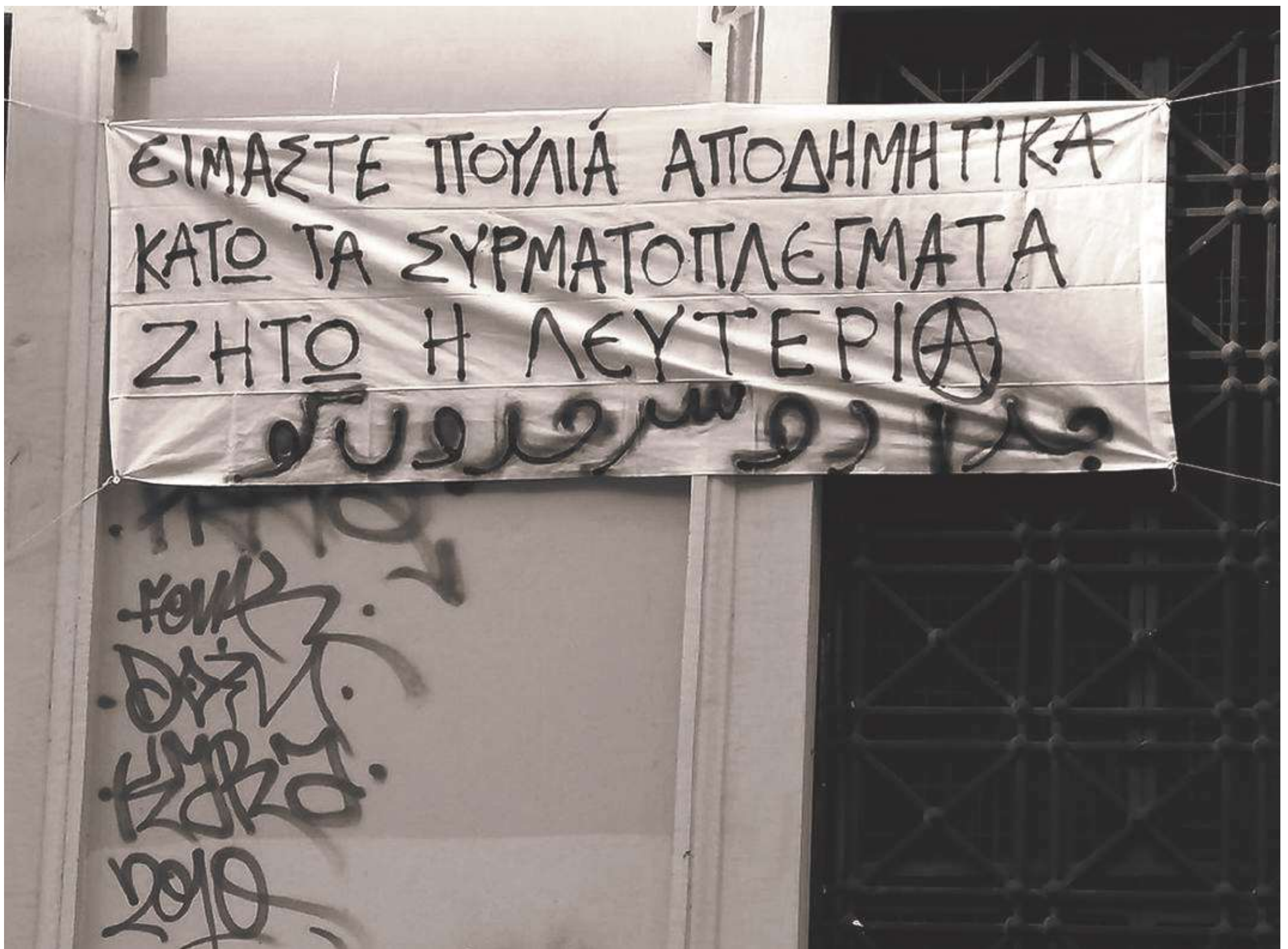
4 april – arrestatie voor smaadschrift wegens plakken posters tegen gezinsgevangenis
's Nachts worden in Stolwijk, vestigingsplaats van De Vries en Verburg, twee personen opgepakt op beschuldiging van het plakken van posters tegen de bouw van de nieuwe gezinsgevangenis. De politie vindt dat de posters 'negatieve uitlatingen' over het bedrijf bevatten. De twee moeten voor 'smaadschrift' voorkomen voor de politierechter in Den Haag, op 23 mei om 9 uur. AAGU roept op de posters te blijven verspreiden.

door No Border Netwerk

Uitgebreidere verslagen van bovenstaande acties, en meer informatie over het migratiebeleid en het verzet daartegen, zijn te vinden op de website van het No Border Netwerk: www.no-border.nl.

Uitgebreidere informatie over de campagne tegen de bouw van de nieuwe gezinsgevangenis voor vluchtelingen op Kamp Zeist is te vinden op de website van AAGU: www.aagu.nl.

Diktio

Solidariteit en autonomie

Eind januari dit jaar bezocht ik Nasim Lomani van de organisatie Diktio ('netwerk'), een grassrootsorganisatie voor migranten en vluchtelingen in Griekenland in Athene. Nasim is van oorsprong een Hazara uit Afghanistan en kwam vijftien jaar geleden naar Europa. Hij is in Athene gebleven en is sindsdien actief voor Diktio. De organisatie bestaat dan al vijf jaar.

Diktio is gevestigd in twee sprookjesachtige, wat vervallen oude schoolgebouwen die naast elkaar staan in één van de smalle straatjes van de wijk Exarchia. Eén pand is gehuurd, het andere gekraakt. Het kraakpand biedt ruimte voor meetings, lezingen en concerten en er worden wekelijks taalklassen gegeven voor migranten en vluchtelingen door een gepensioneerde docent.

Het gehuurde pand huisvest de '*migrant social space*', een grote ruimte met de sfeer van een huiskamer die ook zo wordt genoemd, vertelt een vrijwillige kok uit Frankrijk me aan de bar. 'Het is de bedoeling dat mensen ver van huis er zich thuis kunnen voelen.' In het weekend wordt gekookt tegen donatie of gratis voor wie geen geld heeft. Dit gebeurt door twee ploegen; 'El Chef' met de vrijwilligers van Diktio op zaterdag en een zelfgeorganiseerde groep migranten op zondag. Het is super druk en erg gezellig in de 'huiskamer'.

> Protesteren is sowieso iets wat in Athene aan de orde van de dag is

De muren van alle ruimtes in beide gebouwen zijn behangen met posters en pamfletten van oude en recente acties, protesten en revolutionairen, de overgebleven stukken muur worden bedekt door boekenkasten waarin van alles te vinden is, van links politieke literatuur tot taal- en woordenboeken.

Diktio organiseerde in 1996 als eerste in Athene een anti-racismefestival, daar is het mee begonnen. Het festival is inmiddels uitgegroeid tot een groot evenement dat bezoekers overal vandaan aantrekt. Daarna is Diktio zich breder gaan organiseren en ook dagelijks actief geworden.

De organisatie heeft zich inmiddels ontwikkeld op twee gebieden die met elkaar samenhangen. Er is een netwerk dat zich richt op politieke en sociale rechten en zich met name bezighoudt met de democratische rechten van politiek gevangenen. En er is het netwerk voor vluchtelingen en migranten, gericht op het organiseren van allerlei praktische zaken, zoals sociaal maatschappelijke hulpverlening, de taallessen en advies en contact met goede advocaten. Protesteren is sowieso iets wat in Athene aan de orde van de dag is, dus dat gebeurt natuurlijk ook.

Tijdens mijn verblijf bezoeken fascisten uit Duitsland hun Griekse kameraden om hen te ondersteunen bij de viering van een patriottische herdenkingsdag in Athene. Drie migranten worden aangevallen, een Af-

ghaan belandt in het ziekenhuis met messteken. Het is voor het eerst sinds tijden dat fascisten weer van zich laten horen en spontaan gaan ruim zevenhonderd antifa's de straat op. Er wordt actief naar de fascisten gezocht door een aantal antifa's, waaronder Nasim. De fascisten houden zich zwaar bewaakt in een hotel schuil. De groep antifa's besluit later om de vluchtelingen die recent weer op het Viktoriaplein verblijven, in limbo, de nacht door te beschermen.

Ik spreek met Nasim af dat we een interview zullen doen als ik weer in Nederland ben, maar dat blijkt nog lastig; Nasim is telkens te druk. Op dit moment wordt het akkoord tussen de Europese Unie en Turkije uitgevoerd en de situatie die hierdoor ontstaat vraagt de nodige aandacht. Op maandag 4 april jongstleden zijn de eerste vluchtelingen vanuit de haven Mytileni op Lesvos richting Turkije gedeporteerd en Nasim is met een vliegtuig vol journalisten vertrokken richting Lesvos om van de eerste deportaties getuige te zijn, verslag te doen op twitter en deel te nemen aan het protest. Uiteindelijk kan zijn collega Joachim Rollhauser, oftewel Achim, mij wel te woord staan. We spreken over skype.

De organisatie en het ideaal, of de beweging

Achim: 'Diktio heeft behalve in Athene ook kameraden in Thessaloniki, Volos en Larissa, met wie elk kwartaal een centraal overleg plaatsvindt. Eén van de vrijwilligers was actief op Lesvos, maar vertrok naar Idomeni nadat in de laatste periode wel erg veel vluchtelingen op zee werden onderschept door NAVO-fregatten.* De verschillende afdelingen van Diktio en geïnteresseerden ontmoeten elkaar ook nog eens jaarlijks in de zomer op een camping, dan wordt de koers voor het komend jaar besproken en bepaald, voor zover mogelijk.

De vrijwilligers van Diktio vinden elkaar in hun gemeenschappelijke strijd tegen kapitalisme, nationalisme, racisme en seksisme en stellen die beweging als zodanig voorop, niet zozeer het vestigen van een bepaalde ideologie. Zelforganisatie staat voorop.'

Achim komt uit Duitsland en is zo'n twintig jaar geleden tijdens een 'sabbatical' in Griekenland blijven hangen. Binnen Diktio regelt hij de internationale contacten, daarnaast maakt hij deel uit van de International Coordination of the Interventionist Left, met wie hij actief betrokken is bij Blockupy en heeft hij zodoende nog veel contact met Duitse kameraden.

Hij vertelt verder over Diktio: 'We streven naar het versterken van zelfbestuur van onderop, met een alternatieve economie en machtsstructuur, waarmee de gevestigde macht kan worden ondermijnd. Natuurlijk zijn we voor het omverwerpen van de bourgeoisie door middel van zelforganisatie en sterk leiderschap.'

Er ontstaat wat commotie over het begrip 'leiderschap' dus Achim legt het even uit: 'Het begrip leiderschap kan natuurlijk niet meer zo begrepen worden als in de oude communistische tijd, daar moeten we van af. Met leiderschap bedoel ik... bijvoorbeeld, ken je Marinus van der Lubbe? Met 'leiderschap' bedoel ik dus radencommunisme. Vrijwilligers van Diktio werken op eigen kracht en naar vermogen, dat wordt niet van bovenaf aangestuurd.'

Ik ben zelf van mening dat we het begrip 'leiderschap' telkens opnieuw zouden moeten definiëren om misverstanden te voorkomen. Het begrip is te zeer verweven met een machtsstructuur van bovenaf, terwijl leiderschap juist dienend zou moeten zijn ten aanzien van een gemeenschap en functioneel ten aanzien van de actuele situatie. 'Vertegenwoordiger' zou wellicht tot minder misverstanden leiden.

Brede actie en zelforganisatie

Op de website van Diktio staat te lezen: 'Diktio is van mening dat de neoliberale aanval kan worden gestopt en de mogelijkheid van sociale verandering kan worden bewezen alleen door de eenheid van zowel de arbeidersklasse als van de sociale bewegingen, van de gezamenlijke actie van links en initiatieven die een brede maatschappelijke laag aanspreken.'

Achim: 'Er zijn een paar goede voorbeelden van organisatie van onderop en zelfbestuur die tijdens de Griekse crisis hebben plaatsgevonden of zich verder hebben ontwikkeld, dat geeft hoop.'

Hij noemt de opstand in de stad Keratea, gelegen naast Athene, waar begin 2011 bewoners een bijna honderd dagen lange, indrukwekkende strijd voerden tegen de komst van een vuilnisbelt. De straten werden gebarricadeerd, de barricades in de fik gestoken, loopgraven gegraven en de jongeren vielen aan met stenen en molotovcocktails die de ouderen voor hen prepareerden. De oproerpolitie gaf zich uiteindelijk gewonnen en trok zich terug, de plannen voor de vuilnisbelt werden gecanceld.

Het tweede voorbeeld dat Achim noemt is de strijd voor zelfbestuur van arbeiders in de bouwmaterialenfabriek van Vio.Me in Thessaloniki: toen de fabriek failliet werd verklaard en de eigenaren het maandenlange achterstallig loon niet uitbetaalden, besloten de arbeiders in een algemene vergadering om de fabriek te bezetten en zelf verder te gaan onder eigen bestuur. Een jaar van strijd leverde solidariteit en aandacht op uit binnen- en buitenland en in februari 2013 waren de arbeiders na een intensieve samenwerking klaar om de productie te hervatten, in coöperatievorm en zelfbestuur. Hoewel Vio.Me nog steeds om haar voortbestaan vecht, bestaat ze nog steeds.

De derde strijd van onderop die Achim als voorbeeld noemt is die van de bevolking van Halkidiki in Grieks Macedonië, tegen de goudmijnen van het Canadese bedrijf Eldorado Gold. Deze strijd is al bijna twee decennia gaande en krijgt inmiddels brede steun van activisten uit heel Griekenland.

In 2013 protesteerden enkele duizenden in Thessaloniki tegen de uitbreiding van de

mijnen in Skouris waarvoor een vierhonderd jaar oud bos moest wijken. Men hield vergaderingen in huiskamers en stelde in het geheim een aantal vertegenwoordigers aan die zich verkiesbaar zouden stellen in de komende gemeentelijke verkiezingen.

De fans van het voetbalteam uit Thessaloniki protesteerden met banners tijdens wedstrijden toen men hoorden dat Hellas, de Griekse tak en uitbater van Eldorado, sponsor wilde worden van de club. Tegelijkertijd wordt met harde hand terug geslagen door het bedrijf, dat zich zwaar laat bewaken. Meer dan honderd activisten zijn gearresteerd tijdens de lange strijd, en Syriza, in de oppositie nog ondersteunend, is intussen gecapituleerd voor zo'n beetje alles, dus ook voor Eldorado Gold. Maar de strijd is diep geworteld en niet te stoppen.

Achim: 'Parallel aan het ontstaan van dit soort initiatieven van onderop is het belangrijk dat links in het algemeen sterker wordt, in Duitsland zouden we zeggen 'meer autonoom', ik weet niet hoe jullie dat noemen?' Dat weet ik eigenlijk ook niet, maar 'meer autonoom' klinkt ook voor links in Nederland als een zeer welkome richtingaanwijzer.

'Griekenland is altijd een tijdelijk verblijf geweest voor de meeste vluchtelingen op hun reis naar Noord Europa, het was dus zinloos om hier een zelforganisatie van vluchtelingen op te helpen zetten, men komt en gaat. Maar met het sluiten van de grenzen en de deal tussen Europa en Turkije hebben vluchtelingen geen andere keus meer dan in Griekenland asiel te vragen en zullen velen tijdens dat proces in Athene verblijven. Ons werk verandert dus, we zoeken nu naar een pand om te kraken – leegstand in overvloed. Daar kan dan begonnen worden met het ondersteunen van zelforganisatie van vluchtelingen.'

De Griekse bevolking doet echt genoeg, het meest van heel Europa

Politieke strijd
Aan Nasim vroeg ik nog wat hij ervan vond dat zoveel Europeanen naar de eilanden trokken om vluchtelingen bij te staan. 'Het is goed bedoeld, maar niet echt nodig,' meende hij, 'ik ben zelf alleen een keer poolshoogte gaan nemen, maar verder niet. De Griekse bevolking doet echt genoeg, het meest van heel Europa. Hier in Athene wachten ook veel vluchtelingen op hulp, er is hier genoeg te doen. Ik pleit er meer voor dat Europeanen in hun eigen land de rechten van vluchtelingen bevechten en politieke strijd voeren. Op de eilanden zijn er de humanitaire hulptroepen en politiek gemotiveerde hulptroepen. Dat is een verschil, zij maken andere keuzes. Maar ik zie dat ook politiek gemotiveerde hulptroepen nu soms richting het soort hulpverlening gaan die dicht bij het ondersteunen van de staat komt. Daar maak ik me zorgen over. Het moet een politieke strijd blijven.'

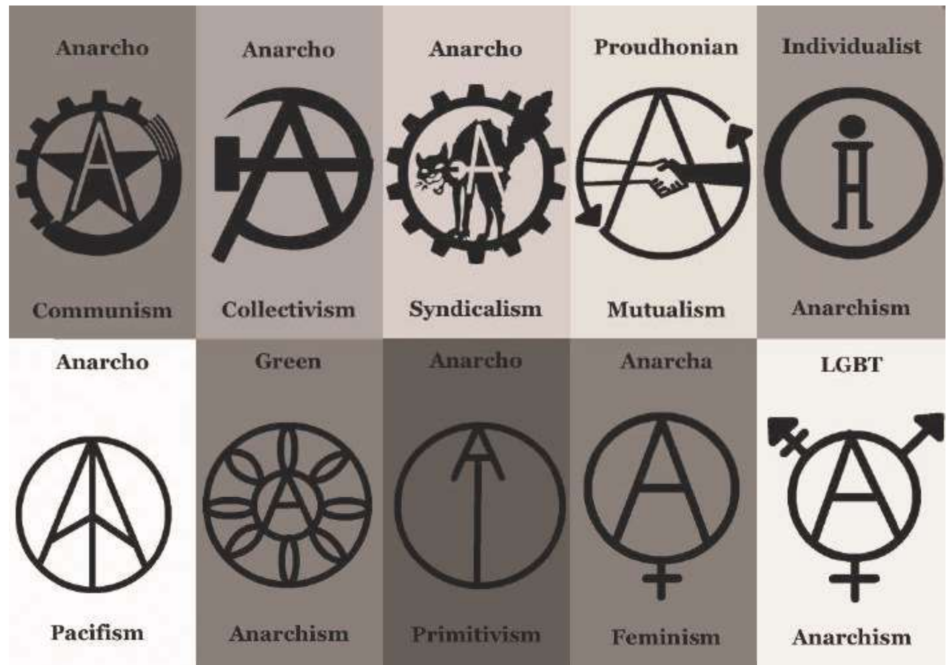
door Naeri

Noot
* Tot 1 juli is ook het Nederlandse fregat 'Van Amstel' actief op de Egeïsche zee onder het mom van onderscheppen van smokkelaars.

Meer info
www.diktio.org/node/58

Op naar het tiende congres van de IFA!

Van 4 tot 7 augustus zal in Frankfurt het tiende congres van de Internationale van Anarchistische Federaties (IFA) worden gehouden. De bijeenkomsten vinden plaats op de universiteitscampus.

Het vorige congres van de IFA vond plaats in Saint-Imier tijdens de grote internationale anarchistische bijeenkomst. Dit leidde tot veel nieuwe contacten voor de IFA, die tot dan toe vooral op Europa was gericht, met uitzondering van het contact met een federatie in Argentinië. De contacten met andere Latijns-Amerikaanse landen leidden tot initiatieven voor federaties op het hele Amerikaanse halfrond, met name in Brazilië, Zuid-Chili en het Caribische gebied. Tegelijkertijd roerden veel belangrijke anarchistische groepen in Cuba en Venezuela zich. Het gevolg van een en ander is dat de structuur van de IFA moet veranderen, want de huidige organisatievorm is niet op deze samenwerking berekend.

Dat geldt nog sterker nu er van buitenaf libertaire initiatieven zijn ontstaan, met name als gevolg van de Arabische Lente. In Saint-Imier maakten we voor het eerst kennis met de libertaire opvattingen van de Koerden, maar er zijn in het gehele Midden-Oosten bewegingen tegen het staatsgezag die pogingen doen tot federalisme. Dat leidt tot uitwisseling van inzichten. Vooral de Turkse beweging DAF en het Koerdisch Anarchistisch Platform (KAF) spelen hierbij een rol. Maar ook in Griekenland beginnen anarchistische groepen samen te werken, terwijl er ook in Tunesië kansen zijn. Dit leidt tot deelcongressen en bijeenkomsten. Op Kreta werd er van 9 tot 18 oktober 2015 een grote mediterrane anarchistische bijeenkomst gehouden.

Het gevolg van dit alles is dus dat de interne structuur van de IFA op de schop moet. Het associatieve pact of statuut van de IFA is onderwerp van het komende congres. Voorgesteld wordt dat ten eerste de voorwaarde dat in elk bestaand land slechts één federatie mag zijn wordt afgezwakt. Ten tweede moet de mogelijkheid bestaan om toe te treden als ‘*associated project*’ of ‘federatie-in-wording’. Ten derde zullen er secretariaten komen voor elk werelddeel, waarbij het huidige secretariaat over Europa zal gaan.

De interne structuur van de IFA moet op de schop

Onderwerpen op het congres, naast de organisatie van de IFA (die waarschijnlijk ‘intern’ moeten worden besproken), zijn anarchisme in Latijns-Amerika, strategieën tegen het nationalisme, ‘*safer spaces*’-gedrag, anarchistische propaganda door de IFA, feminisme, crisis, tegen oorlog, opvang van en solidariteit met *alle* migranten. Hopelijk leiden discussies van delegaties tot documenten. Er worden in ieder geval teksten hierover voorbereid.

Tijdens de afgelopen Pinksterlanddagen heb ik een workshop gehouden over de inhoud van het congres, de nieuwe koers van de IFA en de grotere vrijheden die er met name voor de Vrije Bond zijn ontstaan om zich aan te melden. De Vrije Bond is dan ook uitgenodigd om zoals in Carrara 2007 en Saint-Imier 2012 ook dit congres bij te wonen en aan het overleg mee te doen. Na afloop van het congres is de IFA zo georganiseerd dat alle formele belemmeringen van de Bond om lid te worden zijn weggenomen. Zelf hoop ik dat de Bond tot een positieve beslissing kan komen en dat de internationale contacten dankzij aansluiting bij de IFA worden verbreed.

De organisatoren van het congres willen dat er een grote delegatie van meerdere personen van de Vrije Bond naar Frankfurt komt. Ik hoop dat ik tijdens het komende congres veel Vrije Bonders zal tegenkomen met wie ik indrukken kan uitwisselen. Voor gebruik van het congresgebouw door de IFA wordt door de universiteit entree geheven van 10 euro per persoon. De maaltijden van de samenwerkende keukens zijn veganistisch en worden voor de gebruikelijke lage advieskosten verzorgd.

Documenten over het congres worden gepubliceerd op de website van de IFA: i-f-a.org.

Tot in Frankfurt?

door Jan Bervoets

Dictator Franco verdient geen lof

Als kind herinner ik me nog dat mijn geschiedenisleraar een cartoon liet zien waarop Adolf Hitler, Benito Mussolini en Francisco Franco stonden afgebeeld. Adolf en Benito waren goede maatjes, maar Francisco stond als eenling buiten het groepje. Hij mocht niet echt mee doen met de as van het kwaad. Hetzelfde idee doemt op als je de teksten van extreemrechtse muziekgroepen bekijkt waarin de 'helden' van het Derde Rijk en het fascisme worden bezongen, terwijl de generaal die Spanje 'heeft bevrijd van de communisten' nauwelijks aandacht krijgt.

'Der Propeller dreht sich, die Maschine bewegt sich, Der Vogel steigt in den Himmel hinauf! Legion Condor, Legion, Du bist noch nicht verloren! Heldenhafter Kampf, heldenhafter Widerstand, Heldenhafte Söhne, gezeugt in diesem, unserem Land!' Het zijn enkele tekstregels uit het lied 'Legion Condor' van de Duitse neonazi-band Nahkampf. Legion Condor was een Duitse legereenheid die door Hitler naar Spanje werd gestuurd om generaal Franco te helpen in zijn strijd tegen de Spaanse republiek. Naast de Duitsers vochten er ook Italiaanse fascisten mee onder de gemeenschappelijke vlag van 'strijd tegen het bolsjewisme'. Voor Hitler was het een experiment, om zijn nieuw oorlogsmateriaal te testen, in het bijzonder dat van de luchtmacht. Bekend werd het bombardement op de Spaanse stad Guernica op 26 april 1937, waar Pablo Picasso een gelijknamig schilderij over heeft gemaakt.

Zwijgen
Het lied van Nahkampf bezingt in feite de 'heldendaden' van de nazi's en rept met geen woord over Franco en zijn fascistische aanhangers. Ook de CD *Legion Condor* van Nahkampf staat in het teken van de 'heldhaftige' Duitse soldaten. Op de voorkant prijkt een afbeelding van een gedenksteen waarop geschreven staat: *'Hier ruhen Deutsche Flieger, gefallen im Kämpfe für ein freies Spanien'.* Andere extreemrechtse bands doen niet anders, zoals de Duitse muziekgroep Eiserne Garde. In het nummer 'Legion Condor' drukt de band het als volgt uit: *'Wir flogen jenseits der Grenzen mit Bomben gegen den Feind, hoch über der spanischen Erde mit den Fliegern Italiens vereint'.* Eiserne Garde noemt nog wel Italië als bondgenoot, maar zwijgt verder over Francisco Franco.

Fascist
Een persoon die wel zijn sporen in extreemrechtse kringen heeft nagelaten is de Spaanse fascist José Antonio Primo de Rivera. In de brochure *Fortaste of a new dawn, five harbringers of the National Revolution*, uitgegeven door de Engelse uitgeverij Rising Press, is aandacht besteed aan zijn achtergronden en zijn Falange-partij (Falange Española). Falangisten, zoals de aanhangers van deze partij werden genoemd, streefden naar een corporatistische staat met nationale eenheid waarbij racisme als verdelende factor werd afgewezen. De partij kwam voort uit twee kleine fascistische partijen en werd in 1933 opgericht en geleid door José Antonio Primo de Rivera. Vanwege financiële nood fuseerde de Falange in 1934 met de Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista en werd voortaan Falange Española de las Juntas Ofensiva de Nacional Sindicalista genoemd. Deze nieuwe groep was sterk gericht op het Italiaanse fascisme. In 2013 verschijnt bij de extreemrechtse en op nationaal-anarchistische geschoeide uitgeverij Black Front Press het boek *José Antonio Primo de Rivera, The Spanish Contribution to Political Thought.* Het boek bevat Primo de Rivera's politieke ideeën en idealen over economie, patriottisme, revolutie en staat.

Gevestigd
Net zoals bij andere fascistische organisaties was de liedcultuur een belangrijke bindende factor. Primo de Rivera was zich hiervan bewust en schreef in 1935 het lied 'Cara al sol', sindsdien het lijflied van de Falangisten. Of Primo de Rivera het lied daadwerkelijk heeft geschreven blijft onzeker, volgens sommige bronnen wel, andere betwijfelen het. Binnen extreemrechtse kringen is het lied nog steeds populair, zo werd het onder andere gebruikt door de Duitse muziekgroep Jungsturm.

Argentum, een Argentijnse extreemrechtse industrial-band, verheerlijkt de fascistische leider in het nummer 'Jose Antonio' en een tekstcitaat van hem is te vinden op de verzamel-CD *Rock Against Demokratur!*. Deze laatste CD staat vol met nummers van antidemocratische, neonazistische en antisemitische muziekgroepen. Primo de Rivera heeft zich als naam in de extreemrechtse scene gevestigd, terwijl het muisstil blijft rondom dictator Franco.

Militant katholiek
Ook wordt de generaal niet genoemd wanneer het gaat om de in Spanje gestorven Belg Léon Degrelle. Deze voormalige SS-man stierf in 1994 en bleef tot aan zijn

dood trouw aan het nationaal-socialisme. Degrelle werd geboren in 1906 in België en groeide op in een rooms-katholiek gezin. Hij werkte voor de kleine katholieke uitgeverij Christus Rex, die onder andere het blad *Rex* uitgaf. In 1934 richtte Degrelle zijn eigen uitgeverij, Les Éditions de Rex, op en streefde naar een militanter katholicisme met nationalistische trekjes. Met geestverwanten werd hij in 1936 oprichter van Rex, een naar autoritaire en fascisme neigende organisatie. Rex ageerde tegen de invloed van grote bedrijven op de politiek, maar ook tegen het partijenstelsel en de corruptie. Het dweepte openlijk met het fascisme in Italië en beschouwde Mussolini als een voorbeeld.

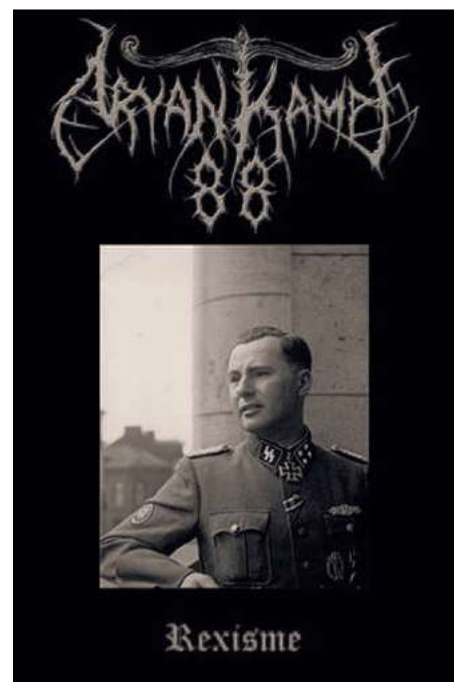
Populair

In 1941 richtte de Belg het Légion Wallonie op dat pas in 1943 onder de Waffen SS werd geplaatst. Voor zijn militaire operaties onder Duits bewind kreeg hij diverse militaire onderscheidingen die soms persoonlijk door Adolf Hitler werden uitgereikt. Na het einde van de oorlog wist hij via Noorwegen naar Spanje te vluchten, waar hij onder Franco gedurende een halve eeuw gastvrijheid genoot. Met behulp van zijn geloofsgenoten van de Falange kreeg hij in 1954 zijn nieuwe Spaanse identiteit: José León Ramírez Reina. In België werd Degrelle bij verstek veroordeeld tot de doodstraf. Het enige wat hij aan de oorlog betreurde was dat de nazi's de oorlog niet gewonnen hadden. Een dergelijk bevlogen leven is natuurlijk de kroon op het werk van de nationaal-socialisten en daarom wordt hij door diverse extreemrechtse bands geprezen en bejubeld.

Wannabe

Waarom worden de hierboven beschreven organisaties en personen wel bejubeld en generaal Francisco Franco niet? Een mogelijke reden hiervoor is dat Franco wel sympathie had voor Benito Mussolini en Adolf Hitler, maar hij zich niet met deze twee op een lijn wilde stellen. Tijdens de eindfase van de Tweede Wereldoorlog distantieerde Franco zich zelfs van de as van het kwaad. Franco's militaire dictatuur steunde op het leger, de katholieke kerk, de monarchisten en de fascistische Falangebeweging. Hij zorgde ervoor dat al deze groepen tevreden werden gehouden. Daarnaast was Franco in eerste plaats militair. Zijn politieke ideeën kwamen niet veel verder dan herstel van de openbare orde en het bewaken van de eenheid van Spanje. Overigens had Franco wel een aversie tegen het liberalisme, dat hij beschouwde als een voorbode van het communisme. Het meest kenmerkende aan Franco's bewind was zijn gebrek aan een vastomlijnde doctrine en zo kon hij het elke keer weer aanpassen aan de eisen van de tijd. Kortom, de dictator was een draaikont zonder politieke visie. Een *wannabe*-fascist waar je als rechtsextremist niet trots op kan zijn. De al eerder aangehaalde cartoon van de geschiedenisles herhaalt zich, met het verschil dat José Antonio Primo de Rivera en Léon Degrelle nu de helden van extreemrechts zijn en waar generaal Franco wederom buiten de boot valt.

> Franco was een draaikont zonder politieke visie

door John Postma, redactiecollectief Alert!

Meer info
www.alertmagazine.nl
www.laatzenietlopen.nl

Sjakoo's boekentips

Ditmaal hebben Sjakoo's boekentips een iets andere vorm dan gebruikelijk. We zullen in deze aflevering een overzicht van een selectieve greep uit de (grotendeels) nog leverbare boeken geven, die diverse aspecten van de Spaanse Burgeroorlog en Revolutie belichten, met een nadruk op anarchistische standpunten en de rol van de anarchisten in de jaren 1936-1939.

Overzichtswerken

Om de Spaanse Burgeroorlog en Revolutie te begrijpen in zijn historische context is kennis van enige voorgeschiedenis onontbeerlijk. De beste inleiding daartoe is Gerald Brenan's *The Spanish Labyrinth: An Account of the Social and Political Background of the Spanish Civil War* (2014, Cambridge University Press). Dit oorspronkelijk voor het eerst in 1943 verschenen boekwerk (in 1947 verscheen een Nederlandse vertaling onder de titel *Het Spaanse Labyrinth*) geeft een zeer gedegen overzicht van de Spaanse geschiedenis vanaf 1800 en de opkomst van alle politieke stromingen, met ook zeer uitgebreid aandacht voor de vroege geschiedenis van de anarchistische stroming in Spanje. Brenan's boek houdt op met het uitbreken van de burgeroorlog.

Paul Preston schreef met *The coming of the Spanish Civil War: Reform, Reaction and Revolution in the Second Republic* (1994, Routledge) een zeer goed leesbare inleiding over de oorzaken van de Spaanse Burgeroorlog.

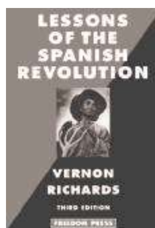
Een algemene geschiedenis van de complete burgeroorlog vindt men in Hugh Thomas' *The Spanish Civil War* (2003, Penguin), hoewel er in de stukken die over de anarchistische beweging gaan nogal wat foutjes en onnauwkeurigheden zitten. Wie meer in het militaire verloop van de burgeroorlog geïnteresseerd is zou Antony Beevor's *De strijd om Spanje: De Spaanse Burgeroorlog 1936-1939* (2006, Ambo-Anthos) kunnen lezen.

Het helaas zeer dure, maar zonder twijfel beste overzichtswerk over de burgeroorlog en de revolutie is dat van Burnett Bolloten, *The Spanish Civil War: Revolution and Counterrevolution* (1991, University of North Carolina Press). Bolloten's lijvige standaardwerk beschrijft ontelbare *ins and outs* van de burgeroorlog en de revolutie, waarbij de nadruk ligt op de strijd om de revolutie door te zetten en de krachten die zich daar met hand en tand tegen verzetten en een oorlog binnen het eigen 'republikeinse' kamp voerden tegen met name de radicale anarchistische secties binnen de CNT en de FAI en de links-communistische POUM. Bolloten baseerde zijn werk op zeer gedetailleerd bronnenonderzoek en liet allerlei 'feiten' checken waardoor hij nogal wat mythen kon ontmaskeren.

Over de rol van anarchisten

Dan nu de rol van de anarchisten in de revolutie en burgeroorlog. José Peirats geldt als de officieuze huishistoricus van de CNT. Hij schreef onder meer *Anarchists in the Spanish Revolution* (1998, Freedom Press) en de driedelige geschiedenis *The CNT in the Spanish Revolution* (2005, Meltzer Press/Christie Books). Peirats is een erg voorzichtig man en beschrijft in grote lijnen de geschiedenis vanuit het gezichtspunt van de bureaucraten binnen de CNT (die dus voor regeringsdeelname en militarisering waren en die bij verzet tegen het terugdraaien van de verworvenheden van de revolutie optraden als brandweermannen). Voor de tegengeluiden moet men te rade bij een keur aan deelstudies, dan wel memoires van óf biografieën over anarchisten uit het kritische kamp. De Spaanse anarchist Miquel Amorós heeft al meerdere biografieën geschreven over personen of groepen uit het kritische kamp (José Pellicer van De IJzeren Colonne; De Vrienden van Durruti; Francisco Maroto). Helaas zijn die nog niet naar het Engels vertaald. Ook Abel Paz (Diego Camacho), de biograaf van de te vroeg gestorven anarchist Buenaventura Durruti, schreef in zijn vierdelige autobiografie menige kritische noot over de bureaucratische secties. In de laatste jaren van zijn leven beweerde hij bij voordrachten helaas het tegendeel. Maar ook de autobiografische boeken van Paz werden nog niet vertaald naar het Engels (wel naar het Duits). Een al tamelijk oud maar nog steeds leverbaar werk uit kritische hoek is Vernon Richard's *Lessons of the Spanish Revolution, 1936-1939* (1953, Freedom Press). Hij veegt de vloer aan met de bureaucratische delen van de CNT, die de revolutie verkwanselden voor deelname voor spek en bonen aan de republikeinse regering.

Abel Paz verhaalt in *The Story of the Iron Column: Militant Anarchism in the Spanish Civil War* (2011, AK Press) de chronologische geschiedenis van een de radicaalste takken van de Spaanse anarchistische organisatie CNT-FAI. De IJzeren Colonne werd twee weken na het begin van Franco's staatsgreep (in juli 1936) door radicale anarchisten opgericht in Valencia. Hun streven was tweeledig. Enerzijds de sociale revolutie, waar men al zo lang op wachtte, op gang te brengen, en anderzijds de fascistische opmars stuiten. De IJzeren Colonne trok in de richting van de frontlijn bij de door de Franquisten gecontroleerde stad Teruel. Al snel bleek dat de centrale regering en een deel van de leiding van de CNT niets van deze radicale anarchisten wilden weten. Ze waren verstoken van aanvoer van wapens en munitie en werden al in een vroeg stadium blootgesteld aan lastercampagnes in de pers. De anarchisten van de IJzeren Colonne waren heftige tegenstanders van de toetreding van een aantal kopstukken van de CNT-FAI tot de Catalaanse en centrale regering. Tevens verzetten zij zich met hand en tand tegen de door de centrale regering nagestreefde militarisering van de arbeidersmilities aan het front. Al in het najaar van 1936 werden IJzeren Colonne-leden het slachtoffer van de langzaam op gang komende repressie van met name communistische zijde. Telkens weer liet de Colonne van zich horen (o.a. via haar eigen dagblad *Linea de Fuego*). Met de vlucht van de centrale regering in november 1936 van Madrid naar Valencia, kwam de contrarevolutie (uit Republikeins kamp) gevaarlijk dichtbij de invloedszone van de IJzeren Colonne. De botsingen met communisten en troepen die onder de centrale regering vielen werden steeds veelvuldiger. In maart 1937 zagen de leden van de IJzeren Colonne zich gedwongen door de alom heersende repressie het moede hoofd te buigen en de militarisering te slikken. Maar nog meerdere malen zouden (groepen van) ex-leden zich roeren.

Rinze Lenstra schreef met *Anarchisme en syndicalisme in Spanje* (2007, Aspekt) een redelijk neutrale, maar sterk op Brenan leunende, geschiedenis van het Spaanse anarchisme. Groot gemis is hier echter wel dat de auteur helemaal geen gebruik van Spaanstalige bronnen heeft gemaakt en daardoor heel veel nieuwe kennis van de afgelopen 25 jaar niet mee heeft genomen in zijn studie. Dat is een gemiste

kans, aangezien dit eigenlijk de eerste poging was voor een Nederlandstalig overzichtswerk over dit thema.

De Engelse anarchist Stuart Christie publiceerde *We, the anarchists! A study of the Iberian Anarchist Federation (FAI) 1927-1937* (Meltzer Press, 2000), wat een geschiedenis is van de FAI. De FAI was de Iberische Anarchistische Federatie, die opgericht werd in 1927 met de bedoeling het anarchistische karakter van de CNT te waarborgen. Christie beschrijft die geschiedenis zeer gedetailleerd en met veel kennis van zaken. Zijn sympathie ligt duidelijk bij de radicaalste stromingen binnen de FAI en CNT, zoals de affiniteitsgroep 'Vrienden van Durutti' die in hun krant *El Amigo del pueblo* scherpe kritiek uitoefende op de deelname van de CNT aan de republikeinse regering. Het boek bestrijkt de complete geschiedenis van de FAI vanaf haar oprichting in 1927 tot haar feitelijke uitschakeling na de beruchte Meidagen in Catalonië – waarbij de Stalinistische partij PCE de werkelijk revolutionaire stromingen (zoals delen van de FAI en de links-communistische POUM) en verworvenheden van kort na het uitbreken van de Spaanse Burgeroorlog in juli 1936 (met name de volksmilities en collectivisaties) definitief de nek omdraaide. Het boek is doorspekt met veel materiaal uit FAI-kringen en geeft een goed inzicht in de verschillende visies die binnen de FAI circuleerden ten aanzien van hoe men de samenleving vorm wilde geven.

Collectivisaties

Voor wie wil weten wat de collectivisaties en de revolutie in de praktijk inhielden kan je terecht bij Jacques J. Giele's *Arbeiderszelfbestuur in Spanje: Een verslag van de collectivisaties van de Catalaanse economie tijdens de Spaanse Burgeroorlog 1936-1939* (2004, Kelderuitgeverij). Giele beschrijft zeer gedetailleerd, doorspekt met statistisch materiaal, hoe in Catalonië de collectivisaties ter handen werden genomen. Dit wordt per afzonderlijke bedrijvigheids- of industrietak beschreven. Ook Gaston Leval (*Collectives in the Spanish revolution*), Sam Dolgoff (*Anarchist collectiA ves*) en Hanneke Willemse's *Onvoltooide revolutie* beschreven dit proces, maar die boeken zijn alleen nog maar tweedehands te vinden.

Ooggetuigenverslagen

Dan komen we bij de ooggetuigenverslagen. Als eerste het onovertroffen boek van George Orwell, *Homage to Catalonia* (Nederlands: *Saluut aan Catalonië*, alleen tweedehands verkrijgbaar). Aan te bevelen is de recente heruitgave onder de titel *Orwell and Spain*, die behalve genoemde titel, Orwell's klassieke verslag over zijn belevenissen tijdens de Spaanse Burgeroorlog, al zijn geschriften met betrekking tot Spanje en burgeroorlog en revolutie bevat. Orwell was geen anarchist. Hij ging aanvankelijk als journalist naar Spanje, om de uitbrekende burgeroorlog en revolutie te verslaan. Al spoedig liet hij zich inlijven bij de soldaten-militie van de onafhankelijk-revolutionaire organisatie POUM. Hij beschrijft het verloop van de gevechten aan het front in Aragón, de samenwerking met de anarchisten, de door de Spaanse Communistische Partij aanvankelijk achter de schermen en later openlijk ontplooide contrarevolutie, de militarisering van de milities. Het boek besluit met een beschrijving van de 'staatsgreep' die de communisten in mei 1937 in Barcelona pleegden. Een indrukwekkend, eerlijk en aangrijpend tijdsbeeld.

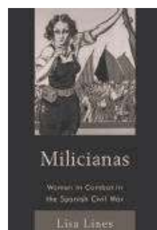

Een ander ooggetuigenverslag is het boek van Hanns-Erich Kaminski, *Barcelona 1936* (2009, Uitgeverij Iris). De schrijver, met sterk anarchistische sympathieën, verblijft van september 1936 tot januari 1937 in Catalonië. In zijn boek beschrijft hij van binnenuit op een levendige, informatieve en kritische wijze het verzet en de sociale revolutie. In de loop van zijn relaas voorvoel je al dat het niet lang meer zal duren totdat de revolutie om de zeep geholpen zal worden door de behoudende krachten in het republikeinse kamp.

Over de rol van vrouwen

Over de rol van vrouwen is een beperkt aantal boeken in Engels (nog) leverbaar. Een algemeen overzichtswerk is Martha A. Ackelsberg *Free women of Spain: Anarchism and the struggle for the emancipation of women* (2005, AK Press). Ackelsberg beschrijft de situatie van vrouwen in Spanje gedurende de Spaanse Burgeroorlog, geeft aan wat de bezigheden en het participatieniveau van de vrouwen waren binnen de Spaanse anarchistische beweging, op welke wijze de vrouwen zich organiseerden en aan de revolutie, debatten en gevechten deelnamen. Tevens beschrijft ze de vorming en activiteiten van de grote vrouwenorganisatie Mujeres Libres (Vrije Vrouwen). Lisa Lines' *Milicianas: Women in combat in the Spanish civil war* (2012, Lexington Books) schildert de deelname van vrouwen aan de milities, die in juli 1936 en de maanden daarna de eerste gevechten leverden met de soldaten van generaal Franco.

Tot slot een boek over herinneren en herinnering. Hanneke Willemse voltooide in 1996 haar proefschrift *Gedeeld verleden. Herinneringen van anarcho-syndicalisten aan Albalate de Cinca, 1928-1938*. Dit boek geeft een breder beeld van de sociale revolutie die in Spanje plaatsvond, het geeft een beeld van een periode van de grootste vrijheid die er ooit was. Door wat er na het neerslaan van de sociale revolutie allemaal is gebeurd, zijn in haar ogen herinneringen van mensen vervormd geraakt: voor degenen die in ballingschap naar het buitenland gingen, was het de mooiste periode in hun leven. In Spanje zelf leefden mensen in een andere ballingschap, waar idealen ver weg gestopt moesten worden om het Franco-regime te overleven. Mensen zijn de sociale revolutie 'vergeten', hebben hem verdrongen. Het onderhavige proefschrift handelt over de beleving van de sociale revolutie die plaatsvond in het Aragonese dorpje Albalate de Cinca. Uit interviews met (voormalige) bewoners, die actief zijn geweest in de anarcho-syndicalistische beweging in het dorp, destilleert Willemse twee wijd uiteenlopende geschiedenissen.

De lezer dient wel te beseffen dat er boekenkasten vol zijn geschreven over dit thema en dat we hier slechts een kleine selectie gepresenteerd hebben. Het Fort heeft alleen al drie meter boeken in vijf talen over de Spaanse revolutie en burgeroorlog staan. Ook in de tweedehands afdeling staan de nodige juweeltjes voor een prikkie. Veel leesplezier.

door Jeroen ten Dam

Al de besproken boeken zijn verkrijgbaar/bestelbaar bij de betere boekhandels (Fort van Sjakoo te Amsterdam en Rosa te Groningen). Het Fort van Sjakoo verzorgde deze rubriek en heeft de boeken ook op voorraad. Ondersteun de laatste alternatieve boekhandels – zonder winstoogmerk, door vrijwilligers gedraaid – van Nederland en bestel of koop je boeken dáár.

Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24
Amsterdam
020-6258979
info@sjakoo.nl
www.sjakoo.nl

Inleiding

Tachtig jaar geleden brak de Spaanse Burgeroorlog uit. Het was de eerste gelegenheid waarbij een rechts autoritair stelsel, geïnspireerd door het fascisme van Mussolini en Adolf Hitler langs gewapende weg in Europa regeringsmacht probeerde te veroveren en overwon. Het regime kreeg de steun van de Vaticaanse diplomatie onder leiding van Eugenio Pacelli (de latere paus Pius XII), die zelfs door katholieke zuilen geïnspireerde arbeidersbewegingen als verdacht beschouwde. Volgens zijn richtlijnen kon Christelijk geloof alleen maar worden opgelegd vanuit het centrum van het staatsgezag. Dus via creaturen als Mussolini, Dolfuss, Horthy, Pilsudsky, Salazar voor Italië, Oostenrijk, Hongarije, Polen, Portugal en uiteindelijk Franco voor Spanje. Rooms bekeringsbeleid stond in die optiek gelijk met strijd tegen democratie, laat staan werkelijke arbeidersmacht. De machtsgreep van Hitler bleek voor Pacelli uiteindelijk een mislukte gok. Toen hij in 1939 paus Pius XII werd, viel Hitler in 1939 na een pact met de antikerkelijke Stalin het Roomse Polen binnen en ging daar tot kerkvervolging over.

Aanleiding voor de Spaanse staatsgreep was dat zowel links als rechts in 1936 met het parlementaire stelsel geen genoegen namen: rechts omdat het na de nederlaag van de verkiezingsstrijd met het volksfront de absolute macht wilde behouden. Links omdat de institutie van de democratie geen garantie bood tegen het fascisme. Zo werd de verkiezingsstrijd voortgezet met gewapende ordediensten totdat Franco en de zijnen hun staatsgreep organiseerden. Het antwoord werd gegeven door de Spaanse arbeiders- en boerenmassa's die zelf de macht over hun situatie grepen en de strijd aangingen tegen de staat. De gevolgen hiervan staan in dit themagedeelte beschreven.

Naarmate de geschiedschrijving vordert, wordt duidelijk dat de anarchistische revolutie van 1936 grotere kansen had tot levensvatbaarheid dan indertijd werd aangenomen. Over het hoe en waarom van die kansen en in hoeverre ze zijn genegeerd is al in *Buiten de Orde*, lente 2011 geschreven door militante woordvoerders tijdens de burgeroorlog zelf. Nu volgt er een afronding door Peter Storm en het echtpaar Prudhommeaux. Over de achtergrond van de burgeroorlog zelf schrijft Dennis de Lange, die over de nasleep een interview hield met enkele Spaanse kennissen. Want de gevolgen van de burgeroorlog zijn in Spanje nog te zien en te voelen. Massagraven van vergeten concentratiekampen onder Franco worden nog steeds gevonden. Er zullen nog meer publicaties en lezingen komen, bijvoorbeeld in het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, waar nog altijd het archief van de CNT berust.

Spanje leeft nog altijd in perspectieven van de mogelijkheid van een maatschappij zonder staat. De massa's weten zich nog steeds te organiseren en onze kameraden van de CNT en de FAI houden niet alleen tradities hoog, maar weten ook nog wegen te vinden als de bevolking opnieuw zijn wegen zoekt naar een zelfbeheerde maatschappij. Naast de oude arbeidersbeweging zijn er nu ook de *Indignados* en hun wijk- en buurtcomités, die met hun algemene vergaderingen en steunorganisaties alternatieven voor de staat oproepen. De reactie van de staat hierop is de Ley Mordaza, die aan de politie de vrijbrief geeft om willekeurig te arresteren en te folteren, omdat belediging van het openbaar gezag in welke vorm dan ook ('naar oordeel van de politie' en zonder rechterlijke toetsing) zwaar wordt beboet. Ook hierover verderop meer.

De tijden van El Caudillo dreigen weer terug te keren. Orbán in Hongarije, Kaczyński in Polen, Hofer bijna in Oostenrijk, Poetin en Erdoğan in Rusland en Turkije, met de Oekraïense oligarchen daartussenin. Als Rajoy bij de volgende verkiezingen er wordt uitgegooid om de Ley Mordaza teruggedraaid te krijgen, wat gaat er dan in Spanje gebeuren?

de redactie

Valencia 1937

De Spaanse Burgeroorlog (1936-1939) in vogelvlucht

Het onderstaande vormt een kort overzicht van de Spaanse Burgeroorlog en dient als achtergrondartikel voor de overige stukken in dit thema.

Aanleiding voor de Spaanse Burgeroorlog was de *pronunciamiento*, de militaire staatsgreep tegen de regering van de nog jonge Spaanse republiek. Hoewel de coup aanvankelijk leek op een van de vele staatsgrepen uit de Spaanse geschiedenis, stuitte deze op dusdanig verzet dat hij leidde tot een driejarige burgeroorlog, gevolgd door een fascistische dictatuur die tot aan de dood van Franco in 1975 zou voortduren. De Spaanse Burgeroorlog was in vele opzichten een voorbode van de Tweede Wereldoorlog, waarin fascisme en democratie tegenover elkaar kwamen te staan, en was, gezien het grote aantal burgerslachtoffers, in vele opzichten ook een totale oorlog.

Aanleiding: 17 juli 1936

Op 17 juli 1936 pleegde een groep officieren van het Spaanse leger een goed voorbereide staatsgreep om de vijf maanden eerder gekozen Volksfrontregering af te zetten. De coup begon om vijf uur 's middags in het militaire garnizoen van Melilla, de Spaanse enclave in Marokko. Generaals die trouw waren aan de Republiek werden doodgeschoten door de nationalisten, die daarna de arbeiderswijken introkken om vakbondsmensen uit de weg te ruimen. De vakbonden CNT en de UGT boden premier Quiroga hun hulp aan tegen de zogenaamde rebellen, maar die verwachtte geen steun voor de coup in de rest van het land, en wees het aanbod af. Hij had het mis.

De volgende dag namen ook op andere plekken in Spanje nationalistische militairen de macht over. Quiroga trad af en werd opgevolgd door Giral, die wél besloot om wapens aan het volk uit te delen. Het lukte de nationalisten daardoor niet om het hele land in hun macht te krijgen. In de wat conservatievere gebieden als Léon en Castilië, en enkele steden in het zuiden, grepen zij de macht, maar in de grote steden en de industriële centra van het land werd hij in de kiem gesmoord; in Madrid en Barcelona worden de couplegers verslagen door het volk en de arbeiders milities en door politie en soldaten die de Republiek zijn trouw gebleven. De coupplegers onder leiding van generaal Mola weigerden echter elke onderhandelingspoging en stuurden daarmee aan op een burgeroorlog.

Aanvankelijk zag het er somber uit voor de nationalisten. Iets meer dan de helft van het leger was loyaal aan de Republiek. De nationalisten beschikten weliswaar ook over het door Franco geleide Afrikaanse Leger, maar dat leger bevond zich in Spaans-Marokko, en kon niet naar Spanje getransporteerd worden omdat de marine de coup niet steunde. Maar met hulp van nazi-Duitsland en het fascistische Italië, die binnen enkele dagen een lucht- en zeebrug wisten op te zetten, lukte dit wel, waardoor het leger van de nationalisten in Spanje nu zo ongeveer werd verdubbeld. Vanuit Burgos Franco zijn opmars langs de Portugese grens, en bezette Estremadura en Badajoz en vestigde zich in Talavera de la Reina, om vanuit daar de aanval op Madrid te openen, zo'n honderd kilometer verderop.

Non-interventie

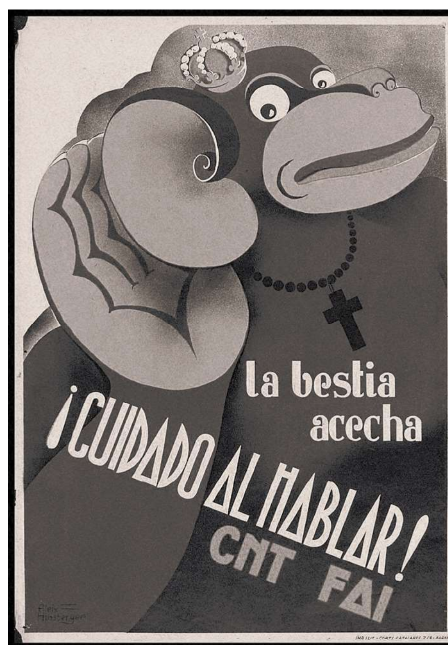
Het deels geamputeerde republikeinse leger bleek zich niet te kunnen reorganiseren en het lukt niet de opmars van Franco en zijn troepen te stoppen. De door vakbonden en politieke partijen opgerichte milities slaagden er nog wel in de zuidelijke tak van het nationalistische leger terug te dringen, maar het gevaar bleef dreigen, zowel vanuit

het noorden als vanuit het zuiden. De republiek wilde haar leger versterken met betere wapens, en hoopte op steun van de Franse Volksfrontregering van Léon Blum, die in april in aan de macht was gekomen. Maar vanwege de steun die de nationalisten kregen van Duitsland en Italië riskeerden de democratische mogendheden het in gevaar brengen van het Europese politieke evenwicht. Na Hitlers militarisering van het Rijnland en Italië's invasie van Ethiopië was dit uiterst precair geworden. Interventie kon oorlog betekenen, en dat wilde men niet. Frankrijk en Groot-Brittannië namen vervolgens op 2 augustus het initiatief tot het sluiten van een non-interventie pact: neutraliteit in het Spaanse conflict en afzien van wapenleveranties. Alle grote mogendheden tekenden – op de VS na, al werd er door Amerikaanse bedrijven wel olie geleverd aan de nationalisten – inclusief Italië en Duitsland die Franco van doorslaggevende steun voorzagen, en de Sovjet-Unie, de belangrijkste wapenleverancier van de republikeinen.

De internationale publieke opinie stond echter duidelijk aan de kant van de republiek en overal ter wereld kwam spontaan antifascistische steun op gang. Zowel in Europa als in de VS ontstonden al vrij snel initiatieven in de vorm van bijeenkomsten, inzamelacties, principeverklaringen van intellectuelen en mensen uit de culturele sector. En natuurlijk waren er de vrijwilligers die naar Spanje trokken om tegen Franco te vechten, meer dan 30.000 in totaal, voornamelijk in de zogenaamde, door de communisten beheerste, Internationale Brigades. Via het hoofdkwartier in Albacete trokken ze in geïmproviseerde bataljons, zonder duidelijke strategie, en soms zonder enige oorlogservaring of militaire training, naar het Aragonese front.

De rol van de Internationale Brigades was enorm belangrijk, tijdens alle fasen van de oorlog, maar vooral in de verdediging van Madrid, en vooral ook vanwege het psychologische effect dat hun strijdbaarheid had op de Madrilenen. Het verzet van de stad in de herfst van 1936 heeft haast mythische proporties aangenomen. De verovering door de nationalisten met luchtsteun van het Duitse Condor-legioen was al bijna een feit en generaal Varela was al in de stad. Maar onder het motto 'No Pasaran', en met hulp van de Internationale Brigades en de Russische luchtsteun die ook net op gang was gekomen, werd het tij gekeerd en trokken de fascisten zich voorlopig terug. Alle verdere veldslagen in het midden van Spanje waren feitelijk allemaal pogingen om de hoofdstad te bereiken.

Oorzaken
Vanuit het perspectief van de wereldgeschiedenis lijkt de Spaanse Burgeroorlog op het eerste gezicht een strijd tussen fascisme en socialisme, tussen dictatuur en democratie. Maar vanuit een Spaans perspectief, zeker in die tijd, lag dit allemaal een stuk ingewikkelder. Franco's militaire staatsgreep was de aanleiding voor de burgeroorlog, dat is duidelijk. Maar wanneer je je realiseert dat er tussen 1814 en 1936 meer dan vijftig *pronunciamiento's* in Spanje zijn geweest, die vaak conservatieve, maar ook meer progressieve regeringen aan de macht hebben gebracht, weet je dat de oorzaken van de burgeroorlog een stuk dieper in de geschiedenis van Spanje moeten worden gezocht.

Het belangrijkste doel van Franco's coup was het afschaffen van de democratie en het blokkeren van alle democratische instituties. Afgezien van enkele korte periodes had de Spaanse democratie nooit echt goed gefunctioneerd. Tussen 1875 en 1923 fungeerde er een schijndemocratie waarin conservatieven en liberalen de dienst uitmaakten, die – corrupt en corrumperend – alle progressieve wetsvoorstellen van de Cortes (het parlement) wisten te blokkeren. Het particuliere belang prevaleerde veruit boven dat van Spanje en het Spaanse volk. In 1923 pleegt Primo de Rivera met toestemming van koning Alfonso III een staatsgreep om het tij te keren, en regionalistische opstanden (zowel in Catalonië, Baskenland als Galicië werd de roep om zelfbestuur steeds luider) en de door met name anarchisten georganiseerde proletarische opstanden de kop in te drukken.

De republiek
Na het uitbreken van de economische wereldcrisis van de jaren dertig stortte eerst de dictatuur van Primo de Rivera en vervolgens de monarchie onder het gewicht van de algehele malaise in. Op 14 april 1931 werd de republiek uitgeroepen en de verkiezingen die in oktober werden georganiseerd brachten een coalitie van links-republikeinen en sociaaldemocraten aan de macht. De regering stond voor een grote uitdaging. Wilde ze geaccepteerd worden, dan zou ze Spanjes grootste kwesties moeten oplossen op een voor zo veel mogelijk Spanjaarden acceptabele wijze.

Ten eerste was er de agrarische kwestie, waar Spanjes algehele economische en sociale stabiliteit van afhing, aangezien het grootste deel van de bevolking voor zijn inkomen nog afhankelijk was van de landbouw. In het midden en het zuiden van Spanje was het meeste land echter in handen van grootgrondbezitters, terwijl de landloze boeren moesten leven in de meest vreselijke ellende. Onder druk van massale protesten ging de nieuwe regering voortvarend aan het werk, maar met haar radicale onteigeningsprocedures joeg ze niet alleen de grootgrondbezitters, maar ook kleine en middelgrote landeigenaren, die soms op het land zelf, maar vaak ook in de steden woonden, tegen zich in het harnas. Zo kregen de grootgrondbezitters er heel wat bondgenoten bij.

De arbeidersbeweging in de steden hunkerde niet minder naar sociale gerechtigheid. Net als de boeren in Andalusië waren de arbeiders in de fabrieken van Catalonië vooral georganiseerd in de anarchosyndicalistische CNT, maar ook in de socialistische UGT, die aanvankelijk nog had samengewerkt met Primo de Rivera, maar inmiddels ook was geradicaliseerd en de onteigeningsretoriek van de anarchisten had overgenomen. Communisten waren er toen nog nauwelijks in Spanje, de anarchisten domineerden de arbeidersbeweging.

Behalve deze economische kwestie was er ook nog de rol van de katholieke kerk, die zorgde voor een verharding van de sociale conflicten. De kerk nam een belangrijke plek in in de Spaanse maatschappij. Tegen alle sociale onrust, het verval in internationaal aanzien, de geboorte van het regionalisme, bood de kerk de heersende klassen een instrument voor het pacificeren en verenigen van de massa's: het katholieke nationalisme, waarin het katholieke geloof werd gelinkt aan Spanjes glorieuze verleden. De kerk verzorgde bo-

vendien een deel van de sociale dienstverlening (scholen, gezondheidszorg, armenzorg, et cetera), waar velen van afhankelijk waren. Dit alles leidde tot een opleving van het kerkbezoek onder de lagere en middenklassen. Tegelijkertijd bestond er een groeiend antiklerikalisme, zowel in een intellectuele bourgeois vorm, als in een volkse variant, die zich vaak uitte in aanvallen op bijvoorbeeld katholieken en in kerkverbrandingen. De nieuwe regering was van plan om de rol van de kerk aan banden te leggen, en toen het debat hierover in de Cortes begon waren de verhoudingen meteen verziekt. Het voorgestelde artikel zou de kerk reduceren tot het niveau van elke andere vereniging: het stopzetten van staatssteun, een verbod op katholieke scholen, verwijdering van religieuze symbolen uit het openbare leven, en het seculariseren van het huwelijk, begrafenissen en begraafplaatsen. De katholieken en grootgrondbezitters, vaak dezelfde mensen, vonden steun hiertegen bij de CEDA (Spaanse Confederatie van Autonome Rechtse Partijen), een rechtse partij geleid door de proto-fascistische José María Gil Robles.

Ondertussen viel de regeringscoalitie uiteen nadat zij was vastgelopen in haar hervormingsplannen, waarbij ze had geprobeerd te laveren tussen de twee extreme oppositiebewegingen. De sociale omstandigheden waren explosief en de werkloosheid geëxplodeerd. In Barcelona en Asturië waren stakingen aan de orde van de dag. In Estremadura en Andalusië vernielden de boeren machines en namen in afwachting van de trage landhervormingen zelf het land in bezit. In Casas Viejas (Andalusië) werd onder anarchisten een bloedbad aangericht door de politie.

De regering verloor haar meerderheid en nieuwe verkiezingen werden noodzakelijk. De oude coalitie kwam met een verzwakte lijst, de anarchisten riepen op tot het onthouden van stemmen. Een centrumrechtse alliantie van de CEDA en de Radicale Partij van Alejandro Lerroux behaalde vervolgens een meerderheid. Aan de twee hervormingsjaren kwam abrupt een einde.

1934

Het jaar 1934 is cruciaal in het begrijpen van de burgeroorlog. In Duitsland was Hitler aan de macht gekomen, in Oostenrijk Dolfuss; rechts had de wind in de zeilen. Hoewel de CEDA de meeste stemmen had behaald, benoemde president Zamora Lerroux als premier, met goedkeuring van Gil Robles. De CEDA zat dus niet in de regering. De regering maakte aanvankelijk niet heel veel haast met het terugdraaien van de hervormingswetten, maar verbaasde de oppositie door de coupplegers van 1923 amnestie te geven. Toen de CEDA drie van haar leden in de regering liet opnemen, kondigden de socialisten een preventieve revolutie af om een rechtse dictatuur te voorkomen. In Madrid werden barricades opgeworpen en werd het Ministerie van Binnenlandse Zaken bezet, maar de algemene staking zette niet door op het platteland. De opstand was van korte duur en werd bijna overal neergeslagen. Alleen in Asturië namen de Alianzas Obreras, bestaande uit anarchisten, communisten en socialisten, de macht over. Deze 'Oktober Revolutie van Asturië' was afgezien van wat executies van leden van de gehate Guardia Civil en enkele katholieken niet bijzonder bloederig. De repressie die volgde was dat wel degelijk. Toen de revolutionairen zich uiteindelijk moesten overgeven aan het Afrikaanse Leger, werden meer dan duizend mensen gedood en zo'n dertigduizend mensen gevangen gezet en gemarteld. Deze operatie werd geleid door Franco, Yagüe en Varela: de toekomstige protagonisten van de militaire coup.

Catalonië had zichzelf intussen onafhankelijk verklaard, maar binnen twee dagen werd dit door het leger teruggedraaid. De gevangenissen zaten overvol met linkse politici, inclusief de socialistische leider Francisco Largo Caballero, de Catalaanse president Luis Companys, en Manuel Azaña, schrijver en ex-premier van de Republiek.

Mede door deze gebeurtenissen begon links meer en meer te geloven dat alleen een revolutie een rechtse dictatuur kon voorkomen. Van de andere kant begon rechts te geloven dat alleen een militaire coup een sociale revolutie kon voorkomen. Na het mislukken van de opstand had Gil Robles (CEDA) misschien wel de macht kunnen grijpen, maar hij deed het niet. De periode die volgde werd de *bienio negro* (de twee zwarte jaren) genoemd. De repressie was hevig: naast standrechtelijke executies werden lange gevangenisstraffen uitgesproken, georganiseerde arbeiders en rode ambtenaren ontslagen, de hervormingen van de afgelopen periode stopgezet en het statuut voor de autonomie van Catalonië opgeschort. Na meerdere corruptieschandalen en onrust binnen de rechtse coalitie ontstond er een regeringscrisis. De communisten en linksrepublikeinen besloten de handen ineen te slaan en vormden een groot links blok, het Volksfront. President Zamora stond Gil Robles niet toe een nieuwe regering te vormen, maar besloot dat er nieuwe verkiezingen gehouden dienden te worden. Robles, die tegelijkertijd een coup aan het beramen was, raakte daarop de steun van het leger kwijt.

De verkiezingen werden nipt gewonnen door het Volksfront. Het land was duidelijk verdeeld in twee blokken. De winnaars waren uit op wraak, de verliezers angstig voor een revolutie. Nog voor de verkiezingsuitslagen volledig bekend waren werden de gevangenen van de mislukte opstand van oktober uit de gevangenis bevrijd. Militaire leiders drongen bij de president aan op een staatsgreep. Onder druk van de massa's ging de Volksfrontregering onder leiding van Azaña aan de slag met het terugdraaien van de gevolgen van de *bienio negro*. Gevangenen kregen hun vrijheid terug, arbeiders en rode ambtenaren hun banen. De landhervormingen werden weer opgepakt. De autonomie van Catalonië werd hersteld en verkiezingen voor de autonomie van Baskenland waren in de maak.

Ruimte voor gematigdheid was er niet meer. Rechts bereidde zich voor op een tegenrevolutie, en het leger deed actief mee aan de samenzwering. De falangisten onder leiding van José Antonio Primo de Rivera (de zoon van) pleegden verschillende aanslagen en werden verboden. Links was niet minder gewelddadig. Het aantal algemene stakingen, politieke moorden en kerkverbrandingen bereikte in deze periode een voorlopig hoogtepunt. Toen katholiek oppositieleider Calvo Sotelo uit zijn huis werd gehaald en in koelen bloede werd vermoord was het land rijp voor een burgeroorlog.

Van coup naar sociale revolutie

Wat Franco en zijn aanhangers decennia na de coup ook mochten beweren, er was geen revolutie, noch communistisch, socialistisch of anarchistisch, in de maak in de lente van 1936. Een revolutionaire situatie was er wel degelijk, maar ironisch genoeg was het de mislukte coup zelf die de revolutie op gang bracht, zowel in de steden als op het platteland. De regering had de coup niet aan zien komen, laat staan kunnen voorkomen. Haar bestrijden lukte ook niet. Het waren de anarchistische en socialistische volksmilities die de gewapende strijd hadden gevoerd in de straten en op de pleinen tegen de nationalistische coupplegers.

Waar de nationalisten werden verslagen in juli 1936 werden volkscomités in het leven

geroepen, niet alleen om het verzet tegen de nationalisten te organiseren, maar ook om de oude bestuursstructuren te vervangen en de economische productie te reguleren. Niet alleen in de grote steden, maar van Andalusië tot het westen van Castilië, overal werden kleine en grote onafhankelijke en soevereine comités opgezet. Een nieuwe centrale macht ontstond er voorlopig niet. De Giral-regering deed niets meer dan het legaliseren van de situatie door de ontstane volkscomités de facto te erkennen. In september droeg Giral de macht over aan Largo Caballero, die na twee maanden vier anarchistische ministers in zijn regering opnam. Zo hoopte hij links te verenigen met als doel de republiek beter te kunnen besturen en de strijd tegen het fascisme te winnen. Hierin werd hij echter vrij snel teleurgesteld. De republiek, of wat daar van over was, leek op dat moment meer op een confederatie van vrije communes en associaties, dan op een regering met gezag over haar grondgebied.

In Barcelona was de meest revolutionaire dynamiek te bespeuren, zoals Kaminski zo mooi beschreven heeft in zijn *Los de Barcelona*, niet alleen in het straatbeeld, maar ook in de organisatie van de economie. Vanaf oktober werden bedrijven met meer dan honderd medewerkers, of bedrijven die door hun eigenaren waren verlaten, gecollectiviseerd. Voortaan zou de hele samenleving moeten profiteren van de vruchten van de arbeid van elk bedrijf. Ook in Aragon en andere delen van het platteland werd de revolutie doorgevoerd, waar het niet bleef bij collectivisatie van de productiemiddelen, maar de comités zich ook bezighielden met het regelen van de hele samenleving, het organiseren van het werk en de dienstverlening en de opbrengst daarvan. Op veel plaatsten werd gewerkt en geconsumeerd naar behoefte en werd ook het geld afgeschaft.

Behalve door de fascisten zou de sociale revolutie uiteindelijk ook worden tegengewerkt door de communisten, die met de slogan *'Antas ganar la guerra'* voorrang gaven aan het winnen van de oorlog in plaats van aan de sociale revolutie. Hoewel de communistische partij zeker was gegroeid, wist zij dankzij de militaire steun van de Sovjetunie een disproportioneel aantal bestuurlijke en militaire functies in handen te krijgen. Het linkse kamp was verdeeld en tijdens de zogenaamde Mei-dagen van 1937 ontstonden er straatgevechten tussen aan de ene kant de anarchisten en de POUM en aan de andere kant de communisten en de Catalaanse politie. Deze strijd werd gewonnen door de communisten en de regering Caballero trad af. De nieuwe regering onder leiding van Negrín verhuisde naar Barcelona om een efficiënte oorlogsindustrie op te zetten, waardoor tevens de Catalaanse autonomie sterk werd beperkt. De POUM werd verboden, haar leiders gevangen gezet, en het Vijfde Regiment onder leiding van de communist Enrique Lister bezette de regio om de collectieven op te rollen.

De opmars van de nationalisten

De anarchisten wilden juist eerst de sociale revolutie doorvoeren, en vervolgens de oorlog winnen. Maar in de praktijk waren zij de oorlog aan het verliezen. Het lukte de nationalisten echter nog niet om de hoofdstad te veroveren, maar in de rest van het land boekten zij terreinwinst.

In februari 1937 was Malaga gevallen. In diezelfde maand probeerde Franco de linies rondom Madrid te doorbreken in de Slag bij Jarama en vervolgens in de Slag bij Guadalajara, die werd gewonnen door de Republikeinen. In deze laatste slag was Franco volledig afhankelijk van de snelheid van gemotoriseerde Italiaanse troepen die op het strijdtoneel gearriveerd waren, maar vanwege het slechte weer vastliepen in de modder, en oog in oog kwamen te staan met de antifascistische Italiaanse vrijwilligers van de Garibaldi-brigade. In psychologisch opzicht was dit een belangrijke overwinning voor de Republiek. Franco

moest afdruipen en concentreerde zich voorlopig op de rest van Spanje. Hij startte nu een campagne tegen Baskenland. Zijn generaal Mola werd daarin gesteund door de Duitse en Italiaanse luchtmacht die experimenteerden met de samenwerking tussen lucht- en landmacht en het bewust bombarderen van burgerdoelen (Durango en Guernica), iets wat Hitler later zou toepassen tijdens zijn Blitzkrieg tegen West-Europa. Op 12 juni veroverden de nationalisten Bilbao en het was daarmee een kwestie van tijd voordat de nationalisten de rest van het Noorden zouden veroveren. Het republikeinse leger was tegelijkertijd tot weinig in staat en de mislukte aanvallen op Brunete en Belchite vertraagden de nationalistische opmars hoogstens een beetje.

Op 21 oktober viel Gijón, waardoor Franco van noord tot zuid één onafgebroken stuk land had veroverd, met havens, industrie en mijnen. De Republiek had eigenlijk al verloren.

De republikeinen veroverden in januari 1938 nog even Teruel, een belangrijk strategisch punt voor de nationalisten, maar werden een maand later verdreven. Franco stopte niet en startte brak bij Belchite door het Aragonese front. Op 16 en 17 maart werd Barcelona gebombardeerd door de Italiaanse luchtmacht.

Eind maart was Catalonië aan de beurt. Begin april vielen Lerida en Balaguer en op 15 april bereikte kolonel Alonso de Middellandse zee, waardoor een wig werd gedreven die al snel het republikeinse gebied in tweeën zou scheuren. Hoewel de CNT en de FAI tot het bittere eind doorvochten, was van het mythische verzet van het Spaanse volk weinig over. De mensen waren bang geworden.

De Slag om de Ebro zou de langste en grootste veldslag van de burgeroorlog worden. Het plan was om de opmars van de nationalisten naar Valencia te stuiten en tegelijkertijd de aanval op Estremadura te openen. Alleen het eerste deel van het kon worden uitgevoerd. Franco had de slag sneller kunnen winnen, maar koos voor de uitputtingsoorlog. Hij wilde geen enkele slag meer verliezen.

Tijdens de Slag om de Ebro vond in Duitsland de Conferentie van München plaats. Negrín had de Franse regering er nog van geprobeerd te overtuigen zich te verzetten tegen Hitler, die immers alleen maar agressiever leek te worden door de appeasementpolitiek. Negrín was overigens ná München, onder Engelse druk, op het idee van vrede door compromis gekomen. De Internationale Brigades werden ontbonden, als teken van goede wil. Andere politici begonnen te twijfelen aan het leiderschap van Negrín, en begonnen te zoeken naar een alternatief voor een zo pijnloos mogelijke vrede, maar de oorlogsontwikkelingen maakten dit overbodig.

Op kerstavond 1938 lanceerde Franco zijn aanval op Catalonië. Hoewel de legers getalsmatig even sterk waren, was de republiek veel slechter bewapend, het moraal onder de troepen slecht, en ook de bevolking niet meer in staat een lange belegering aan te kunnen. Het leger, politiek en bevolking vluchtten richting de Franse grens. Toen Franco's troepen de grens bereikten op 10 februari 1939 waren reeds 400.000 Spanjaarden de grens overgestoken. Negrín stelde aanvankelijk nog voorwaarden aan de overgave, maar Franco had de overwinning al bijna in zijn zak en eiste alleen onvoorwaardelijke overgave.

Op 5 maart 1939 pleegde generaal Segismundo Casado, een republikeinse legercommandant, nog een *pronunciamiento* tegen Negrín en de communisten, met steun van Miaja, Besteiro en de anarchistische commandant Cipriano Mera. Hij vormde een Consejo de Defensa (verdedigingsraad) en verdreef Negrín en de communisten uit Madrid, om vervolgens dezelfde overgavevoorwaarden te stellen als Negrín. Hij hoopte dat ze op deze manier, nu zonder communisten, wel geaccepteerd zouden worden. In Madrid werd nog hevig gevochten. Op 26 maart startten de nationalisten hun laatste offensief. Op 28 maart bezetten zij Madrid en op 31 maart beheersten zij het hele land.

Epiloog

In januari 1938 had Franco zijn Junta Técnica vervangen door een echte regering, die alle kenmerken had van al zijn toekomstige regeringen. Alle ministers waren lid van de nog enige bestaande partij, maar vertegenwoordigden alle elementen van het francoisme: de falangisten, de carlisten en de alfonsisten. De invloed van het leger op allerlei niveaus in de samenleving was groot. De vervolging van politieke tegenstanders die tijdens de oorlog al begonnen was, ging na de oorlog gewoon verder.

Volgens recent onderzoek van Paul Preston waren de nationalisten verantwoordelijk voor zo'n 150.000 van de 200.000 executies van burgers tijdens de burgeroorlog (de overige 50.000 slachtoffers vielen dus in republikeins gebied; voornamelijk gevangen genomen soldaten, politici en katholieke geestelijken, maar op een veel spontanere wijze, dan de geïnstitutionaliseerde repressie van Franco) en nog eens 20.000 ná de burgeroorlog.

door Dennis

Voor een maatschappij zonder leger

De bewapening van het volk in de Spaanse Revolutie

De bewapening van het volk is het eerste probleem van iedere sociale strijd. In Spanje is dit probleem vanaf de eerste dag bepalend geweest en dat is het gebleven. De gewapende strijd heeft de ontwikkeling van de revolutie in alle opzichten zijn eigen ritme opgelegd. De economie, met enerzijds het libertaire socialisme en anderzijds een terugkeer naar de staatsbemoeienis en het privé-eigendom, de binnenlandse en buitenlandse politiek in al zijn aspecten; het karakter zelf van het sociale en culturele leven in heel Spanje, alles wordt onmiddellijk beïnvloed en gestuurd door de schommelingen van de gewapende strijd en in laatste instantie ook door de materiële en organisatorische problemen van de volksbewapening. ‘Wapens!’, dat is en blijft de eerste eis van de Spaanse Revolutie. Wederom wordt het motto van Blanqui bevestigd: ‘Wie ijzer heeft, heeft brood.’

Op dinsdag 21 juli [1936] was er in Barcelona van de staatsgreep van de fascisten niets meer te merken, behalve hier en daar een eenzame scherpschutter in een kerktoren of op het dak van een huis. Het volk had het leger overwonnen in een geregeld gevecht, wat naar onze mening uniek is in de geschiedenis van de twintigste eeuw. De anarchisten, die het initiatief namen tot de volksbewapening, speelden hierin de hoofdrol en hen komt de eer toe van de overwinning. Er is een overvloed aan getuigenissen van bewondering of verbazing waaruit men kan citeren, over de ‘duivelse moed’ van de kameraden van de FAI. Maar kort daarna steekt de ongerustheid de kop op: ‘Op dinsdagavond 21 juli was de toestand in Barcelona “werkelijk tragisch”. Het leger bestond niet meer. De organen van de *Generalitat*[1] hebben zich volledig met het strijdende volk verenigd’. Inderdaad is de situatie tragisch voor bestuurders zonder leger en politie, die gedwongen zijn, zo voorzichtig als mogelijk te laveren onder het volk, waar de soldaat, de *Guardia de Asalto*[2] of de *Mossos d’Esquadra*[3] niets meer is dan een gewone arbeider, op espadrilles en in hemdsmouwen, die het Mausergeweer in de lucht heft onder het roepen van ‘Leve de FAI!’.

Het systeem van de wijkcomités, dat de bevoorrading en de lokale bewakingspatrouilles verzekerde, was niets anders dan de ‘federatie van de barricaden’ waarover Bakoenin al de loftrompet gestoken had. Het completeerde de syndicale structuur en gaf de aanzet tot de structuur van een volslagen opstandige commune. De wijkcomités van Barcelona hadden het initiatief genomen tot de voedselverstrekking aan de strijders, hen van wapens en munitie voorzien, ze controleerden hen, ze zetten een transportsysteem op, ze organiseerden patrouilles en de aflossing daarvan. Dankzij hen was de opstand tot een permanente revolutie geworden en had de gewapende massa zich gegroepeerd tot een volksmilitie.

Anarchistische militieleden in Barcelona

Er bleef de burgerlijk-democratische regering geen andere uitweg dan het voldongen feit te erkennen en het zoveel mogelijk een officieel, bestuurlijk en centralistisch karakter toe te kennen – tenminste voor wat betreft de vorm! Op 21 juli 1936 ging Lluis Companys per decreet over tot de ‘vorming’ van milities, die op dat zelfde moment al wacht liepen voor de deur van zijn kantoor.

De eerste colonnes

In feite gingen de militieorganisaties echter compleet hun eigen weg. De initiatieven gingen van de basis uit en het ‘Verbindingscomité’ diende er voornamelijk toe om de dwangmaatregelen en de voor de burgeroorlogstoestand noodzakelijke inbeslagnames een legaal karakter te geven. Aanvankelijk was de samenstelling van de antifascistische milities in Catalonië als volgt: CNT-FAI 13.000 mensen; UGT 2000 mensen; POUM 3000 mensen; politie en Generalitat 2000 mensen.

Zoals men kan zien, vertegenwoordigden de arbeidersorganisaties, die hun eigen gewapende macht rekruteerden, controleerden, bewapenden en financierden, de overgrote meerderheid. De FAI ging als eerste over tot het beslagleggen op alle transportmiddelen en reserveerde het gebruik daarvan voor de vakbonden, wijkcomités en militieorganisaties. Gaandeweg werden alle andere vraagstukken die zich voordeden in deze revolutionaire toestand – betreffende huisvesting, vervoer, levensmiddelenvoorziening en openbare orde – geregeld door de militiecomités, de wijkcomités en door de specifieke organen wier gezag voortkwam uit de gewapende volksmacht.

Alles ging uit van de milities om er uiteindelijk weer bij terug te keren. En de anarchisten vormden de keur en de overgrote meerderheid van deze milities. Het initiatief voor de veldtocht naar Zaragoza ging van de FAI uit. Na een zware strijd viel Guadalaraja in handen van de volksstrijdkrachten. Op 25 juli zijn de steden Albacete en Caspe (in de provincie Aragón) na een bestorming ingenomen.

De regering in Madrid was voornemens het gehele land een politiek-militaire mengvorm op te leggen, waarin de milities bin-

Mannelijke en vrouwelijke militieleden in Barcelona

Anarchistische militieleden in Barcelona (foto: Agustí Centelles)

Kapper aan het front bij de anarchistische milities (uit collectie IISG, Amsterdam)

nen het kader van de reguliere regimenten, die de legitieme regering trouw waren gebleven, bataljons van vrijwilligers zouden vormen. Men beloofde de gemilitariseerde miliciens soldij en een mooi uniform en een voorkeursbehandeling om in de *Guardias de Asalto* of andere onderdelen van de permanente politie dienst te kunnen nemen. Niemand liet zich hiertoe verleiden. Dit opzetje zou telkens, bij elke wending in de Burgeroorlog, als een leidmotief van de bourgeois- of stalinistische regeringspolitiek terugkeren. Allereerst stuurt men alle lastige lieden naar het front en herstelt men in het achterland de ‘normale verhoudingen’. Daarna probeerde men de strijders aan het front door middel van een gedreven propaganda te dwingen de discipline en militaire hiërarchie te accepteren. Om dit morele bedrog te kunnen uitvoeren, waren alle middelen toegestaan: zo ook de insinuaties van de socialisten, die zeiden dat de anarchistische milities zich in plaats van te vechten aan plunderingen zouden te buiten gaan. Als men de communisten moest geloven, dan zouden enkel zij degenen zijn die zich op het werk en aan het front in Spanje hadden ingezet, zij zouden alles leiden, zij zouden de veldslagen winnen en de orde weer herstellen.

Wij geloven niet dat het nodig is nog verder hierop in te gaan. Het door de anarchisten bemande front in Aragón heeft zich nooit teruggetrokken. De strijdmethoden van de Durruti-colonne en de andere colonnes van de CNT-FAI staan wat praktische doeltreffendheid betreft daarvoor borg. En dat terwijl de Aragonese hoogvlakte geen enkel natuurlijk voordeel biedt dat aan andere delen van het front het optreden van ongeregelde troepen zou vergemakkelijken (bossen, bergen, rotsachtige terreinen bezaaid met oneffenheden, dicht struikgewas, natuurlijke fortificaties, enz.). Natuurlijk kunnen er ernstige fouten zijn gemaakt, maar die leren ons niets anders dan de algemene verdienste van de praktijk: de helft van Aragón is terugveroverd op het fascistische leger en dat met ‘niet-militaire’ middelen.

Leger of militie?

De volksbewapening werd beperkt, niet zozeer door het [gewelds]monopolie van een regering of een partij, als wel door het reinste gebrek aan materieel. Dat gold met name voor Catalonië waar veel miliciens niets anders dan revolvers, jachtgeweren of zelfs... alleen maar knuppels hadden. Het was zowel aan de ene [‘republikeinse’] zijde als aan gene [‘opstandige’] zijde onmogelijk om in heel Spanje meer dan 60.000 tot

100.000 mensen – de onontbeerlijke krachten in het achterland en aan de kusten meegeteld – te bewapenen.

Het reguliere [Spaanse] leger telde meer dan 500 generaals – buiten dienst of nog in actieve dienst – 15.000 officieren en 35.000 *Guardias Civiles*. Deze waren allemaal rebellen [aan de kant van Franco] of werden van sympathie met de rebelse collega's verdacht. Voor wat de 100.000 gewone soldaten betreft, die waren gerekruteerd uit de meest achtergestelde delen van de plattelandsbevolking (onder de meer ontwikkelde bevolking was dienstweigering de regel), die zagen zich voor driekwart omgeven door de rebellen en het was hen onmogelijk te ontkomen zonder ernstig gevaar te lopen.

Aan regeringszijde ontbrak het aan kader. De beschikbare troepensterkte was gereduceerd door de toetreding van een aantal soldaten in de milities. Wanneer men de moeite neemt om deze krachten te vergelijken met die welke door het fascistische opstandige leger op de been werden gebracht, dan zal men zonder twijfel overtuigd zijn van het volgende feit: de arbeidersmilities hebben in de burgeroorlog voor wat betreft de antifascistische oorlogshandelingen een doorslaggevende rol gespeeld. Zij hebben het merendeel van de operaties voor hun rekening genomen *en zouden hun eigen stempel op de operaties hebben kunnen drukken.* De logica vereiste dat de regeringsgetrouwe militaire eenheden opgegaan zouden zijn in de militie, en niet de militie *geïntegreerd zou worden in het leger.* Maar juist dat werd door de Madrileense en Barcelonese 'autoriteiten' miskend toen ze overgingen tot de mobilisatiepogingen die de balans hadden moeten doen doorslaan in de richting van de politieke onverschilligheid en de militarisering van de milities op gang hadden moeten brengen. De eerste poging vond eind augustus [1936] plaats en het betrof de lichtingen van 1933, 1934 en 1935 wier mobilisatie verkondigd werd. In Catalonië mislukte deze mobilisatie.

Terwijl de CNT en de FAI de mobilisering bestreden, spanden zij zich enorm in om de bewapening, uitrusting, training, bevoorrading en de vorming van nieuwe milities veilig te stellen. De socialistische, communistische en republikeinse organisaties waren in de greep van de wedijver en probeerden elkaar te overtroeven bij het rekruteren van strijders en droegen er zo toe bij dat het militiesysteem in stand werd gehouden. Eind augustus hingen de straten vol met affiches, spandoeken en oproepen en de geïmproviseerde rekruteringsbureaus draaiden op volle toeren. Wat kon men met deze massa van verse rekruten aanvangen, terwijl het fascistische en het antifascistische kamp nog uit verspreid liggende steunpunten bestonden, met daartussen neutrale zones en een onoverzichtelijke wirwar van stellingen zonder enige duidelijk zichtbare frontlinie? Ze in allerijl tot grotere verbanden samen laten vloeien om ze in de strijd te kunnen werpen tegen de Moren en de in allerijl door Franco opgetrommelde *Requetés* [4]? Of ze tot strijders in revolutionaire stijl, tot propagandisten van de revolutionaire daad, tot guerrillastrijders of partizanen maken?

Er is bij de anarchisten geen onderscheid tussen degenen die de machinegeweren of de typemachines bedienen, tussen de achterhoede en het front

---

De meningen van de militaire deskundigen waren erover verdeeld. Maar vreemd genoeg neigden zo goed als alle burgerlijke politici naar een bewapende massa, waarschijnlijk uit angst dat men zou denken dat ze niet voldoende van de krijgsgeest vervuld zouden zijn en onvoldoende bewust van de 'behoeften van dat moment'! *L'Espagne Antifasciste* [...] verheugt zich in hetzelfde nummer [4] over de anarchistische koers van de FAI-colonnes en over de brede weerklank die hun wapenfeiten, geschoeid met espadrilles en getooid in blauwe overalls, opwekten in het hart van de massa:

'Daar zijn ze, in drie wijd uit elkaar lopende rijen, ongeregeld, geagiteerd achter elkaar aan lopend, opgehouden door plotseling gedrang, zo ver als het oog reikt. In de voorste rij loopt de generale staf gekleed in blauwe overalls. De generale staf is samengesteld uit bekende syndicalistische militanten: in de C.N.T. is iedere organisator of propagandist tegelijkertijd een guerrillero, een man van de actie en een strijder. In Barcelona zijn de mannen die overdag de economie van de regio draaiende houden en zetelen in de fauteuils die door de bankiers verlaten zijn, dezelfde als die 's avonds een pistool of geweer van de militie ter hand nemen om eigenhandig voort te gaan met de liquidatie van de fascistische elementen, wier schuilplaatsen in Catalonië nog veelvuldig zijn. Daarom bestaat er in de rangen van de anarchisten geen onderscheid tussen degenen die de machinegeweren of de typemachines bedienen, tussen hen die in de achterhoede verblijven en hen die aan het front verkeren. Er zijn geen beroepsmatige 'leiders', enkel mannen die dag in dag uit hun leven riskeren en blijven riskeren en anderen wederom trainen. Er is geen bureaucratische specialisatie, enkel 'allround' militanten, revolutionairen van top tot teen.

'Gevoelslogica!' kan men zeggen. Maar is niet juist deze logica de logica van de revoluties? Want als het anders was geweest zou men de vooraanstaande plaats niet kunnen verklaren die zij innam in de propaganda van alle groeperingen ten gunste van het zogenaamde 'eenheidscommando'.'

Het eenheidscommando

Vanuit technisch oogpunt gezien, was een centraal commando in een antifascistisch Spanje, dat in twee of drie brokstukken was verdeeld, waarin een groot gebrek heerste aan transportmiddelen, waarin geen reserves waren en waarin meestal de meest rudimentaire verbindingen niet voorhanden waren en bleven, van nul en generlei betekenis. De roep om een 'verenigd commando' in Spanje is een eis die voortkomt uit morele en niet uit militair-strategische overwegingen. Die correspondeert met de angst voor isolement, met het bewustzijn van de diepgewortelde verschillen tussen belangen en politieke standpunten van de verschillende antifascistische sectoren en met de platformstroming van 'de eenheid tegen iedere prijs'. En die is weer het gevolg van de onderlinge concurrentie tussen colonnes die elkaar (en niet altijd even vreedzaam) levensmiddelen, munitie en wapens betwisten.

Natuurlijk was er een commissie voor arbitrage, coördinatie en algemene leiding noodzakelijk om het materieel, de taken en de doelwitten gelijkelijk te verdelen op basis van een onderling overeengekomen plan. Maar de eenheidspsychose van de regering vereiste nog meer: ze had een behoefte gerustgesteld te worden door de benoeming van een gemeenschappelijke bevelhebber, die met name voor het geheel van oorlogsoperaties verantwoordelijk zou zijn. Zij wou een gemeenschappelijke en sterke macht. Daarmee bedoelde de CNT een syndicalistische macht, die ze met de naam 'Nationaal Verdedigingscomité' tooide, maar daartegenover propageerden bepaalde 'marxisten' en republikeinen de noodzaak van de overdracht van deze macht aan het *politieke* kabinet in Madrid.

Was deze psychose nu een gunstig of een ongunstig element in de strijd? Zeker is in

Militieleden van de IJzeren Colonne poseren met twee mitrailleurs

Anarchistische militieleden in Valencia, klaar om naar het front te reizen

Anarchistische militieleden uit Caldes de Montbui op weg naar Zaragoza

ieder geval, dat al zou ze niet de oorzaak zijn geweest, ze toch *het resultaat* moet zijn geweest van de verschrikkelijke nederlagen die in Estremadura, in Guipózcoa, in Andalusië en op de Balearen [5] geleden werden. Nederlagen die voor het merendeel te wijten waren aan het verraad van militaire chefs en sociaal conservatieve elementen, alsook aan het gebrek aan wapens en aan toereikende munitie voor de uitgevoerde operaties. Na iedere nederlaag manifesteerde zich de obsessie van de discipline, van de heilige eenheid, van de wil om het verraad, de fouten en zelfs de nederlagen (geen enkele), met verdubbelde intensiteit te verheimelijken. Geen enkele 'militaire operatiekaart' sprak de waarheid. Men ging ertoe over buitenlandse kranten te verbieden, zelfs wanneer die sympathiseerden. De censuur vertraagde de bezorging van brieven enorm. Hersenspoeling overheerste in de pers (die, nadat de militanten naar het front afgereisd waren, vaak geredigeerd werd door professionals zonder moed en zonder ideologie). Het oorlogszuchtige conformisme dat welig tierde, zorgde ervoor dat alle kranten onleesbaar werden, ook die van de CNT-FAI (met uitzondering van enkele kleine lokale blaadjes en frontkranten). Te midden van deze orgie van soldateske mooischrijverij kwam de aankondiging van de volgende mobilisatie van lichtingen van de eerste reserve, die volgde op de ontbinding van het *Centrale Comité van de Antifascistische Milities* (zoals het meestal genoemd werd) en die van het *Economische Comité* op syndicale grondslag, dat in Catalonië opereerde als een orgaan voor socialisatie. [6]

Ondertussen was het voorstel van de CNT voor de oprichting van een Nationaal Verdedigingscomité afgewezen ten gunste van een parlementaire en regeringskomedie, die Largo Caballero – de ex-minister van Primo de Rivera, die zichzelf betitelde als de 'Spaanse Lenin' –, de grootste pleitbezorger van een 'sterke regering', aan de macht bracht. Men vindt in het onderstaande, voor L'Espagne antifasciste geschreven, maar nooit geplaatste artikel enkele persoonlijke argumenten tegen het neomilitarisme, dat zich in het antifascistische kamp ontwikkeld heeft rondom het parool 'eenheidscommando':

'De roep om het eenheidscommando, zoals dat gelanceerd is door de CNT, heeft zeker zijn bestaansreden vanwege de noodzaak van een gecoördineerd optreden van alle krachten aan het front en in de achterhoede, om tot een overwinning op het fascisme te komen. Niettemin heeft het geen enkele zin om de keerzijden te verhelen die dit pa-

rool, als gevolg van zijn toepassing op militaire operaties en bij de economische mobilisatie, met zich meebrengt. [...] In een oorlogssituatie worden alle maatschappelijke functies ondergeschikt gemaakt aan gevechtsfuncties. Dat betekent dat wanneer er een arbeidersmilitie wordt gevormd, het geheel aan maatschappelijke functies onder controle van de arbeiders komt. Daarentegen leidt de (her-)oprichting van een regulier leger ertoe dat alle maatschappelijke functies ondergeschikt worden gemaakt aan de militaire beroepsbevelhebbers, die echter – zoals iedereen weet – per definitie uit de bourgeoisie afkomstig zijn.

Telkens opnieuw kunnen we zien dat bij iedere nederlaag die de regeringsmilitairen hebben geleden, zich dezelfde moralistische chantage herhaalt van de 'autoritairen' tegenover de anarchisten, van wie men eist dat zij hun wapens inleveren, hun milities opheffen en ten gunste van de 'reguliere' eenheden van de bourgeoisie van hun strijdmethoden afzien! Maar het arbeidersvolk zou echt zelfmoord plegen wanneer het de veroverde positie op zou geven: wanneer de vakbonden voor de staat zouden gaan werken en niet meer direct en uitsluitend voor de milities.'

De mobilisatie en de vlucht naar Valencia
Het werk van Largo Caballero, als chef van de 'sterke regering' die moest 'oorlog voeren', werd door de heilige unie van zo goed als alle antifascistische strijdkrachten ondersteund. Een heilige unie, die zelfs zo ver ging dat vertegenwoordigers van de FAI en de CNT toetraden tot de regering en ministersposten kregen toebedeeld.

Vanuit internationaal oogpunt viel die toetreding [van de anarchisten tot de regering] samen met het opgeven van de neutraliteitspolitiek door de Sovjet Unie en de tamelijk overvloedige wapenleveringen richting Madrid.[7] Uit deze nieuwe stand van zaken volgde dat het bijeenbrengen van een verenigd volksleger vanuit technisch oogpunt nu onder een beter gesternte verkeerde dan in de periode ervoor, die door absoluut gebrek aan oorlogsmateriaal werd gekenmerkt. Deze ervaring stuitte op geen ander obstakel dan het wantrouwen van de revolutionairen aan het front tegen de oude kaders van het bourgeoisleger en tegen de Russische militaire bevelhebbers. Die lijden immers beiden aan hetzelfde euvel dat ze mensen als 'vee' zien en dat ze de oorlog beschouwen als een militair technisch experiment of als een proefterrein voor de verschillende Europese machten. Op 24 oktober [1936] werd door de Catalaanse Generalitat een decreet uitgevaardigd, wat de mobilisatie van alle lichtingen van 1935 [teruglopend] tot 1932 inhield. Een ander decreet van dezelfde dag betrof de militarisering van de antifascistische milities en van het personeel van de gezondheidsdiensten, de oorlogsindustrie en van de eenheden die belast waren met de verdediging van de achterhoede. Een nieuwe Krijgswet moest worden opgesteld, maar in de tussentijd werden de [reeds bestaande] Krijgswet en de reglementen van het reguliere leger in het gehele grondgebied van Catalonië en Aragón van kracht. Op 27 oktober liet de *Frente Libertario* (een orgaan van de CNT-FAI milities in de Madrileense sector) heftige kritiek afdrukken onder de titel: *Milities of nationaal leger? Wat ons betreft: volksmilities!* Daarin werd gesteld dat:

> 'In een oorlogssituatie worden alle maatschappelijke functies ondergeschikt gemaakt aan gevechtsfuncties'

'Waar haalt de regering het recht vandaan om nieuwe ketenen voor het proletariaat te smeden, nadat het proletariaat eerder de ketenen had vernietigd, die het proletariaat belemmerden in de verwezenlijking van zijn aspiraties? Wie geeft haar het recht de toestand te herscheppen die het Spaanse volk zoveel onheil heeft berokkend? Wat ons betreft maken de militairen een integraal onderdeel uit van het fascisme. Het leger is het karakteristieke instrument van het autoritarisme. Het leger opheffen staat gelijk aan het opheffen van de onderdrukking van het volk, waartoe het leger immer geneigd is. Maar we zeggen nog maar eens zo luid als mogelijk dat we, ondanks alles, antimilitaristen zijn. Wij willen geen nationaal leger. We willen niet dat de volksmilities, die de belichaming zijn van de volkswil, afgeschaft worden: *enkel zij kunnen de vrijheid van het Spaanse volk verdedigen*. Zoals wij reeds voor deze sociale oorlog riepen, zo roepen wij nog steeds: 'Weg met de ketenen! Het leger is het symbool van de tirannie. Weg met het leger!'

Vergelijkbare verklaringen werden, hoewel misschien iets gematigder van toon, naar buiten gebracht door de Italiaanse sectie van de Ascaso Colonne, door de 'IJzeren Colonne' en anderen. Voor de keuze gesteld zich ofwel aan de nieuwe wet te onderwerpen of door het verlaten van de milities de wapens neer te leggen, waren de strijders aan het front van mening dat beide opties even schadelijk waren voor de revolutie, die ze juist verdedigden. En ondanks de oproepen van de organisaties, besloten de meesten van hen noch het een, noch het ander te doen. Maar het moreel leed er aanzienlijk onder. Het was de sterke zijde van de Durruti Colonne dat ze zich van den domme hield voor wat de nieuwe wet betreft, en in plaats daarvan enkele praktische maatregelen doorvoerde, die zinvol waren en die voorkwamen dat ze beschuldigd zouden worden van gebrek aan discipline. Aldus manifesteerde zich Durruti's persoonlijke realisme, zijn morele overwicht op de colonne en op het hele land, en een soort boerenslimheid. [...] Wat de CNT als geheel betreft, die heeft al de bij haar aangesloten leden medegedeeld, dat de volgende principes zijn aangenomen:

'Gezien de reeks van incidenten als gevolg van de inlijving van de door de regering opgeroepen lichtingen, heeft dit comité de taak om publiekelijk de door de nationale organisatie aangenomen akkoorden bekend te maken, en tegelijkertijd stuurt het instructies aan alle aangesloten organen met de bedoeling dat die daar uitvoering aan zullen geven. In de laatste nationale vergadering van de CNT, die plaatsvond in Madrid, is unaniem besloten de verplichte mobilisatie van de respectievelijke lichtingen tot het jaar 1932 [8] te aanvaarden: een mobilisatie die afgekondigd is door de regering. De reden voor een dergelijke maatregel is dat wij van mening zijn dat het zeer juist is dat geen enkel persoon zich mag onttrekken aan zijn plicht zijn bloed te vergieten om in de strijd op leven en dood, die wij tegen het fascisme voeren, de overwinning te behalen. Wij willen niet dat er mensen onderduiken en om die reden hebben wij ingestemd met het bevel tot mobilisatie. De mobilisatie is dus belangrijk, en de CNT maakt gebruik van het recht haar eigen milities te controleren. Laat niemand proberen zijn verantwoordelijkheid te ontlopen, want wij zullen doortastend optreden tegen hen die in strijd met de door de organisatie geaccordeerde besluiten handelen. In de hoop dat eenieder tot op de letter deze instructies zal opvolgen, wensen wij eenieder het geloof in de overwinning toe en blijven ter uwer beschikking en die van de sociale revolutie die plaats heeft.

Het Regionale Comité.'

Zoals men ziet, was de houding van de anarcho-syndicalisten, zoals die van Durruti, plooibaar en voorzichtig: de regering ter wille zijn, zelfs ten koste van de 'principes', maar tegelijkertijd, zo veel als mogelijk, de verworvenheden van juli [1936] vasthouden.

De regering bracht zichzelf door de terugtrekking naar Valencia, ver weg van de gevaren van de hoofdstad, een gevoelige klap toe. Deze vorm van vrijwillige troonsafstand zou de anarchisten, als ze dat gewild hadden, in staat hebben gesteld definitief het centralistische regeringsjuk te verbrijzelen door het uitroepen van de Commune van Madrid, door uitvoering te geven aan het CNT-voorstel voor de vorming van een Nationale Verdedigingsraad en door het instellen van een Federatie van de Iberische Volkeren in plaats van de oude Spaanse staat. Het is moeilijk te beoordelen of een dergelijke stoutmoedigheid verstandig zou zijn geweest. Zeker zou het de directe vijandschap van Rusland en de door Rusland gecontroleerde troepen tot gevolg hebben gehad. Anderzijds zou een poging hiertoe op brede steun vanuit de bevolking en van de strijders aan het front hebben kunnen rekenen. Als bewijs voor deze laatste veronderstelling zullen we slechts [een deel van] de verklaring laten volgen die in Valencia door miliciens naar buiten werd gebracht en met veel enthousiasme door de bevolking ontvangen werd. Hier volgt nu de verklaring die in Valencia werd opgesteld:

‘Valencianen! Voor de vrouwen, kinderen en ouden van dagen in Madrid stellen wij ons brood en onze huizen ter beschikking. Voor de lafaards en vluchtelingen [9] die hier met hun wapens en auto’s pronken, hebben wij slechts verachting. Boycot ze, kameraden. Maak hen het leven onmogelijk!’

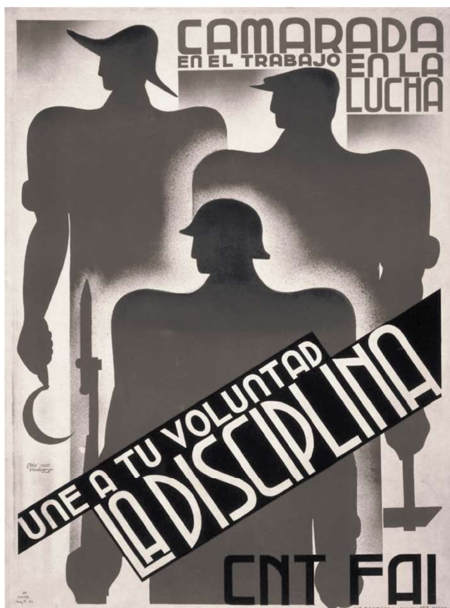
De regering Caballero had nooit kunnen overleven als de anarchisten haar niet tegen de massa’s in verdediging had genomen. Maar een omverwerping van de regering zou de anarchisten voor een groot aantal economische, politieke, diplomatieke, militaire en financiële problemen gesteld hebben, die met de vijand in de voorsteden van Madrid niet gemakkelijk op te lossen zouden zijn geweest. Hoe het ook zij, de nationale leiding van de CNT-FAI wilde niets weten van het affiche met bovenstaande tekst, dat in Valencia opdook. Integendeel, ze haastte zich om het volgende manifest in hun dagblad *Solidaridad Obrera* af te drukken, waarin zij zich honderd procent loyalistisch [met de regering] verklaarde:

> ‘Bezorgdheid over discipline en eenheid bekruipen ons als de bronnen van het revolutionaire elan uitgeput zijn’

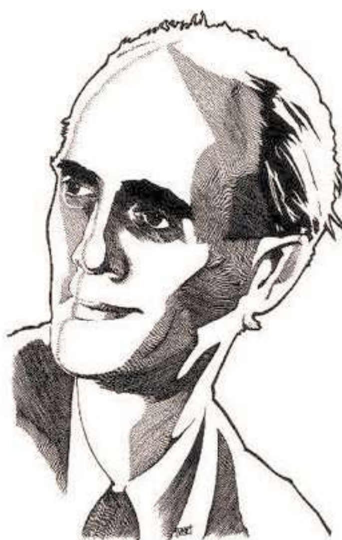
‘Overwegingen van morele aard nopen ons ertoe vandaag een kort commentaar te geven op deze verhuizing [van de regeringszetel] waaruit enkele personen bepaalde tendentieuze consequenties hebben willen trekken door haar meer belang toe te dichten dan ze in werkelijkheid heeft. Het is zonneklaar dat het gezag en het prestige, dat elke regering moet genieten, nimmer het doelwit van bedreigingen, van welke aard dan ook, mogen worden. Nimmer mag er ook maar de geringste dwang uitgeoefend worden op het leidende orgaan van de staat [sic]. Dat was de toestand waarin de regering van de Republiek zich bevond, die tot gisteren verbleef in een stad die blootstond aan een min of meer reëel gevaar: dat van een aanval van de opstandige krachten die de hoofdstad van de Republiek als een obsederend doelwit zien. De fascisten poogden deze stad in te nemen, om aan de eigen nederlaag, die hen boven het hoofd hangt, te ontsnappen. Door de verhuizing van de regeringszetel is dit gezag weer hersteld en het is zelfs toegenomen. Dat was alleen al vanuit een oogpunt van morele orde noodzakelijk. Vanuit Valencia zou de regering, in direct samenspel met de rest van het land, maatregelen kunnen nemen die, dankzij de eenheid van allen, tot de volslagen nederlaag van het fascisme moeten leiden.

De remedie

Om de overwinning te kunnen behalen heeft het bewapende volk discipline en eenheid nodig. Maar de discipline en de eenheid zijn niet de oorsprong van zijn kracht, ze zijn slechts de uitdrukking van de kunst om spaarzaam om te gaan met deze kracht, waarvan de oorsprong ligt in het eergevoel en de individuele verantwoordelijkheid, in de broederschap van de klasse en van het idee, in de eis om vrijheid en sociale rechtvaardigheid, enz. Wanneer de bezorgdheid over de discipline en

Disciplineringsposter van de CNT om mensen op de werkplek en aan het front op te roepen de directieven van boven op te volgen. Typische uiting van de gebureaucratiseerde CNT-leiding.

Andre Prudhommeaux (±1955)

Poster van de IJzeren Colonne: ‘Boer, de revolutie zal je de grond geven’

de eenheid op het eerste plan komt, dan komt dat doordat de bronnen van het revolutionaire elan uitgeput zijn en doordat de angst, het gevoel van inferioriteit ten opzichte van de tegenstander (meestal versluierd achter onverantwoordelijke snoeverij), de overhand heeft gekregen.

Het vertrek van de regering naar Valencia deed de ogen openen van degenen die verontrust of juist zorgeloos waren. Het leidde ertoe dat voor de *holle woorden* over eenheid en discipline, als reactie op de oproep van het Verdedigingscomité in Madrid, een werkelijk elan van verantwoordelijkheidsgevoel en eigen initiatief in de plaats gesteld werd. Iedereen begreep dat er iets gedaan moest worden en dat men op hen rekende. Iedereen wist dat men voor serieus verzet op de anderen kon rekenen: in de plaats van heroïsche verbale aanvallen, die eindigden met een vertrouwensuiting aan het adres van de regering, kwam gericht werk. Een goed voorbeeld deed volgen, de grote massa's begonnen aan het spel deel te nemen. *Het vertrek van de ministers had een reinigend effect.*

De aankomst van Durruti met 5000 Catalaanse strijders; de ruwe en manhaftige toespraak die hij voor de radio hield, waarin hij openlijk de lanterfanters, de komedianten en de neprevolutionairen afbekte; het aanbod wat hij de Madrilenen deed om aan een ieder een geweer of een houweel uit te reiken gepaard aan de oproep aan allen om loopgraven te hakken en barricades op te richten, dat droeg allemaal bij aan het ontstaan van een vurige en speelse soort euforie, die de leugenachtige communiqués en vertogen van de regering onmogelijk zouden hebben kunnen opwekken. Tot op dat ogenblik had men uit angst het moreel te ondermijnen noch de verdediging noch de evacuatie van de onnutte monden georganiseerd. Durruti en het Verdedigingscomité behandelden de Madrilenen als mensen, die zich daarop als dusdanig gedroegen. De CNT, die in Madrid het extreemste facet van de arbeidersklasse vormde, gaf het voorbeeld door al haar leden te mobiliseren voor het vormen van brigades voor de bouw van fortificaties en dergelijke voorzieningen. De volgende verklaring werd er in het Madrileense dagblad CNT afgedrukt:

'De lokale federatie van de Madrileense eenheidsvakbonden, die de verantwoordelijkheid voor de antifascistische strijd is toegevallen, heeft gisteren – maandag – alle door haar gecontroleerde arbeiders gemobiliseerd, om op doorslaggevende wijze aan de strijd tegen de rebellen, rondom de hoofdstad van de Republiek, deel te nemen. Alle werkzaamheden die niet direct met de oorlog gerelateerd waren, zijn opgeschort en daardoor zijn er nu 40.000 geconfedereerde arbeiders die in Madrid onder de wapenen zijn geroepen om de regering krachtige ondersteuning te bieden. De poging van de fascisten zal stuk lopen op een muur van proletarische lichamen, als ze al niet daarvoor zijn uitgeschakeld door onze wapens – die dagelijks krachtiger en effectiever zijn. Onze rangen zijn nu van alle verraders gezuiverd. Het is het volk dat in de julidagen [van 1936], met zijn strijdvaardige spontaniteit en zijn revolutionaire moed, de schuilplaatsen van de fascisten stormenderhand innam. En het zal nogmaals het volk zijn dat, ditmaal gehard door drie maanden strijd, de verraders definitief vernietigen zal. Houd vol kameraden en we zullen zegevieren!'

De verdediging van Madrid had een botsing tot gevolg tussen de federalistische en de anarchistische strijdmethoden enerzijds en de regerings- en stalinistische methoden anderzijds. Uit ervaring is gebleken dat de in de rangen van de anarchisten gepraktiseerde menselijkheid op geen enkele wijze een negatieve invloed had op hun waarde in de strijd of op de goede organisatie van de diensten. Dat leidde ertoe dat een tamelijk groot aantal van de internationale proletariërs, die onder het Russische vaandel gemilitariseerd waren, hun formaties verlieten om toe te treden in de rangen van Durruti. De wens om als een bewuste burger behandeld te worden in plaats van als kanonnenvlees, maakte de CNT-FAI-milities tot een pool met grote aantrekkingskracht voor mensen uit alle ['republikeinse'] gezindten. De kameraden van de CNT waren zich bewust van hun opvoedende rol en voelden zich als de hoeders van de revolutionaire ziel en eer: ze maakten zich weer hard voor een groot deel van hun oorspronkelijke principiële standpunten met

'Een dronkenlap is een parasiet. Schakel hem uit!' Propaganda tegen overmatig alcoholgebruik

'Eerst de oorlog winnen'. 'Minder holle woorden!'

'Iedere kogel een doelwit'. 'Treedt toe tot de Colonne Vrij-Spanje'

betrekking tot het antimilitarisme en de zelfdiscipline. Hun propaganda, geïnspireerd door de zorg voor het consolideren van de veroveringen van de milities binnen het kader van het volksleger, nam een vrijere en meer revolutionaire wending:

‘We kennen de psychologie van ons volk – zo stelt een verklaring die in november [1936] gepubliceerd werd – en weten daarom, dat een soldaat van de revolutie niet op een effectievere wijze zal vechten, wanneer men hem in een zielloos mechaniek verandert en onderhorig maakt aan de strenge discipline van een Militaire Wet, waarin nimmer sprake is van rechten en plichten, maar altijd alleen maar van gehoorzaamheid en bestraffing... De oude formuleringen zijn ondertussen onacceptabel geworden, omdat ze niet zijn opgesteld door een volk dat zich verdedigt. Ze waren gericht op de onderwerping van het volk, op de verdediging van de uitbuitende klassen die de gewapende machten gebruiken voor de bescherming van hun belangen en hun privileges.’

André en Dori Prudhommeaux

Postscriptum van de vertaler
In de loop van het voorjaar van 1937 zou de republikeinse regering, met de volle steun van het bureaucratische leiderschap van de CNT-FAI, de militarisering van de milities doordrukken. Op sommige plekken gebeurde dat gewapenderhand. Voor wie daar meer over wil weten verwijs ik naar het artikel ‘De CNT-FAI draaide de revolutie mee de nek om’ van de hand van de vertaler, dat werd afgedrukt in *Buiten de Orde* jaargang 22, Lente 2011, pag. 31-39. Na mei 1937 werd de revolutie definitief geliquideerd door het gedwongen ontbinden van de gecollectiviseerde landbouw.[10] Sommige sectoren van de CNT-FAI bleven zich verzetten, daartoe behoorden onder andere de groepering genaamd ‘De Vrienden van Durruti’. Menig dwarsligger belandde in de gevangenis of de illegale detentiecentra van de Russische geheime dienst in Spanje. Een deel werd met een nekschot teruggevonden in achterafstraatjes in de grote steden of langs landweggetjes buiten de stad.

André en Dori Prudhommeaux
André (1902-1968) groeide op in een anarchistische woongemeenschap. Zijn vrouw Dora ‘Dori’ Ris (1907-1988) groeide op in Zwitserland. Ze trouwden in 1928. Ze bewogen zich aanvankelijk in radencommunistisch milieu, maar na het aan de macht komen van Hitler werden ze kritische anarchisten. Ze hebben zich uitgebreid ingezet voor Marinus van der Lubbe. In 1936 trokken ze bij het uitbreken van de Spaanse Revolutie en Burgeroorlog naar Spanje. Daar beginnen ze het tijdschrift *L’Espagne antifasciste*. Dat krijgt vanwege de zeer kritische artikelen over de Volksfrontregering en later de CNT-deelname daaraan op een gegeven moment geen papier meer geleverd. Om aan deze indirecte censuur te ontkomen verplaatsen ze al in september 1936 de zetel van het blad naar Frankrijk. In januari 1937 komt er een eind aan het bestaan doordat de Spaanse CNT na haar toetreding tot de regering de geldkraan dichtdraait. Vanaf medio april 1937 brengen de Prudhommeaux dan een eigen blad, *L’Espagne nouvelle* uit. De hier afgedrukte tekst verscheen voor het eerst in 1940 in de reeks *Cahiers de Terre Libre*. Tijdens en na de Tweede Wereldoorlog

Vrouwelijke leden van de CNT-milities tijdens de Burgeroorlog

is het echtpaar Prudhommeaux actief gebleven in de Franse anarchistische beweging. Voor *Buiten de Orde* is de oorspronkelijke tekst ingekort tot een kwart van de oorspronkelijke lengte. Uitgeverij De Pook zal over enige tijd de integrale tekst uitgeven in een bundel met teksten van anarchisten (zowel Spaanse als buitenlandse) die aan de revolutie en de burgeroorlog hebben deelgenomen maar zware kritiek hadden op de ruggengraatloze politiek van kopstukken en een aanzienlijk deel van de achterban van de CNT-FAI.

Vertaling, inkorting, annotatie en toelichting: Jeroen ten Dam

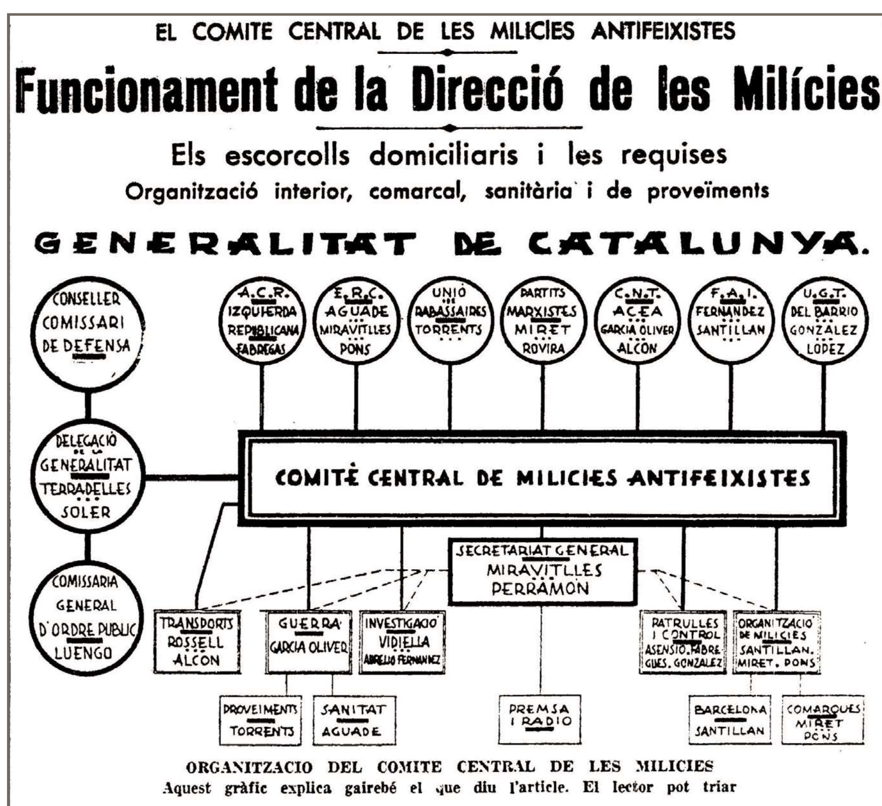
Noten

1. De Generalitat is de deelstaatregering van de autonome regio Catalonië. [Noot v.d. vert.]
2. Door de eerste republikeinse regering in 1931 in het leven geroepen politiecorps dat op militaire leest geschoeid was en dat met name in de grotere steden gestationeerd werd. Het trad in 1933 keihard op tegen een mislukte anarchistische opstand in Valencia, Lérida en Barcelona. [zie ook: G. Brenan, Het Spaansche Labyrinth, Amsterdam, 1947, pag. 357 en 361, noot v.d. vert.]
3. Catalaanse regionale politie die ressorteert onder de Catalaanse regioregering Generalitat. [Noot v.d. vert.]
4. Militieleden van de Carlistische stroming, die wilden dat er een bepaalde tak van de Spaanse koninklijke familie op de troon zou komen, die de zijde van Franco hadden gekozen. Deze Requetés waren vooral afkomstig uit de Noord-Spaanse regio Navarra. [Noot v.d. vert.]
5. Estremadura is de Spaanse provincie die aan de oostzijde van Portugal grenst. Guipózcoa is de Baskische provincie rondom Donostia/San Sebastian. Andalusië is de zuidelijkste provincie van Spanje. De Balearen zijn de eilandengroep waartoe Mallorca, Menorca en Ibiza behoren. [Noot v.d. vert.]
6. Socialisatie is het onder arbeidersbeheer stellen van de productiemiddelen (fabrieken, openbaar vervoer, enz.). [Noot v.d. vert.]
7. Tegen vooruitbetaling vanuit de goudreserves van de Spaanse Centrale Bank. Het waren dus geen solidariteitsleveringen maar je reinste handel, waarbij een aanzienlijk deel van die goudreserve in onderpand werd gegeven. Anarchistische affiniteitsgroepen hebben najaar 1936 nog op het punt gestaan om deze goudexport ongedaan te maken door het goudtransport af te vangen en veilig te stellen. Het plan werd echter niet doorgezet. [Noot v.d. vert.]
8. Dus de lichtingen van 1935, 1934, 1933 en 1932 [Noot v.d. vert.]
9. Verwijzing naar de republikeinse regering die begin november 1936 de wijk had genomen naar Valencia, omdat Madrid bedreigd werd door de troepen van generaal Franco. [Noot v.d. vert.]
10. Zie onder andere: Hanneke Willemse, De onvoltooide revolutie: De burgeroorlog in een Spaans dorp, SUA, Amsterdam, 1986, pag. 93-103.

Anarchisten als regeringspartij

Over een gevaarlijke en contraproductieve logica

Op 17 juli 1936 begon in Spanje wat al maanden in de lucht hing: generaals lanceerden een staatsgreep en zetten troepen in om de parlementaire regering en de arbeidersorganisaties te verpletteren. Daarmee reageerde rechts op de golf van arbeidersstakingen, landbezettingen door arme boeren, gevechten van radicale arbeiders tegen gewapende fascisten en dergelijke. Die golf had in de voorafgaande weken revolutionaire proporties aangenomen. Gewapend rechts besloot terug te slaan voordat die revolutie een feit was.

De zogeheten Volksfrontregering – een coalitie van sociaaldemocraten en liberale republikeinen, gesteund door de nog kleine communistische partij – deed aanvankelijk vrijwel niets. Degenen die de staatsgreep in grote delen van Spanje versloegen, waren arbeiders en boeren, georganiseerd in de anarcho-syndicalistische vakbondsfederatie CNT.

Die arbeiders waren er zowel mentaal als organisatorisch klaar voor, zo leek het. Decennia van kleinere gewapende opstanden tegen leger, politie, landheren en kapitalisten vormden een schat van revolutionaire ervaringen. De versplinterde, kleinschalige wijze van strijd – die van de ene heroïsche nederlaag naar de andere leidde – had de anarcho-syndicalisten in Barcelona ertoe gebracht zich beter voor te bereiden. In die stad was een netwerk van verdedigingscomités opgekomen, verbonden aan de syndicaten waaruit de CNT bestond. Die CNT had al gewaarschuwd voor een dreigende staatsgreep. Kwam het zover, dan diende als reactie daarop de sociale revolutie ontketend te worden – een revolutie niet enkel tegen fascisten en generaals, maar tegen de hele kapitalistische sociale basis waarop militarisme en fascisme waren gebouwd. Kort voor de staatsgreep had de CNT bovendien in Saragossa een congres gehouden waarin ze de inrichting besprak van de nagestreefde anarchistische maatschappij, opgezet volgens libertair-communistische beginselen en vrij gedetailleerd uitgewerkt. Voeg daarbij decennia van anarchistische propaganda en onderwijs, die diep in zowel arbeiders- als boerengemeenschappen waren doorgedrongen. Nee, onvoorbereid op de confrontatie met de staatsgreep waren anarcho-syndicalistische arbeiders niet.

Dat bleek in Barcelona al snel. De plaatselijke CNT riep een algemene staking uit. Arbeiders wierpen barricades op en begonnen straatgevechten met de militairen. De verdedigingscomités gaven de strijd ruggengraat. Soldaten liepen over naar de revolutionaire arbeiders of werden steeds verder teruggedreven. Kazernes werden bestormd. Na twee dagen maakten in Barcelona gewapende arbeiders de dienst uit. Een netwerk van revolutionaire comités begon het dagelijks leven, de voedselvoorziening maar ook het uitroken en aanpakken van fascisten, ter hand te nemen. De revolutie had, onder anarchistische inspiratie en met anarchistische organisatie, de fascisten verslagen. Dat gold voor Barcelona, niet voor het hele land. Fascisten en generaals hadden half Spanje in hun greep. En in de andere helft hadden lang niet overal anarchistische arbeiders het heft in handen gekregen. De republikeinse regering hield stand in steden als Madrid en Valencia, met anarcho-syndicalisten in een belangrijke maar niet doorslaggevende rol.

Wat volgde had trekjes van een tragikomedie, met zeer trieste afloop. Barcelona was hoofdstad van deelstaat Catalonië. President daarvan was een liberale republikein die regionale autonomie nastreefde, Lluis Companys. Hij nodigde anarchistische kopstukken uit en zei: ‘Vandaag bent u de baas in Barcelona en Catalonië. (...) U heeft de overwinning behaald en alle macht in handen.’[1] Hij voegde er aan toe desgewenst te willen aftreden. Maar als de anarchistische aanvoerders wilden dat hij aanbleef als president, dan konden ze samenwerken. De anarchisten lieten hem aanblijven, anarchisten verkozen partnerschap boven het doorzetten van de revolutie en raakten vervolgens verstrikt in coalitiepolitiek, met funeste gevolgen. De leidende comités van de CNT gaven vrijwel meteen de instructie uit: ‘Geen vrij communisme. Onze eerste plicht is de fascistische legers te verslaan.’[2] Zo koppelde de CNT-leiding (jawel, leiding, zo gedroeg ze zich inmiddels) de sociale revolutie los van de antifascistische strijd. Die laatste strijd diende gevoerd te worden samen met sociaaldemocraten, burgerlijke republikeinen, stalinisten, samen met dodelijke vijanden van precies de sociale revolutie die nu werd ‘uitgesteld’.
Al snel kreeg dit vorm. Er kwam een Comité

van Antifascistische Milities, waar naast de CNT ook socialisten en communisten in zaten. Dat comité bundelde zich via de top van de diverse deelnemende organisaties, en functioneerde als een soort regering. De CNT kreeg relatief minder posities, de anderen meer. Twee maanden later traden CNT'ers zelfs rechtstreeks toe tot de Catalaanse deelregering. Landelijk pleitte de CNT nog voor een nationale verdedigingsraad van alle antifascistische bonden, de CNT, maar ook de socialistische UGT. Zo'n raad zou gewoon een regering zijn geweest, maar onder een andere naam, zodat het er althans niet als regeringsdeelname uitzag. De Volksfrontregering en de andere linkse organisaties gingen hier niet in mee, maar de CNT kreeg wel ministersposten in die regering aangeboden. In december 1936 traden vier CNT'ers tot die regering toe.

Intussen was er echter wel iets anders gebeurd. Vrijwel op het moment dat de CNT-top de revolutie afblies ten gunste van een overkoepelend antifascisme, begonnen arbeiders in Barcelona die revolutie juist door te zetten. Na de straatgevechten gingen arbeiders terug naar hun werkplek. Vaak bleek daar de directie de benen te hebben genomen uit angst voor het arbeidersradicalisme. De arbeiders begonnen daarom de fabrieken zelf te besturen. Waar nog directeuren zaten werden ze alsnog verdreven of onder toezicht van arbeiders gesteld. Een golf van collectivisaties, gevolgd door arbeiderszelfbestuur, kwam op gang. Anarchistische milities trokken al snel Aragón binnen, verdreven de fascisten en grootgrondbezitters, en gaven arme boeren en landarbeiders ruimte om collectieven en agrarische communes te vormen, deels langs lijnen van het libertaire communisme. Terwijl de leiding van de CNT de revolutie uit alle macht aan het afblazen was, waren arbeiders en boeren – CNT-leden vaak voorop – die revolutie uit alle macht aan het uitbreiden.

De Volksfrontregering was die revolutie zeer vijandig gezind. Dat was logisch. De regering beschouwde zich als een 'gewone' democratische regering, en wilde de bezittende klasse niet provoceren – uit angst dat die en bloc naar Franco en zijn generaals zou deserteren. De regering wilde ook de Britse en Franse regeringen gerust stellen. Die zaten niet te wachten op een uitbraak van een revolutie, die hun zakelijke belangen bedreigde en ook nog aanstekelijk kon werken. De regering deed haar best om de golf van collectivisaties in te dammen. De communistische partij maakte zich breed als beschermer van kleine en grotere bezitters tégen de collectivisaties. Dat, en de op gang komende Russische steun, maakte die partij steeds machtiger. Ze gebruikte die macht en die steun al snel om radicale revolutionairen, anarchistische militanten en ook onafhankelijke marxisten, te vervolgen en zelfs te vermoorden. Ook begon de regering stappen te zetten om de arbeidersmilities te persen in een hiërarchische militaire structuur, dus om er een regulier 'gedisciplineerd' leger van te maken. Dat voltrok zich al in de herfst van 1936. Achter de linie saboteerde de regering de revolutie eveneens. De minister van voedselvoorziening dwarsboomde de revolutionaire comités die voor voedseldistributie naar behoefte in arbeiderswijken probeerde te zorgen, om uiteindelijk de voedseldistributie weer over te laten aan de vrije markt. Op alle fronten drong de regering de revolutie terug. Op alle fronten stribbelden CNT-functionarissen tegen, om zich er vervolgens bij neer te leggen. Sterker: al heel snel begonnen kopstukken van de CNT, bevangen door de antifascistische eenheidsillusie, de lof van de discipline, de orde, de arbeidsproductiviteit, de militarisering en alles, te zingen. Het gebeurde immers allemaal door een regering die nu ook de hunne was...

> De revolutie had door anarchistische inspiratie en met anarchistische organisatie de fascisten verslagen

Onder arbeiders groeiden de frustraties, en allerlei anarchistische groepen drongen aan op een breuk tussen de CNT en de regering. De regering wachtte niet af en sloeg bij voorbaat terug. Politie viel in mei 1937 een door CNT'ers bezette telefooncentrale aan, in een provocerende poging om de revolutionaire kracht van arbeiders te breken en de CNT hetzij uit te rangeren, hetzij te verpletteren. Arbeiders verweerden zich heftig, hernieuwden de barricadestrijd en hadden al snel bijna heel Barcelona in handen. Wat deed de CNT-leiding? Ze riep op de strijd te staken en de staking en barricadestrijd te beëindigen: uit naam van de antifascistische eenheid. Zo stonden de CNT-militanten in de arbeiderswijken lijnrecht tegen 'hun eigen' organisatie, die zich inmiddels gedroeg als een doodgewone vakbond of politieke partij die haar aanhang in het gareel houdt uit coalitieoverwegingen. Na een week strijd gingen de intussen door hun leiding gedemoraliseerde arbeiders weer aan het werk. Barcelona als revolutionair bolwerk was niet meer. Uit dank voor zijn bewezen diensten werd de CNT uit de regering gezet en namen communisten onder leiding van Negrín de macht over.

De maanden daarna trokken militaire eenheden, onder leiding van de stalinistische officier Enrique Lister, Aragón binnen, dwongen daar de ontbinding af van de Raad van Aragon, waarin de revolutie zich had georganiseerd, en begonnen collectieven gewapenderhand de nek om te draaien. Intussen had het vermoorden van anarchisten en andere revolutionairen epidemische vormen aangenomen. De Italiaanse anarchist Camillo Berneri werd vermoord, en met hem vele anderen. In gevangenissen aan de 'antifascistische' regeringskant werd volop gefolterd, wie de regering kritiseerde werd al snel als fascist vervolgd. Arbeiders hadden reden genoeg zich af te vragen waarvoor een oorlog tegen het fascisme diende, als aan de 'eigen' kant soortgelijke staatsterroristische methoden werden ingezet als aan de fascistische kant van de frontlijn. Door de revolutie de nek om te draaien en elk initiatief van onderop gewapenderhand te verstikken doodde de regering precies die ene krachtbron waarmee het fascisme met wortel en tak verslagen kan worden: de ontketende antiautoritaire sociale revolutie, zoals die in de julidagen van 1936 op gang was gekomen. De CNT-leiding werkte aan het wurgen van de revolutie mee, aanvankelijk door rechtstreekse regeringsdeelname, later door de tot achterban gereduceerde CNT-arbeiders van revolutionaire strijd af te proberen te houden, door loyaliteitsbetuigingen aan de regering en zelfs aan de internationale bondgenoten ervan, ook toen de CNT-ministers zelf allang uitgerangeerd waren.

Hoe kwam de CNT-leiding tot de keuze voor steun aan de regering, tot en met regeringsdeelname toe? Hoe is de keus van die leiding vóór de staatsmacht en tegen de revolutie te verklaren? Je komt een reeks argumenten tegen. Sommigen zien deze capitulatie als een uitvloeisel van het anarchistische principe zelf: omdat anarchisten zelf weigerden de macht te grijpen – want dat is autoritair – belandden ze in een positie waarin ze minstens één van de bestaande staatsmachten dan maar accepteerde, als keus voor het 'kleinere kwaad'. Die redenering bevredigt niet. Het is logisch inconsistent: als anarchisten werkelijk hadden afgezien van deelname aan de staatsmacht, welke dan ook, dan

had dat gewoon gekund. Het verdedigen, versterken en horizontaal verbinden van de collectieven en communes, het weigeren van de militarisering en het vasthouden aan de militiestructuur in de gewapende strijd, het verdedigen van elke vrijheid die arbeiders zich in revolutionaire strijd hadden verworven, het was wel degelijk een optie. En het vergde geen regeringsdeelname maar machtsvorming van onderop tegen welke regeringsmacht dan ook. Nergens staat dat, als je niet zelf de macht grijpt, je dus coalitiepartner moet worden van de ene soort machthebbers tegenover de andere. Deelnemen aan een regering is geen uitvloeisel van één of ander anarchistisch beginsel, maar juist een hoogst merkwaardige breuk met dat beginsel. De vraag is: waarom?

Tijdens de gebeurtenissen kritiseerden invloedrijke anarchisten als Emma Goldman de CNT-deelname aan de macht. Zij bekritiseerde de regeringsdeelname van de CNT als onderdeel van een rampzalig hellend vlak. En de opstelling van de CNT-leiding in mei 1937 noemt ze een ‘buitengewone omkering van de revolutionaire stelling die de CNT-FAI altijd had ingenomen’. Maar ze weigert het verraad te noemen. Haar analyse: ‘Zou het daarom niet kunnen zijn dat de kameraden die nu voorwerp van minachting zijn handelden zoals ze deden omdat ze voelden en voelen dat alles gericht moest zijn op het winnen van de antifascistische oorlog?’[3] Brede antifascistische eenheid was nodig. De revolutie moest wachten tot na de overwinning. Zo schatten vele waarnemers de motivatie van de CNT-leiding in. Daar kwam de intimidatie en de chantage van Britse, Franse en Russische regeerders bij. Rusland zorgde ervoor dat haar wapens zo min mogelijk bij anarchistische milities terechtkwamen, terwijl later de politie, die achter de linies die anarchisten aan het uitschakelen was, volop over wapens beschikte. Breken met de antifascistische maar contrarevolutionaire bondgenoten – van republikeinen tot en met communisten – zou betekenen: geen wapens meer, en mogelijk zelfs een militair ingrijpen van Groot-Brittannië tegen het revolutionaire bolwerk Barcelona. Angst voor isolement dat het doorzetten van de revolutie zou hebben opgeleverd dreef de CNT-leiding.

Onzinnig was die angst niet, maar er hoort wel een kanttekening bij. Revoluties vinden zelden onder ideale omstandigheden plaats. Een revolutie afblazen omdat er vijanden op de loer liggen betekent feitelijk dat je nooit een revolutie kunt doorzetten. Er is immers altijd wel een interventiedreiging die als argument kan dienen om de zaak maar niet op de spits te drijven. In werkelijkheid had een doorgezette revolutie dat dreigende isolement wel te lijf kunnen gaan. De al genoemde Italiaanse anarchist Berneri pleitte er bijvoorbeeld voor om de Marokkaanse soldaten waaruit Franco’s troepen deels bestonden, te bestoken door op te komen voor de onafhankelijkheid van Spaans-Marokko. Door zich als bondgenoot van een Marokkaanse vrijheidsstrijd te manifesteren had de revolutie bondgenoten kunnen winnen en de loyaliteit van Franco's troepen kunnen ondermijnen. Het idee werd nauwelijks opgepikt, van enig ontsteken van een antikoloniaal vuur was geen sprake.

De keus van de CNT is dan ook maar voor een deel uit angst voor isolement te verklaren. Een andere factor is de logica van een breed antifascisme dat alle onderlinge tegenstellingen uitvlakt. De CNT bleek voor die logica vatbaar, en gezien de dreiging die er van het fascisme uitging was dat ook niet gek. De logica was echter levensgevaarlijk en contraproductief. Levensgevaarlijk, omdat waar anarchisten – in essentie antiautoritaire antikapitalisten – zich verbinden aan krachten die de staatsmacht graag hanteren en het kapitalisme in één of andere vorm willen handhaven, ja zelfs efficiënter maken, één van de twee het aflegt. Ofwel de anarchisten raken ondergeschikt aan de autoritaire pro-kapitalisten. Of de anarchisten duwen die autoritaire pro-kapitalisten opzij. Het idee dat anarchisten een eerlijke coalitie op basis van wederzijds respect met politieke partijen en andere hiërarchische organisaties kunnen sluiten bleek onzinnig. Terwijl de anarchisten ter wille van de eenheid concessie na concessie deden, deinsden stalinisten er niet voor terug om de jacht op anarchisten te openen. Van enige loyaliteit aan het antifascistische eenheidsidee, waarmee vooral de stalinistische communistische partij en haar fans zo schermden, hadden al die burgerlijke en stalinistische ‘antifascisten’ weinig last. Dit type antifascisme houdt dan ook geen echt compromis in tussen anarchisme en andere politieke krachten. Dit type antifascisme behelst een volledige capitulatie van elk serieus anarchistisch streven ten gunste van ‘antifascistische’ staats- en kapitaalsmacht.
De logica was ook contraproductief, want

precies het vernietigen van elk anarchistisch streven ten gunste van dit antifascisme sloopte de motivatie, het elan en vooral ook het eigen initiatief om tegen de fascisten te vechten. Hoe minder er van de revolutie over was, hoe zwakker de republiek ook werd tegenover de generaals, de fascisten en hun bondgenoten in Rome en Berlijn. Antifascistische eenheid ten koste van revolutie blijkt niet eens in staat de fascisten effectief te verslaan. En nee, dit zijn niet louter argumenten achteraf. Binnen de anarchistische arbeidersbeweging van Spanje, en binnen het internationale anarchisme, waren dit soort tegenwerpingen wel degelijk te horen. Teksten van Alexander Schapiro en Rudolf de Jong, bijeengebracht in *Waarom verloren wij de revolutie?* getuigen daarvan.

Waarom wist die kritiek zich niet tijdig door te zetten? Waarom wist de revolutionaire onderstroom die er in en om de CNT wel degelijk was, de greep van de CNT-top niet tijdig te doorbreken? Hier raken we één van de moeilijkste punten, hoe kan een anarchistisch geïnspireerde organisatie zo in de greep geraken van bestuurders, van bonzen, van leiding die zich aan de greep van de leden weten te onttrekken? Een probleem was dat het anarchisme wel formeel tot de beginselen van de CNT behoorde, maar lang niet bij de hele organisatie erg diep zat. De CNT was niet alleen een anarchistenclub, het was ook een vakbond, met leden die zich erbij aangesloten hadden omdat ze via die bond bestaansverbeteringen hoopten te bereiken. Moest dat met directe actie en revolutie? Best. Bleek dat ogenschijnlijk te kunnen via een regeringsdeelname – iets dat voor 1936 ondenkbaar leek maar opeens binnen handbereik lag – dan was dat voor velen kennelijk ook best. Niet elke CNT'er was een principiële anarchist. De meeste CNT'ers waren boven alles strijdbaar vakbondslid, met min of meer anarchistische sympathieën.

Bij een vakbond behoren bestuurders die zich identificeren, niet met het diepere revolutionaire doel van de organisatie, maar met de organisatie, haar invloed en prestige zelf. Al eerder had zich een vleugel aangediend die een min of meer reformistische benadering voorstond en de samenwerking met linkse bewegingen zoals de UGT prioriteit wilde geven. En nu stond opeens de deur, niet alleen naar zulke samenwerking maar naar respect en invloed op het hoogste niveau, opeens open, uit naam van een door niemand betwist urgent doel. Die verleiding bleek te groot. Eenmaal verstrikt in de macht werd het vervolgens van kwaad tot erger, deels uit angst dat een breuk met de coalitiepartners de nederlaag tegenover Franco zou bespoedigen, maar deels ook doodgewoon omdat macht corrumpeert. Formeel konden leden de bestuurders terugfluiten. Met verwijzing naar oorlogsomstandigheden en noodsituatie kwamen de bestuurders er echter mee weg steeds vaker eigenmachtig te beslissen.

Antifascistische eenheid ten koste van revolutie blijkt niet eens in staat de fascisten effectief te verslaan

---

Het tragische geval van Garcia Oliver laat de verleiding van de macht goed zien. Vóór het begin van de burgeroorlog stond hij bekend als felle militant van de FAI, de groep die binnen en buiten de CNT een scherpe anarchistische koers bepleitte. Maar ook toen al had zijn radicalisme verontrustende kanten. Op een plenum van anarchistische groepen in juni 1936 werd gepraat over de vraag of anarchisten zelf desnoods de macht dienden te grijpen. Nee, zeiden de meesten, dat is in strijd met anarchistische principes. Ja, zei Garcia Oliver, het gaat immers om resultaten, en we gaan ons de kaas niet van het brood laten eten. De man had trouwens op het CNT-congres van Saragossa in mei 1936 al gepleit voor een 'revolutionair leger', ook iets dat met anarchistische, van antimilitarisme doordrenkte, opvattingen op gespannen voet stond. Op het genoemde plenum maakte hij duidelijk dat weliswaar een gewapende machtsgreep niet mocht bepalen hoe de vrijheid vorm zou krijgen; 'dat moet door een landelijk congres gedaan worden'. Maar als zo'n congres niet-anarchistische beslissingen nam? 'Dan zou het onze plicht zijn om dat congres opzij te schuiven als niet-revolutionair.' Sowieso moest 'de gewapende macht in handen van anarchisten zijn' zolang zo'n congres niet was bijeengekomen, 'zodat die niet in de klauwen van anderen valt'.[4] Het is alsof je Lenin leest in 1917, toen hij ervoor pleitte dat zijn partij de macht zou grijpen en om het (toen nog vrij gekozen) Congres van Sovjets voor een voldongen feit te stellen. Met anarchisme heeft deze strategie weinig te maken, dat vonden gelukkig heel veel andere anarchisten op dat plenum ook.

Olivers voorstel haalde het niet. Maar de episode laat wel zien dat tenminste sommige anarchisten minder immuun voor machtspolitiek waren dan hun beleden anarchisme zou doen vermoeden. Dat een enkele anarchist meegaat met de foutieve presentatie van het dilemma in termen van hetzij een anarchistische dictatuur, hetzij deelnemen aan de gevestigde macht, weerspiegelt wel degelijk een idee dat door sommige anarchisten helaas omarmd werd: dat van een minderheidsgreep naar de macht, een revolutie die niet door de volksmassa's maar door een anarchistische minderheid zelf zou worden doorgedrukt. De wrange ironie is dat deze zelfde Garcia Oliver, na aanvankelijk verzet tegen regeringsdeelname, zich laat strikken om minister te worden, van justitie nog wel. George Woodcock merkt droogjes op dat 'hij leek te genieten van zijn positie'.[5] Ja, zo gaat dat vaker met mensen die de politiek in gaan, vaak met de nobelste motieven. Ze willen natuurlijk eigenlijk niet. Maar ja, iemand moet het doen, en gaandeweg krijgen ze er nog plezier in ook. Om Garcia Oliver heen was in de zomer van 1936, al vóór zijn ministerschap, iets gegroeid dat trekjes had van een ware persoonsverheerlijking, iets dat in de CNT-pers werd gecultiveerd, zoals Vernon Richards laat zien.[6] Ook hier zie je dat anarchistische opvattingen en attitudes binnen de CNT allesbehalve diepgaand verinnerlijkt zijn in de mentaliteit van veel van haar militanten. Anders zou dit soort verheffing van enkele superhelden boven het 'gewone volk' in CNT-kringen op aanzienlijk meer weerstand zijn gestuit. Het is maar één symptoom van een diepgaande verloedering waaraan de CNT, onder druk van inderdaad moeilijke omstandigheden maar wel degelijk ook onder verantwoordelijkheid van CNT'ers en hun keuzes zelf, onderhevig was.

door Peter Storm

Noten:

1 Rinze Lenstra, Anarchisme en syndicalisme in Spanje (Meppel 2007) 449.
2 Alexander Schapiro, 'De Spaanse revolutie. Enkele beschouwingen (1938)' in: Alexander Schapiro en Albert de Jong, Waarom verloren wij de revolutie? De nederlaag van het Spaanse anarchosyndicalisme in 1936-1937 (Baarn 1979) 64.
3 Emma Goldman, 'Where I stand', in: Spain 1936-1939: revolution and counterrevolution (Londen 1990) 152-153. Dit boek is een bundeling van artikelen uit het anarchistisch tijdschrift Spain and the world, dat in de jaren van de Spaanse revolutie verscheen.
4 Agustin Guillamon, Ready for revolution – the CNT defense committees in Barcelona 1933-38 (Oakland, 2014) 28, 41.
5 George Woodcock, Anarchism – A history of libertarian ideas and movements (Harmondsworth, Middlesex 1962/1975) 368.
6 Vernon Richards, Lessons of the Spanish revolution (Londen 1953/1983) 181-182.

Viva la muerte de Franco!

Over de dood van een dictator

Alweer een paar jaar geleden belandde ik met een groep Spaanse collega's op een terras. Toen we het glas hieven proostte een van hen met de zin 'Viva la muerte de Franco'. Het was die dag zoveel jaar geleden dat de Spaanse Burgeroorlog was uitgebroken die de fascistische dictator Francisco Franco aan de macht heeft gebracht en onder wiens regime mijn collega's waren opgegroeid. In het kader van dit themanummer sprak ik wederom met hen over hun herinneringen aan de dictatuur en de dood van Franco.

Wat deden jullie de dag dat Franco stierf?
Vitorina: Ik was toen in Spanje. Ik was toen, in november 1975, net zeventien. Ik zat op de middelbare school. Het was heel vroeg toen mijn zus mijn kamer binnenkwam. Ze zei: 'Franco is dood. We hebben geen les vandaag.' Dat herinner ik mij nog goed. Ze was de hele nacht wakker gebleven, omdat ze een trui die ze aan het breien was en die ze de volgende dag aan wilde doen, aan het afmaken was. En ze luisterde daarbij naar de radio, dus zij heeft als eerste het nieuws gehoord. Dat was rond zeven uur.

Nieves: Nee, het was rond vijf uur. Ik weet het nog precies. Wij waren muziek aan het luisteren, want we waren nog aan het leren voor een tentamen voor de volgende dag. Plotseling stopte de muziek, en begon er klassieke muziek te spelen. En toen dacht ik, oh-oh, er is iets aan de hand. En om half zes werd er gezegd dat Franco dood was. Vijf minuten later kreeg ik een telefoontje van een vriendin van mij, aan de vaste telefoon, want we hadden toen nog geen mobiele telefoons, en ze zei: 'Franco is dood, we hebben morgen geen tentamen, en we gaan het vieren.' En we zijn toen de volgende dag naar een plein gegaan, in León, waar ik studeerde, om wijn te drinken en te zingen. Daar ben ik de hele dag geweest.

Dus het was een groot feest op straat?
V: Ja, voor sommigen wel, en voor anderen niet. De mensen gingen wel naar hun werk. Maar scholen en universiteiten waren gesloten en veel jongeren waren aan het feesten. En we zagen de grises (franquistische stedelijke politie in grijze uniformen) naar ons kijken, maar ze deden niets. Precies vanaf die dag veranderde hun houding. Misschien waren ze ook bang, of wisten ze niet wat ze moesten doen.

En wat gebeurde er de rest van de dag?
V: Zo precies weet ik het niet meer. Het enige dat ik me herinner is dat we op de televisie een minister van Franco zagen, die huilde: 'Spanjaarden, Franco is gestorven.' Heel triest was hij.

Wat deed het nieuws van zijn dood met jullie?
V: Ik weet niet of ik me blij voelde. Ik was toen nog niet zo politiek bewust. Later wel, maar toen nog niet. Ik ging wel eens naar een demonstratie, die waren er veel vóór zijn dood, georganiseerd door de studenten, en ik ben wel eens meegelopen en weggerend voor de politie, maar niet heel bewust.

> We zijn de volgende dag naar een plein gegaan om wijn te drinken en te zingen

Heb jij daar ook aan meegedaan?
N: Ja, ik heb vaak moeten wegrennen voor de grises zoals wij ze noemden, de politie in de stad, met hun grijze uniformen. We demonstreerden voor zijn aftreden.

V: Ja, er was veel ontevredenheid, vooral onder jonge mensen.

N: Je kon je niet vrij uiten. Je had geen vrijheid van meningsuiting, en geen vrijheid van pers. En dat is toch belangrijk, dat je je moet kunnen uiten. We hadden niets, dus we konden ook niets verliezen. Pas toen ik ging studeren werd ik me daar bewust van. Ik kom uit een klein dorpje en ik hoorde mijn vader altijd wel praten over Franco, maar buitenshuis kon je daar niet over praten, dat was verboden.

V: De mensen waren bang.

N: Ja, en tegen ons werd er dan gezegd: 'Daar mag je niet over praten. Wat hier gezegd wordt, daar mag je buiten niet over praten.'

V: Ja, en je had fanatieke, extreemrechtse groeperingen, die op straat rondliepen met kettingen en dat soort dingen. Fuerza Nueva en de Guerilleros de Cristo Rey. Twee gewelddadige, extreemrechtse groeperingen.

N: Ja, en als je links was, kon je maar beter je mond houden.

V: Maar het is wel zo, dat niet wij, maar onze ouders de moeilijkste tijd hebben meegemaakt van de dictatuur. De eerste jaren na de oorlog waren erg zwaar. Ze waren bang en hebben hun angst aan hun kinderen meegegeven.

Werd de dictatuur later milder?
V: Ja.

N: Ja, maar toch is nog twee jaar voor de dood van Franco een vriend van mij de gevangenis ingegaan, omdat hij op straat flyers had uitgedeeld, tegen Franco. Hij was degene die thuis een stencilmachine had, en kreeg een jaar gevangenisstraf. Tien jaar daarvoor zou dat ongetwijfeld langer zijn geweest.

V: Franco had Juan Carlos al als opvolger aangewezen, om alles gewoon door te laten gaan, met dezelfde wetten van de dictatuur, en zo. Maar dat is gelukkig anders geworden.

Toen hij doodging had je niet verwacht dat de dictatuur meteen zou verdwijnen?
V: Nee, dat had ik niet verwacht. Het waren onzekere tijden.

N: Ik wel. Maar de laatste jaren voor zijn

dood was er ook veel ruzie, en veel gedoe in zijn partij. En veel mensen dachten dat de boel na zijn dood wel in elkaar zou storten. En ik hoopte dat het ook zo zou gebeuren.

V: Maar een groot deel van het leger stond nog achter hem. Dat waren fanatiekelingen die het regime wilden laten voortbestaan. En tot de militaire coup van 1981 was het onzeker.

Dat heeft dus nog zes jaar geduurd?
V: Ja, maar er was wel een andere sfeer, om er iets nieuws van te maken. Er kwam meer vrijheid en de sfeer was goed onder de jonge mensen. En daarna kwamen er politieke leiders die wel van plan waren om de boel te gaan veranderen. Dus dat was goed.

Maar mocht je na zijn dood dan wel meteen je mening uiten?
V: Nou, niet van de een op andere dag.

N: Vanaf 1977, toen de communistische partij weer werd toegestaan, vanaf toen durfden de mensen meer te zeggen. En daarna, in juni 1977, vonden de eerste democratische verkiezingen plaats, en kwamen er andere partijen aan de macht. Maar tijdens die eerste verkiezingen stemden de mensen massaal op het centrum, omdat ze nog niet links durfden te stemmen. Pas in 1982 weer, toen heeft links gewonnen.

Wat was in jullie beleving nu het grootste verschil tussen de tijd voor en na de dood van Franco?
N: Vanaf 1977 kon ik gewoon lid worden van de socialistische partij, dat was daarvóór niet mogelijk. Toen was dat illegaal. Je was wel lid, je kon naar vergaderingen gaan, maar je betaalde geen contributie, je naam stond nergens genoteerd. De vergaderingen waren bij mensen thuis, in het geheim. Maar ik ging niet altijd, want de vergadering was steeds ergens anders en de locatie werd maar kort tevoren aan een aantal mensen bekend gemaakt, en ik kende niet iedereen. En dat moest ook niet, om jezelf te beschermen. Maar vanaf 1977 hoefde dat niet meer. Dat was voor mij een belangrijke verandering.

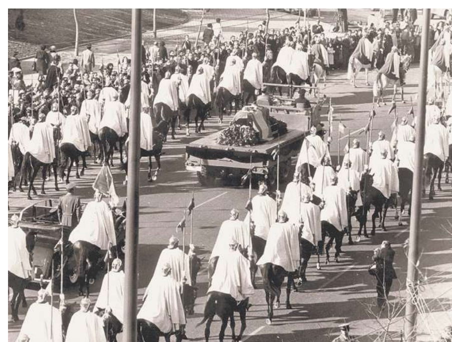
Kunnen jullie nog iets noemen?
V: Nou, bijvoorbeeld de rol van de katholieke kerk. Tijdens de dictatuur had de kerk een grote rol in de opvoeding van kinderen en jongeren. En dat is langzamerhand minder geworden.

Je moest niet alleen elke zondag naar de kerk, dat deed je gewoon, maar de priesters en de nonnen, en de broeders, die waren ook een soort politie van de dictatuur. De dictatuur werd mogelijk gemaakt door de steun van de katholieke kerk. Die waakte over de moraal van iedereen. Ik denk dat dat de belangrijkste verandering is geweest voor Spanje.

Ze hadden heel veel scholen, vooral voor de kinderen uit de dorpen, net zoals ik. Toen ik tien jaar werd moest ik ergens anders gaan studeren, omdat er in mijn dorp geen school was om verder te leren. Dus je ging naar een internaat, bij de nonnen, voor een periode van vier jaar. Daarna ging ik naar een openbare school in Burgos.

De grootste verandering na de dood van Franco is volgens mij de rol van de vrouw in Spanje

---

Begrafenis Franco

Hoe heb je die tijd ervaren?
V: Aan de ene kant was het heel leuk tussen de meisjes, we hadden heel veel lol onder elkaar. Maar je moest heel veel dingen verplicht doen. En ook het onderwijs was waarschijnlijk niet optimaal, want daar waren ze niet voor opgeleid, om onderwijs te geven. Het waren gewoon scholen van de kerk, en daar zijn heel veel jongens en meisjes opgevoed. En dat is voor mij de grootste ramp voor onze generatie.

Vind jij dat ook?
N: Dat weet ik niet. Ik ben maar één jaar naar een internaat geweest, maar voor het einde van het schooljaar heeft mijn vader me er weer afgehaald. Ik wilde niet, en mijn vader wilde het eigenlijk ook niet. En in mijn dorp was wel een openbare school, maar ik ben naar een privéschool geweest, een *instituto libre*, een vrije school. Maar zelfs daar zaten jongens en meisjes in aparte rijen, en dat vond ik heel vreemd. En dat is toch ook de invloed van de kerk geweest, zelfs daar op een vrije school.

V: De grootste verandering na de dood van Franco is volgens mij de rol van de vrouw in Spanje. Tijdens Franco kon je als vrouw niets zelfstandig ondernemen. Dat moest niet. Je kon geen bankrekening openen zonder handtekening van je man of je vader. Een paspoort krijgen ook niet. Dus vrouwen waren gewoon minderwaardige mensen in die tijd. Je rol speelde zich binnenshuis af en je werd onderdrukt.

N: Voor mij was de grootste verandering de vrijheid van meningsuiting en van pers, en dat we in december 1978 een grondwet gekregen. Dat betekende vrijheid, omdat je niet meer zomaar iets hoefde te doen omdat iemand anders het zei. Daarvoor bepaalde Franco alles, als een God.

Nieves, zou je nog een keer willen vertellen over je grootvader?
N: Mijn grootvader was pacifist en hij wilde niet in militaire dienst. Maar tijdens de laatste jaren van de Republiek, kon je dan vervangende dienstplicht doen. Hij ging in de mijnen werken, vier jaar lang, als vervangende dienstplicht en had een kaartje waarop stond dat hij pacifist was. En toen de oorlog begon werd door de Republiek opgeroepen om tegen Franco te vechten. Mijn grootvader werd niet opgeroepen, omdat hij geregistreerd stond als pacifist. Maar op een dag werd hij meegenomen en twee dagen later werd hij gefusilleerd. En wij kregen alleen maar een briefje, een afscheidsbriefje voor mijn grootmoeder, waarin stond dat hij zou sterven, en dat hij niet wist waarom. Hij was schuldig verklaard, al wist hij niet waaraan, maar had niet lang meer te leven. De mensen uit zijn dorp, Palencia, ook aanhangers van Franco, namen het nog voor hem op, en zeiden dat hij pacifist was, en nergens mee te maken had. En ze hebben een handtekeningenactie gehouden voor zijn vrijlating, die is toegezegd. Maar het kwam te laat, want hij was al doodgeschoten. Maar we wisten nooit wat er met zijn lichaam was gebeurd. We kregen alleen een briefje dat hij dood was, maar verder niets.

En heeft jouw familie nooit geprobeerd te achterhalen wat er met zijn lichaam gebeurd was?
N: Nee, dat kon niet onder de dictatuur. Mijn grootvader had een winkel, en die is mijn grootmoeder toen afgepakt, terwijl ze niets had, behalve haar vijf kinderen. Ze moest dus terug naar haar dorp, om te kunnen overleven met hulp van familie. Mijn vader was zeven toen dit gebeurde. Toen hij negen was, moest hij gaan werken, net als zijn broers, want ze hadden niets. Mijn grootmoeder had geen pensioen of iets dergelijks ontvangen, want officieel was er niets gebeurd.

Hoe zijn jullie erachter gekomen wat er met hem is gebeurd?
N: In 2007 heeft de socialistische president Zapatero de Ley *de Memoria Histórica*, de Wet op het historische geheugen ingevoerd. Hierdoor werd het mogelijk om te zoeken naar familieleden die tijdens de oorlog waren verdwenen, want dat mocht daarvoor niet. Dus mijn familie heeft toen DNA afgestaan, voor het geval ze hem ooit zouden vinden. Het DNA werd bewaard in een DNA-bank en elke keer als er graven werden gevonden vergeleken met dat van de doden. Maar toen er nieuwe verkiezingen kwamen in 2011 zijn ze hiermee opgehouden. De wet bestaat nog wel, maar er wordt weinig mee gedaan.

Wij dachten altijd dat hij in Madrid doodgeschoten was, want dat was ons gezegd. Maar toen ze in Palencia een speeltuin wilden uitbreiden, en gingen graven, vonden ze twee meerpersoons graven, en in één daarvan lag mijn grootvader. Doordat zijn DNA geregistreerd was, konden ze dat meteen achterhalen. Bij de andere gevonden lichamen, acht in het ene graf en twaalf in het andere, heeft het veel langer geduurd, en bij een paar weten ze nog steeds niet wie het zijn. Mijn grootvader is toen alsnog begraven.

Heb jij ook familieleden verloren in de oorlog?
V: Nee, niet op zo'n dramatische manier. Er werd niet veel over de oorlog gepraat. We woonden in een klein dorpje, en mensen waren van verschillende kanten, en toen ik klein was, hoorde je wel eens wie er communist waren, en wie niet. Maar voor de rest, voor wat ik daar heb meegemaakt, is dat de mensen goed met elkaar konden samenleven, links en rechts. Maar ik weet wel dat het in andere dorpen niet zo was. Ook na de oorlog kwamen de Guardia Civil gewoon mensen arresteren die voor de Republiek waren geweest.

N: Nog jaren na de oorlog zijn er mensen gearresteerd en gefusilleerd, en bleven mensen ondergedoken in de bergen, mensen van de republikeinse kant, de *Maquis*. Mensen die verstopt zaten. Een soort guerrillagroep, die vocht tegen Franco en de Guardia Civil. Maar dat hield wel op in de jaren zestig. Er werd toen ook niet meer naar mensen gezocht.

V: De dictatuur was wel milder geworden, ietsje soepeler, vooral de laatste jaren, maar het bleef een dictatuur. Pas na Franco's dood kwamen de vluchtelingen en de mensen in ballingschap weer terug.

N: Veel mensen uit de culturele hoek, die tijdens de oorlog waren gevlucht, en van de universiteit en schrijvers kwamen terug, maar ook veel onbekende mensen natuurlijk. Maar daarover verscheen dan minder in het nieuws.

Heeft de burgeroorlog naast het Spaanse volk ook nog jullie families gespleten?
N: Nee. De familie van mijn moeder was een beetje van de rechterkant, maar het hing ook heel erg af van in welk dorp je woonde. Het was niet altijd een bewuste keuze. Een oom van mijn moeder heeft gevochten aan de kant van Franco, in de slag om de Ebro. En de familie van mij vader was links. Maar de families vochten niet tegen elkaar. Het speelde ook geen rol tussen mijn ouders. De eerste jaren na de dictatuur stemde mijn moeder wel op het centrum, op de UCD.

ATENCION URGENTE URGENTE MADRID, 20 NOV. (AFP) EL GENERAL FRANCISCO FRANCO MURIO ESTA MADRUGADA AQUI, SE ANUNCIO OFICIALMENTE.

MURIO FRANCO

El jefe de Estado español, y generalísimo Francisco Franco, murió hoy a los 82 años después de regir a su país durante casi cuatro décadas.

Asumió el poder el Consejo de Regencia

Edición de 88 páginas, para Capital y Gran Buenos Aires
Precio de este ejemplar $ 10.—

Clarín

Jueves 20 de Noviembre de 1975

El jefe del Estado español, generalísimo Francisco Franco, murió a las 4.40 de la madrugada de hoy (0.40 hora argentina). El deceso se produjo luego de 34 días de agonía en la clínica madrileña La Paz, donde estaba internado hace 14 días. Poco después que falleciera el hombre que rigió durante 39 años los destinos de España, asumió el poder el Consejo de Regencia, en nombre del príncipe Juan Carlos, designado por el mismo Franco como su sucesor. Dentro de ocho días se convocarán a las Cortes para tomar juramento al nuevo rey Juan Carlos I. El Caudillo será enterrado en la basílica del Valle de los Caídos después de solemnes funerales, que, de acuerdo con lo planeado por el mismo

GUERRA CIVIL ESP MURIO FRANCO

V: Dat deed iedereen.

N: Nee, ik niet! En mijn vader ook niet! Mijn moeder was centrum, en wij waren links maar dat was verder dus geen probleem.

Ben je ook boos op die mensen, want je bent enorm boos op Franco?
N: Ja. Ik hoor dan altijd mijn vader praten. Als Franco op de radio kwam, werd hij altijd heel boos en zette de radio uit. Dat is mij altijd bijgebleven. Maar het kwam ook doordat na de dood van zijn vader het gezin in armoede leefde, terwijl het heel anders hadden kunnen gaan als mijn grootvader niet was vermoord. En die man op de radio, die was de schuldige. Dat heb ik meegekregen.

Hoe is dat in jouw familie?
V: Mijn ouders waren nog klein toen de oorlog begon. Maar volgens mij heeft de familie die de oorlog is ingegaan, allemaal gevochten aan de kant van Franco. Mijn grootvader zelf hoefde niet in dienst, want hij was al getrouwd en ouder. Maar oudere broers van mijn ouders moest in dienst. Een broer van mijn moeder zat in Melilla en hij heeft meegevochten met de troepen van Franco.

Was dat een bewuste keuze?
V: Nee, ik denk het niet. Hij zat daar en Melilla was een van de eerste plaatsen waar de oorlog begon. Maar verder weet ik het niet zo goed.

Jullie natuurlijk allebei in Nederland, maar in hoeverre speelt volgens jullie de burgeroorlog nog een rol in het leven van de gemiddelde Spanjaard?
V: In denk dat wij de laatste generatie zijn die de oorlog nog in het achterhoofd heeft. De jongeren van nu hebben er niets van meegemaakt, ook niet van de dictatuur. Toen wij kinderen waren was de oorlog altijd aanwezig, al was het niet op een hele duidelijke manier. Maar je ouders vertelden er over. Nu dwingt bijvoorbeeld de economische crisis jongeren tot het maken van een politieke keuze. Voor ons was dat de dictatuur.

N: Ja, dat denk ik ook.

Ben ik nog iets vergeten te vragen over de dood van Franco?
V: Er wordt gezegd dat iedereen met champagne proostte.

N: In Zuid-Amerika en in Mexico, waar veel Spaanse bannelingen leefden, werd de dood van Franco ook groots gevierd. Ook in Nicaragua. Ik kan me nog beelden herinneren van mensen die met een skelet dat Franco moest voorstellen de straat op gingen.

N: Ik heb nog gedemonstreerd tegen de laatste moorden van Franco, zijn laatste executies. Ik was 15 of 16 denk ik. Franco had al getekend voor de doodstraf, maar toen begonnen de mensen te protesteren. En ik was in León. Er was een demonstratie, en ik liep mee. Al wist ik niet precies wat er aan de hand was, maar ik protesteerde tegen Franco en dat was voor mij genoeg. Maar toen kwam de politie, de grises, en die sloeg iedereen in elkaar. Ik was zo geschrokken en ik moest heel erg huilen, en toen werd ik meegenomen door een man, een café in, en die kocht een thee voor me. En toen pas had ik door hoe gevaarlijk het kon zijn.

V: Maar Franco is doodgegaan in zijn bed. Dat is niet iets waar we trots op zijn als Spanjaarden. De dictatuur is zelf weggegaan en het is ons niet gelukt om hem te verdrijven. Voor ons als volk is dat niet iets om trots op te zijn. De Portugezen bijvoorbeeld zijn in opstand gekomen tegen hun dictator.

door Dennis

Spanje: ‘Mordaza’

Worgwetten in de praktijk

Sinds 1 januari zijn in Spanje politieke repressiewetten van kracht die bijna een lachwekkende karikatuur lijken, maar helaas werkelijkheid zijn. Het gaat om een uitgebreide set aan bevoegdheden voor de politie en bestraffingsmogelijkheden tegen mensen die de straat op komen of zich verzetten tegen ontruimingen en dergelijke.

De ‘Mordaza’-wetten (officieel: Wet op Publieke Veiligheid; ‘mordaza’ betekent ‘muilkorf’) waren duidelijk een reactie van de staat tegen de overal opbloeiende bewegingen van opstandige burgers tegen het ‘permanente bezuinigingsbeleid’. Omdat de protesten maar door bleven gaan en ook de gebruikelijke hevige repressie niet afdoende bleek om die de kop in te drukken, werd besloten tot ingrijpende nieuwe bevoegdheden voor politie en justitie. Een groot deel van de nieuwe maatregelen was gericht op het afschermen van de werkzaamheden van de politie bij het onderdrukken van publiek protest. Denk aan het bestraffen van het fotograferen of filmen van politie in actie.

Hoewel er fel en massaal geprotesteerd werd tegen de invoering van de nieuwe repressiewetten, waarbij duizenden mensen de straat op kwamen en wekenlange protestkampen werden ingericht, werd het hele pakket uiteindelijk toch op 1 juli 2015 aangenomen. De wetten zouden per 1 januari 2016 daadwerkelijk van kracht zijn. De vraag was toen hoe ze in de praktijk uitgevoerd zouden worden. Tussen wat er wettelijk mogelijk is, en wat er ook werkelijk gebeurt, kan immers nogal een verschil zitten. Dat werd ook door meer gematigde politieke krachten aangevoerd als argument om het verzet tegen de wetten te temperen.

De linkse nieuwssite diario.es heeft als eerste grondig onderzoek gedaan naar de uitvoering van de wet door de Spaanse variant van een Wob-verzoek in te dienen, en kwam met verontrustende resultaten. Zo bleken er in de maand januari gemiddeld per dag dertig mensen beboet te zijn wegens ‘gebrek aan respect voor ordediensten’ waarbij het boetebedrag (wegens ‘belediging van een ambtenaar in functie’) gemiddeld 145 euro was.[1]

Een organisatie van progressieve rechters, Jueces por la Democracia (Rechters voor Democratie), wees er daarbij op dat sinds de wet van kracht is, dergelijke maatregelen ook niet meer door een rechter getoetst worden, zoals voorheen gebruikelijk was. Als een politieagent melding maakt van een dergelijke ‘overtreding’ is dat nu genoeg om de boete uit te vaardigen, waar dat voorheen nog voor de rechter ‘bewezen’ moest worden. Het leverde de staat negenhonderdduizend euro aan inkomsten op, en dan zijn daar nog niet bij opgenomen de boetes die ‘vrijwillig’ betaald werden (in ruil voor reductie van de boete met de helft).

> Als een politieagent melding maakt van een dergelijke ‘overtreding’ is dat nu genoeg om de boete uit te vaardigen, waar dat voorheen nog voor de rechter ‘bewezen’ moest worden

Affiche voor vervolgde poppenspelers

In totaal zouden veertigduizend straffen volgens de ‘Mordaza’-wetten opgelegd zijn. Als dat onderverdeeld wordt per provincie, steekt de provincie Cantabria er met kop en schouders bovenuit met 551 bestraffingen per honderdduizend inwoners, gevolgd door Castilië en Léon met 213 en de Canarische Eilanden met 205 bestraffingen per honderdduizend inwoners. Het typeert de willekeur van de wettelijke mogelijkheden, aangezien dat niet bepaald de brandhaarden van verzet in Spanje zijn. In steden met veel grotere activistische bewegingen als Barcelona of Madrid, wordt de wet veel minder vaak toegepast. Wellicht omdat daar andere drastische middelen ingezet worden tegen politiek protest.

Poppenkast

In de meeste gevallen betreffen de boetes – veelal na arrestatie – kleinere lokale opstootjes die de landelijke pers niet eens halen, maar die lokaal een groot effect kunnen hebben. De dreiging van een forse boete als je het waagt om politieoptreden te weerstaan (of alleen al te bekritiseren of te fotograferen of filmen) is natuurlijk zeer reëel.

Maar er waren ook een paar incidenten die alle aandacht trokken. Zo werden in Madrid een paar poppenspelers die een opstandige poppenkastshow uitvoerden, opgepakt en wekenlang vastgehouden, aangeklaagd wegens het ‘propageren van terrorisme’. Ze zijn weliswaar na een paar weken vrijgelaten, maar krijgen nog steeds een rechtszaak waarbij ze tot lange gevangenisstraf veroordeeld kunnen worden. De zaak van de ‘Titiriteros’ werd in heel Spanje met afschuw gevolgd en voerde tot een lawine aan adhesiebetuigingen.

Ook twee jeugdige rappers in Granada ontsnapten niet aan de aandacht van de politie, nadat ze een kritisch filmpje op internet hadden gezet. Ajax & Prok kunnen nu tot gevangenisstraf en dertigduizend euro boete veroordeeld worden omdat ze wat al te radicale teksten in hun liedjes hadden verwerkt. En vooral omdat ze beelden toonden van de politie in Granada. Ook in hun geval kwam er een lawine aan solidariteitsbetuigingen.[2]

Andere ‘bestraffingen’ gingen over *comments* op politieoptreden op Facebook, of een vrouw die tot zeshonderd euro werd veroordeeld omdat ze een foto nam van een politieauto bij een demonstratie. Het zal duidelijk zijn dat de nieuwe repressiewetten de sluizen hebben opengezet voor lokale politiekrachten die geen pottenkijkers wensen.

door Kees Stad

Noten:

1 Erin Gallagher, ‘Spain’s gag law has racked up almost 40,000 sanctions since July 2014’, op: revolution-news.com.

2 Thefreeorg, ‘Gagging resistance: rappers face up to 30,000 fine for anti police song’, op: thefreeonline.wordpress.com.

Aankondiging: De oorlog begon in Spanje

Activiteiten in het kader van tachtig jaar herdenken Spaanse Burgeroorlog

Stichting Spanje 1936-1939 organiseert in juni en juli een aantal bijeenkomsten en activiteiten en heeft onderstaande inleiding geschreven bij het voorlopige programma. Ook het IISG komt op 30 juni met een programma.

In juli 1936 brak in Spanje de burgeroorlog uit na een coup van generaal Franco, gesteund door fascistisch Italië en nazi-Duitsland, tegen de wettig gekozen democratische regering. Uit vele landen meldden zich vrijwilligers om de Spanjaarden bij te staan in hun strijd tegen fascisme en de Republiek te verdedigen. Ook uit Nederland vertrokken meer dan zeven honderd mannen en vrouwen naar Spanje. Velen van hen sneuvelden. De meeste overlevenden keerden terug naar Nederland, waar ze niet met open armen werden ontvangen maar stateloos werden verklaard. Ze waren in vreemde krijgsdienst geweest. Enkelen zaten nog jaren gevangen in Spaanse gevangenissen en kampen. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog namen veel Spanjestrijders deel aan het verzet. Velen moesten dit met gevangenschap, concentratiekampen of de dood bekopen. Na de Tweede Wereldoorlog bleven velen van hen nog politiek actief, ondanks de hindernissen van stateloosheid en de gevolgen van de Koude Oorlog.

Het is een speciaal herdenkingsjaar waarin wij de mensen willen herdenken die deel uitmaakten van een grote sociaal-politieke beweging die streed voor democratische rechten, gelijkheid en sociale vooruitgang. Universele waarden, die nog steeds niet gebruikelijk zijn in alle delen van de wereld.

Om dit te herdenken organiseert de Stichting Spanje 1936-1939 onder de titel 'De oorlog begon in Spanje' de onderstaande activiteiten.

Tentoonstelling
In het Stadsdeelkantoor van Amsterdam Noord is er van 14 juni tot en met 7 juli 2016 een tentoonstelling over de Spaanse Burgeroorlog en zijn nasleep. De opening zal worden verricht door stadsdeelvoorzitter Coby van Berkum. De tentoonstelling is vrij toegankelijk tijdens kantooruren. In de tentoonstelling komen twee verhaallijnen, of beter gezegd, twee foto-impressies aanbod. Enerzijds het verhaal van de Nederlandse Spanjestrijders, de Spaanse Burgeroorlog en de periode daarna. Anderzijds het Spaanse verhaal, de burgeroorlog, de grote vluchtelingenstroom naar Frankrijk, de Tweede Wereldoorlog, het verzet, de repressie, en de 'Memoria Historica'.

Symposium
Er komt een tweedaags symposium, op zaterdag 2 en zondag 3 juli 2016, van 10.00-17.00 uur, met verschillende sprekers, optredens van musici en korte films. Een groot aantal verschillende onderwerpen zal de revue passeren, ook onderwerpen die wat minder bekend zijn en/of minder aandacht krijgen. Bob Reinalda zal ingaan op de rol van de Internationale Transportarbeiders Federatie in de Spaanse Burgeroorlog, Cor Faber vertelt over hoe zijn vader als matroos betrokken raakte bij de Spaanse Burgeroorlog, Hans Dankaart geeft een voordracht over de Wollweber groep waar Spanjestrijders bij betrokken waren, Johannes Buter vertelt over het Hulpcomité Spanje 36-38, Ulla Langkau Alex van het IISG besteedt aandacht aan de Duitse emigranten en de Spaanse Burgeroorlog 1936-1939, Tim Scheffe vertelt over zijn afstudeerscriptie 'Herinneringen aan de Spaanse Burgeroorlog', een vergelijk tussen Britse en Nederlandse deelnemers, en Henk Driessen gaat nader in op Memoria Historica en het belang van herdenken.

Als muzikanten zullen optreden gitarist Eric Vaarson Morel en zanger Ernst Schwartz uit Duitsland en zangers Duo Contraviento die politieke liederen ten gehoor zullen brengen. Er zullen drie documentaires worden getoond: 'Spaanse Aarde' van Joris Ivens, 'De Terugkeer' van Cherry Duyns en '!Ní peones, ní patrones!' van Hanneke Willemse. 'Spaanse Aarde' zal worden ingeleid door Andre Stufkens van de Ivens Stichting en Hanneke Willemse zal een inleiding geven op de documentaire '!Ní peones, ní patrones!'.

Herdenking
In het Bredero College (Buiksloterweg 85) start op 6 juli 2016 de jaarlijkse herdenking bij het Spanjemonument (Hagedoornplein) in Amsterdam-Noord dat in 1986 onthuld werd door de toenmalige burgemeester van Amsterdam Ed van Thijn en geadopteerd werd door de school. Dit jaar worden er om 12.00 uur bloemen gelegd. Eberhard van der Laan, de huidige burgemeester van Amsterdam, heeft gezegd aanwezig te willen zijn.

Verdere informatie is te vinden op spanje3639.org waar ook de laatste updates van deze activiteiten zullen verschijnen.

IISG
Ook het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam heeft een speciale Spanje-middag op 30 juni 2016 voor de Vrienden van het IISG georganiseerd. Deze dag is toegankelijk voor iedereen, maar wel graag even doorgeven of je komt. Aanmelden via secretar@iisg.nl of telefonisch via 020-668 58 66.

Het programma is te vinden op : socialhistory.org/nl/vrienden/bijeenkomst

De oorlog begon in Spanje ...
Spaanse Burgeroorlog
Herdenking 2016

Woensdag 6 Juli
Van 11:00 tot 13:00
Herdenking & Kranslegging Spanje monument
Bredero Lyceum Buiksloterweg 85 / Plein Spanje '36-'39 Amsterdam
Inlichtingen bij Stichting Spanje 1936 - 1939
spanje3639@gmail.com
www.spanje3639.org/-2016-

Ongeveer 45.000 mensen uit meer dan 50 landen, waaronder meer dan 700 Nederlanders, namen deel aan de Spaanse Burgeroorlog (1936-1939) om te strijden tegen het fascisme. Maar niemand van hen had verwacht dat dit het begin was van een tienjarige reis over de slagvelden van Europa en door de fascistische concentratie- of vernietigingskampen tot de terugkeer naar huis.

Stichting Spanje 1936 - 1939
www.spanje3639.org

Werking Solidariteitskas en **Uitgangspunten Vrije Bond**

Word lid van de Vrije Bond!
En ontvang Buiten de Orde
vier maal per jaar thuis!
Contributierichtlijnen per maand:
Inkomen 0 t/m 500:
2,- per maand
Inkomen 500 t/m bijstand:
4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minumumloon:
6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
8,- per maand
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.nl/word-lid

Of

Word abonnee van Buiten de Orde!
Een abonnement kost 15,- per jaar
(Meer is ook welkom)

Geef je op via www.vrijebond.org/buitendeorde/abonnement

Je contributie- of abonnementsgelden kun je overmaken op:

IBAN: NL80INGB0005495473
BIC/Swift: INGBNL2A
T.n.v. de Vrije Bond, te Amsterdam

Werking Solidariteitskas

A) Elk lid van de Vrije Bond heeft bij stakingen, gedragen door de meerderheid van de werknemers, recht op een stakingsuitkering. In bijzondere situaties ook bij stakingen gedragen door een minderheid van de werknemers. Bij dit laatste gaat het om stakingen met een doelstelling die zeer verwant is aan de doelstelling van de Vrije Bond (VB). De uitkering bedraagt 75% van de vermindering aan inkomen, met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

B) Financiële ondersteuning van acties van leden van de VB die werkloos zijn, met name wanneer de leden getroffen worden door sancties op hun uitkeringen. Bij dit laatste is het een voorwaarde dat het gaat om duidelijk aangekondigde collectieve of individuele actie. De doelstelling van de actie moet in de lijn van de doelstelling van de VB liggen. Het weigeren van werk valt hier ook onder, mits voldaan wordt aan eerder genoemde voorwaarde. De VB is namelijk tegen arbeidsplicht. De uitkering bedraagt 75% van de korting met een maximum van 50,- euro* per werkdag.

C) Het verstrekken van renteloze leningen voor het opstarten van bedrijven in zelfbeheer. Een bedrijf moet meer dan één werkende omvatten. Het uit te lenen bedrag is maximaal 1.000,- euro* en moet binnen drie jaar worden terugbetaald.

D) Het financieren van initiatieven/acties van (leden van) de VB die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

E) Het financieren van initiatieven/acties waaraan, naast andere organisaties, (leden van) de VB deelneemt (nemen) en die vallen binnen de doelstellingen van de VB.

F) Het financieren van initiatieven/acties van organisaties waarvan leden van de VB lid zijn en die vallen binnen de doelstellingen van de VB; per activiteit maximaal 500,- euro*.

G) Het ondersteunen van landelijke of regionale activiteiten welke georganiseerd worden door leden van de VB en een bijdrage kunnen leveren aan de groei en uitbouw van de organisatie.

H) Minimaal 5% van de gelden die jaarlijks binnenkomen worden gereserveerd voor bijdragen aan (activiteiten van) buitenlandse organisaties waarmee de VB zich inhoudelijk verbonden voelt.

* Deze bedragen worden eens per drie jaar op de Algemene Leden Vergadering bepaald. Aanvragen worden schriftelijk ingediend bij de solidariteitskascommissie.

Uitgangspunten Vrije Bond

1) De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.

2) De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
– de gelijkwaardigheid van alle mensen;
– de autonomie van het individu;
– zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
– een goed milieu en een vitale natuur;
– de afschaffing van alle vormen van gezag: bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied;
– de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.

3) De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.

4) Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.

5) De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen zijn inherent daaraan.

6) De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving. Alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar leren en samenwerken.

7) De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

Contact: secretariaat@vrijebond.nl | vrijebond.org | T: 085 8778958
solidariteitskas@vrijebond.nl | Postbus 1138 | 3500 BH Utrecht

Overwinnaars en Verliezers?

Wat kunnen mensen toch nare wezens zijn. Als ik via de traditionele media het internationale nieuws volg, krijg ik regelmatig het gevoel dat het in de verslaglegging om een speciaal soort sportwedstrijden gaat. Rampen, internationale ontwikkelingen, beurskoersen, stakingen, oorlogen: het wordt gebracht alsof het om 'winst' of 'verlies' gaat; het aftroeven van de tegenstander. Lees het verslag van een voetbalwedstrijd van het Nederlands elftal en meteen daarna de laatste stand van zaken van de vluchtelingendeal van de Europese Unie met Turkije en je weet wat ik bedoel. Het wordt tijd dat onze voetbaljochies opstaan en echte mannen worden! En: Hoogtijd dat Europa verder plast dan die eikel van een Erdogan!

Ik moet terugdenken aan het drama rond de Noord-Syrische stad Kobani. Daar woedde maandenlang een vreselijke strijd met hevige bombardementen en huis-tot-huisgevechten. Uiteindelijk was er een overwinning van 'onze' kant van de strijdende partijen. De IS-strijders waren, hun gerafelde jelleba's besmeurd met pek en veren, op de vlucht gejaagd. Nog gruw ik van de beelden van die volledig verwoeste stad. De iconische foto van de soldaat bovenop een flatgebouw, met zwarte muts, handen in de zakken, een enorm geweer losjes bungelend op zijn rug, achter hem het afgrijselijk beeld van wat oorlog teweeg brengt. En dat was dan nog maar de 'hardware'. De software – laat ik het zo maar even noemen omdat dat leed nog meer onvoorstelbaar is dan die verwoeste gebouwen – ligt dood onder het puin, lijdt aan trauma's, zit weg te kwijnen in een troosteloos vluchtelingenkamp of drijft ondersteboven in de Middellandse Zee.

Ondertussen was er gisteren weer het bericht dat IS op de terugtocht is. Blijkbaar verliest het Kalifaat aan kracht en gaan politieke trendwatchers er van uit dat het gaat om een afmars die onherroepelijk is. Fallujah, een stad op vijftig kilometer van Bagdad is omsingeld door het Iraakse regeringsleger en andere milities. 'Onze' internationale coalitie bombardeert de boel. Volgens journalisten zitten er naast de IS-strijders 50.000 burgers vast, waaronder 20.000 kinderen. Drinkwater is er niet meer. Voedsel? IS zou op mensen schieten die de hel proberen te ontvluchten, pogingen om via de Eufraat te ontsnappen leiden tot verdrinking.

Ik lees de koppen en altijd die zinnen van 'winst' en 'verlies'. Ik sla de rest vaak over omdat de retoriek doorschiet, omdat ik er genoeg van heb dat er eenzijdig en zoge-naamd 'objectief' wordt bericht, omdat het naar mijn mening in alle ge-vallen om 'verlies' gaat en het denken in 'winst' en 'verlies' slechts reflecteert hoe vuil en vunzig een mens kan redeneren. IS? Het Syrisch regime? Iran? Hezbollah? Irak? Turkije? Rusland? Jahbat al-Nusra? De Koerden? Het Vrije Syrische Leger? De VS en haar bondgenoten? Islamitisch Front? Alawieten? Sjiieten? Soennieten? Turkomannen? Koerden? Druzen? Christenen? En ...?

Gisteren was ik weer even op 'bedevaart' in het Käthe Kollwitz Museum in Keulen. Ik ben niet religieus maar bezoek het museum af en toe om weer bij zinnen te komen. Ik stond voor de Piëta, het beeld van de moeder met haar dode zoon dat in vergrote vorm ook in de Neue Wache in Berlijn staat. Ter herdenking van de slachtoffers van oorlog en tirannie.

Laat al die 'mannen' die zich in Syrië maar ook in andere conflictgebieden niet onbetuigd laten, daar eens voorbij gaan. Of is dat ook 'winst' en 'verlies'-denken?

uw vriend, Peter Lenssen